

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ISSN 1513-1661

ปัญญาจักษุ

วารสารรายสองเดือน ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓๒ สิงหาคม - กันยายน ๒๕๕๗

000370

- **กรณีศึกษาทฤษฎีการตายแล้วเกิด**
และ กรรมของพระพุทธรักษา

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า

กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

สภานายกมหามกุฏราชวิทยาลัย **พระองค์แรก**

- **พุทธสถานสำคัญ**
ในสหภาพเมียนมาร์
- **จาริกธรรม**
ย่าอินเดีย
- **นิราศ**
ออสเตรเลีย
- **แดน**
สุชาวดี

มอบปริญญาคุณวุฒิตตถิกติมคัคค์

เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวโรดม อุปนายก
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็น
ประธานในพิธีมอบปริญญาศาสนศาสตร์
คุณวุฒิตตถิกติมคัคค์สาขาสังคมวิทยา
แต่ คุณหญิงสมปอง วรณิสสร ณ ห้อง
ประชุมใหญ่ มมร. (๑๗ สิงหาคม ๒๕๔๗)

ปัญญาจักขุ

ISSN ๐๕๑๓-๐๖๖๑

ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓๒ สิงหาคม-กันยายน ๒๕๔๗

นพ้าภิชาด

๕ เรื่องจากปก
เดือนสิงหาฯ คราวดีด

๙ เลื่อนและตั้งสมณศักดิ์

๑๒ กรณีศึกษาทฤษฎีการตายแล้วเกิด
และกรรมของพระพุทธานศาสนา

๑๙ พระพุทธานศาสนากับสตรีศึกษา

๒๔ ศูนย์ข่าว มมร

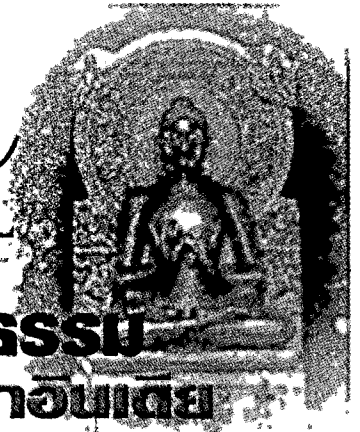
๓๐ พุทธานศาสนาสำคัญในสหภาพเมียนมาร์

๔๐ พุทธานศาสนาในกระแสโลกาภิวัตน์

๔๓ สังคมไทยต้องการผู้นำอย่างไร

แถบ -
สยาวัด
๒๕

จาริกกรรม
ย้ายนตย

ศาสนวิทยา

๓๗ ความเกี่ยวข้องระหว่างพระพุทธานศาสนา
กับวิทยาศาสตร์และอเทวนิยม

๔๖ นวนิยาย - ผู้ยิ่งใหญ่ (๕)

ยินดีรับพิจารณาบทความ สารคดี บทกวี และอื่นๆ เพื่อพิมพ์เผยแพร่เป็นวิทยาทาน
ในนิตยสารปัญญาจักขุ ความยาวประมาณ ๑-๓ หน้ากระดาษเอ ๔ หากยาวควรแบ่งเป็นตอนๆ
ส่งทางไปรษณีย์ ถึง พระมทา ดร.ไพฑูริย์ รุจิमितโต บรรณาธิการบริหาร

ปณญากิจกม

ประธานที่ปรึกษา :

สมเด็จพระพุทธชินวงศ์

ที่ปรึกษา :

พระธรรมวิสุทธิกวี, พระเทพดิลก, พระราชเมษามารณ์, พระราชกวี, พระราชญาณปริชา, พระราชทีศาลมณี, พระศรีมงคลเมธี, พระอริยมณี, พระวินัยเมธี, พระครูปลัดสัสมิพัฒน์ วิทยาลัย, พระมหา ผศ. ดร. ประคุณ คุณธมฺโม, พระมหาประเสริฐ ธีรธมฺโม, พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒโน, พระมหาวิทยา ปรีบุญณสีโล, พระมหาปัญญา ปณญวฑฺฒโน, ศ.ชวชัย ปุณ โฉมทก, นายวศิน อินทสระ, ผศ.ดร. พิชัย พัชรินทร์ตะนกุล, น.อ ประยงค์ สุวรรณบุบผา, นายนิยม ทองเป็นใหญ่, นายเสมอ กลิ่นหอม, นายศักดิ์ชาย พุดเพราะ

บรรณาธิการบริหาร :

พระมหา ดร.ไพฑูริย์ รุจิमितโต

ผู้ช่วยบรรณาธิการฝ่ายบริหาร :

พระมหาจรัส อุฬาโร

ผู้ช่วยบรรณาธิการฝ่ายจัดการ :

ดร.สุวิญ รักษ์สัตย์

หัวหน้ากองบรรณาธิการ :

พระมหาเศวรวา ธมฺมปญฺโญ

บรรณาธิการผู้พิมพ์โฆษณา :

ผศ.ชวชัย หอมทองนวม

กองบรรณาธิการ :

พระมหาสิริมศักดิ์ ญาณไพโร, พระมหาพงษ์ พิสิษฐ ฐานาวโร, พระมหาสมศรี ปณญาสิริ, พระมหาชูชาติ ฐานโชโต, พระมหาทองเชิด กตปญฺโญ, พระมหามงคล ขนดีศรีโร, ผศ. บรรณิง พพิจิต, ผศ.สุภัทรวรรณ, ดร.สุกิจ ชัยมุลิก, นายเพียรสุ สัมพันธ์ภัส, นายบุญสิน บุตร พรหม, นายประยูร ฉิมมาจุย นายภิเชก ตั้งสูงเนิน นายลิขิต เข็มทอง, นายพิรพัฒน์ รัตนเศรษฐี

ผู้จัดการ :

ผศ.จำนง อันทัก

ผู้ช่วยผู้จัดการ :

นายแหวนทอง บุญคำ

ที่ปรึกษาฝ่ายกฎหมาย :

นายนา สิตสังข์

เจ้าของ : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงาน : กองวิชาการ มมร. ถ.พระสุเมรุ

เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทร ๐-๒๒๘๑-๖๔๒๒ โทรสาร ๐ ๒๒๘๑-๐๒๒๔

พิมพ์ที่ : หจก.จงเจริญการพิมพ์ ๒๕๓ สีแยก

ถ้ำบุญราชบุรี เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทร ๐-๒๒๒๒-๔๕๖๒

ปณญากิจกมฉบับที่ ๓๒ ประจำเดือน สิงหาคม - กันยายน ๒๕๔๗

ปณญากิจกมฉบับนี้เป็นฉบับสุดท้ายของปีงบประมาณ ๒๕๔๗ ภาพหน้าปกได้นำภาพของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส พระบิดาแห่งการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย พระองค์เป็นกำลังสำคัญในการวางรากฐานการศึกษาไปสู่สังคมและหัวเมืองต่าง ๆ อีกทั้งได้ดำริให้มีสถาบันการศึกษาของสงฆ์ชื่อ **สภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย** ขึ้น เพื่อเป็นแหล่งผลิตพระสงฆ์ที่มีคุณภาพในการเผยแผ่พุทธศาสนาไปต่างประเทศ และส่งไปเป็นครูตามสังฆมณฑลต่าง ๆ ตามที่พระองค์ได้วางรากฐานไว้ ในวันที่ ๑๖ กันยายน ของทุกปี ถือเป็นวันคล้ายกับวันสถาปนาของ มมร. เพื่อนำเพ็ญกุศลอุทิศแด่บูรพาจารย์ที่มีคุณูปการแด่มหาวิทยาลัย

และภายในเล่มได้นำภาพงานมอบตราตั้งเจ้าอาวาสและมุทิตาสักการะแด่พระมหา ดร.ไพฑูริย์ รุจิमितโต รองอธิการบดีฝ่ายเผยแผ่และวิเทศสัมพันธ์ มมร. เป็นเจ้าอาวาสวัดโสมนัสราชวรวิหาร ปทุมธานี และในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๑๒ สิงหาคม ที่ผ่านมา พระเดชพระคุณ พระราชกวี รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและวางแผน เลขาธิการศูนย์พิทักษ์พระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย ได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะชั้นเทพที่พระเทพวิสุทธิกวี ทางกองบรรณาธิการและชาวมมร. จึงขอแสดงมุทิตาสักการะแด่พระคุณท่านทั้งสองมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ครบ ๗๒ พ้องดิถีศรีสวัสดิ์
 ผสานจิตอุทิศน้อมพร้อมทั่วไทย
 วันอุบัติกษัตริย์นารีนาถ
 บุญนำส่งคู่พระภัทรจักรบรร
 ทรงบำเพ็ญบารมีมิเว้นว่าง
 ทรงทราบราษฎรขาดแคลน ณ แดนไกล
 เฉลิมพระชนม์พรชามาบรรจบ
 จากชาวไทยในแผ่นดินสิ้นห้วงปวง

เพิ่มพิพัฒน์มั่งคั่งกาลผานสมัย
 ไกลหรือไกลรวมจิตหมายถวายพระพร
 อุดมชาติอุดมธรรมบัญนำก่อน
 เกียรติขจรยิ่งตะวันมิ่งขวัญไทย
 ทรงเป็นอย่างสวีกาสง่าไส
 น้ำพระทัยช่วยบรรเทาจนเบาทรวง
 กราบเคารพกมลเฝ้าองค์แม่หลวง
 ร้อยเป็นรวงข้าวภักดี นี้นิรันดร์

คณะอาจารย์ เจ้าหน้าที่ นักศึกษา (บรวาสา)
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓๒
 สิงหาคม - กันยายน ๒๕๔๗

ยาศีรพจนกวี

สดุดี พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ในวโรกาสแห่งวันพระราชสมภพ ครบ ๒๐๐ ปี ๑๘ ตุลาคม ๒๕๔๗

สักกวลวิกกัษิตฉันทน์ ๑๙

- บรรจบปีศุภวารมหาชยดีถี
มงคลวิเศษศรี สมัย
- สองร้อยปีลุพระชนมวาราวโรไล
แห่งองค์กษัตริย์ไทย พระองค์
- จอมเกล้าเจ้าพระมหาบพิตรคุณพระทรง
โลกซ้องพระเกียรติคง พระนาม
- เอกองค์แห่งอิราชประกาศรตนสาม
คู่คงสยามงาม ประจำ
- เรื่องเรื่องพุทธสถานพระไตรปิฎกธรรม
ทรงสืบพระศาสน์นำ ขจร
- จอมแผ่นดินทะนุชาติพระศาสนอมร
บุญเบิกที่ฉัมพร ประมาณ
- ด้วยบุญแห่งพระกรุณาพระบารมีพิศาล
ร่มเกล้าพระภูบาล จรุง
- บันดลรมยเตชะแห่งพระภูมิพิบูลย์
ถิ่นธรรมบ่สิ้นสูญ จรัส
- เกิด อัญเชิญสดุดีพระเกียรติพัฒนา
ตราบนานนรินทร์ ชัช ชาติ เทอญฯ

พระมหาสาคร ชิตกโร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน, ขอนแก่น

เดือนสิงหาคม

ภราดร

เดือนสิงหาคม เมื่อ ๑๓๖ ปีมาแล้ว มีเหตุการณ์ที่เราต้องระลึกอยู่ ที่ต้องระลึกเพราะเหตุการณ์นั้นมีผลต่อพวกเราในปัจจุบัน โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวงการศาสนา อย่างน้อยให้เรารู้ว่าวงการศาสนามีอะไรสำคัญบ้าง

อันดับแรกคือวันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๑๑ ปัจจุบันถือเป็นวันนักวิทยาศาสตร์ไทย ในอดีตถือวันที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ได้ทรงคำนวณว่าจะเกิดสุริยุปราคาเต็มดวง และเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นจริงเป็นที่ประจักษ์แก่ชาวโลกโดยเฉพาะชาวตะวันตก

การคำนวณสุริยุปราคาหรือจันทรุปราคาไม่ได้เป็นของยาก ไม่

มีทศวรรษในยุคปัจจุบัน แต่สำหรับร้อยกว่าปีก่อน ตำราสำหรับคำนวณไม่แพร่หลาย อุปกรณ์จะใช้ก็ไม่สะดวก มีมีแต่พระวิริยะอุตสาหะและความเฉลียวฉลาดจึงได้พระคณาวิชาดาราศาสตร์และโหราศาสตร์ทั้งตำราไทยและตำราตะวันตกจนชำนาญ

ห้องต่อ กลัวยไม้ ณ อยุธยา ได้กล่าวสรุปเรื่องนี้ไว้อย่างน่าฟังว่า

เรื่องสุริยุปราคาเต็มดวงที่หมู่บ้านหัววาฬ ตำบลหัวก้อ แขวงเมืองประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๑๑ เป็นเรื่องสำคัญมากในฐานะของนักดาราศาสตร์ ถ้าจะตีพิมพ์กันอย่างกว้างๆ การเชื่อเชื่อกันต่างประเทศจำนวนมากมาชุมนุม ณ หมู่

บ้านหัววาฬครั้งนี้ นับว่าเป็นการแสดงทางวิทยาศาสตร์ครั้งที่ยิ่งใหญ่ เพราะเป็นการคำนวณครั้งสำคัญที่สุดของชาติไทย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นผู้แสดงเอง ประเด็นสำคัญที่พระจอมเกล้า ทรงพยากรณ์ คือจะต้องมีสุริยุคราสเต็มดวง ณ ภาตใต้ของประเทศไทยในวันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๑๑ เวลา ๑๐.๓๒ น. และหมู่บ้านหัววาฬจะเป็นสถานที่เห็นการมีดมืดได้ดีที่สุด เวลามืดเต็มดวงจะกินเวลาถึง ๖ นาที ๔๖ วินาที ซึ่งนับว่านานมาก การก็ได้เป็นไปตามที่ทรงยืนยันทุกประการ ชัยชนะครั้งนี้เป็นชัยชนะที่สำคัญที่สุดในพระชนมชีพของพระองค์ เพราะเป็นชัยชนะที่ต้องซื้อ ต้อง

ลงทุนด้วยเวลา ทรัพย์สิน สติปัญญา และที่ยิ่งใหญ่ที่สุด คือพระชนมชีพของพระองค์เองซึ่งติดตามมาด้วยความโศกเศร้าอาลัยอย่างแสนสาหัสของประชาชน ที่มีการเสด็จไปสู่สวรรคาลัยแห่งเจ้าเหนือหัวของเขา (เล่าเรื่องพระจอมเกล้า หน้า ๘๙ - ๙๐)

นี่คือเหตุการณ์เมื่อ ๑๓๖ ปีมาแล้ว ปัจจุบันนี้ถือว่าเป็นวันนักวิทยาศาสตร์ไทย ถ้ามองให้ลึกกว่านั้น ในยุคนั้นฝรั่งกำลังคิดอะไรอยู่กับสยาม คงทราบกันดี การที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ได้ทรงแสดงให้เห็นพระอัจฉริยะด้านการคำนวณ อย่างน้อยฝรั่งหลายคนก็มองหรืออยากมองประเทศเราว่าล้ำหลังป่าเถื่อน (อยากจะทำอะไรก็ได้) ต้องหยุดคิดใหม่ ประกอบกับพระองค์ดำเนินวิเทศนบายเป็นมิตรกับทุกประเทศ และมีหลายอย่างที่เรากำลังยอมเสียเปรียบไม่ใช่เพราะไม่รู้ แต่เพื่อรักษาส่วนใหญ่ไว้เหมือนโยนหินน้ำเต้าใหญ่ๆ ให้สุนัขตัวร้ายให้มันกินให้อึด เพื่อให้มันกระโจนถึงตัวเราเร็วเกินไป ลักษณะนี้ดำเนินมาถึงสมัย ร.๕ ผู้เป็นพระราชโอรส การยอมเสียดินแดนหลายครั้ง ไม่ใช่ที่เราไม่รู้ถึงคุณค่าของดินแดนใดๆ แต่จะทำอย่างไรได้ ต้องยอมเสียสละเพื่อรักษาเอกราชซึ่งสำคัญที่สุด

พระราชโอรสของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ที่ครองราชสมบัติรักษาอาณาจักรต่อมาคือ พระจุลจอมเกล้าฯ ในฝ่ายศาสนาหรือพุทธจักรผู้ที่เป็นกำลังสำคัญยิ่งในยุค

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส
สภานายกมหาวิทยาลัย พระองค์แรก

ปฏิรูประบบการปกครองบ้านเมือง คือ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

เนื่องจากวันที่ ๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๔ คือวันสิ้นพระชนม์ของพระองค์ (ระยะเวลาห่างจากเหตุการณ์ ๕๓ ปี) มีหนังสือพระประวัติ พระนิพนธ์ และบทความอื่นๆ เกี่ยวกับพระองค์ ปรากฏแพร่หลายแล้ว ในที่นี้จะนำข้อความบางตอนที่น่าสนใจมาแสดงไว้พอเป็นข้อระลึกอดีต

เหตุการณ์เมื่อมลัดแผ่นดินในต้นสมัยรัชกาลที่ ๔

เราได้เห็นความเปลี่ยนแปลง

แห่งความเป็นไปของพวกเราเป็นครั้งแรก คนผู้เคยนับถือและฝากตัวไว้ก็จืดจางไป คนที่ไม่เคยเกรง ก็เกรง ส่วนลากก็น่าจะเป็นตามกัน แต่เรายังเด็กไม่ได้รู้ไปถึง แต่ยังเป็นโชคของพวกเรา ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เถลิงถวัลราชสมบัติ ถ้าการณ์กลับกลายเป็นอย่างอื่นไป จะซ้ำร้ายกว่านี้เสียอีก ครั้งนั้นเรายังเด็กนักไม่รู้คิด มารู้อเมื่อโตขึ้นถึงครั้งนั้นน้ำใจหาย ครั้งนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็กำลังทรงพระประชวร พระอาการมากเหมือนกัน เราได้เห็นเองเมื่อเวลาเขาเชิญเสด็จขึ้นไป

ถวายน้ำสรงพระบรมศพ บนพระที่นั่ง
ภานุมาศจรัญญองค์เดิม เรายังรู้ว่าทรง
พระประชวรมากอยู่ ถ้าพลาดพลั้งลง
ในเวลานั้น การถวายหน้าจักษ์เป็นอย่างไร
ไม่พักต้องหาโทรพยากรณ์ก็อาจรู้ แต่
ความเปลี่ยนแปลงแห่งความเป็นไป
ของพวกเราตามสมัยนี้ ไม่เป็นเปล่า
จากประโยชน์แก่เราเสียทีเดียว กลับให้
ประโยชน์แก่เราในภายหลังอีก ทำให้
พวกเราสังเวชคิดถึงตัว ไม่มีทางกำเริบ
หรือแม้เพียงทอดธุระจากการแสวงหา
ความรู้ ได้เปรียบเจ้านายในรัชกาลที่ ๓
ที่โดยมากกลับพระองค์ไม่ทัน เพราะ
เวลาผ่านไปเสียมากแล้ว พวกเรายังมี
ช่องทางพอจะทำตนให้เป็นคุณภักษะ
สำหรับรองรับราชการ ที่พระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะ
ทรงวางลงไป สมัยที่พวกเรามาถึงเข้า
บัดนั้น ซึ่งเป็นคราวที่พวกเจ้านายตก
ต่ำที่กระไร แต่พวกเราเลี้ยงเล็กก็ไม่
รู้ลึกลึกลึซึ่งก็มากน้อย แต่พระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระ
เจริญกว่าคงจะทรงรู้สึกฝังในพระราช
หฤทัยเป็นหนักหนา จึงทรงทำนุบำรุง
พวกเรามาตั้งแต่เยาว์ ให้ได้รับศึกษา
และฝึกหัดในทางที่สมควรแก่สมัย

ข้อความในพระประวัติตรัสเล่า
ตอนหนึ่ง มองเห็นได้อย่างดีถึงการ
เสด็จขึ้นครองราชย์ของพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ อยู่ในสภาพ
อ่อนแอและเลี้ยงเพียงไร **“ถ้าการณ์
กลับกลายเป็นอย่างอื่น”** บอกความ
หมายอยู่แล้ว คือหากสมเด็จพระยา
ศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) และผู้ใหญ่

ตระกูลบุนนาคคิดเป็นอย่างอื่น โฉม
หน้าประวัติศาสตร์ไทยและพงศาว
ดารก็ต้องเขียนแบบหนึ่ง แต่ที่เราได้
อ่านประวัติศาสตร์อย่างปัจจุบัน ต้อง
นึกถึงท่านที่ควรเคารพบูชาเป็น
ตัวอย่างของ มหาบุรุษผู้ซื่อสัตย์ภักดี
คือ สมเด็จพระเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์นั้น
เอง ทั้งนี้ไม่ใช่ผู้เขียนนึกเขียนง่ายๆ ให้
อ่านพระราชหัตถเลขาของรัชกาลที่ ๕
ต่อไปนี้จะเห็นถึงเหตุการณ์ที่กลมกลืน
กันในพระประวัติศาสตร์เล่มข้างต้น

“.....ในเวลานั้น อายุพ่อเพียง
๑๕ ปี กับ ๑๐ วัน ไม่มีมารดา มีญาติ
ฝ่ายมารดาที่ล้วนแต่โลเลเหลวไหล
หรือไม่โลเลเหลวไหล ก็ได้ตั้งอยู่ใน
ตำแหน่งราชการอันใดเป็นหลักฐาน
ฝ่ายญาติข้างพ่อ คือ เจ้านายทั้งปวง
ก็ตกอยู่ในอำนาจของสมเด็จพระยา
(เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)
- (ผู้เขียน) และต้องรักษาตัว รักษาชีวิต
อยู่ด้วยกันทั่วทุกองค์ ที่ไม่เอื้อเพื่อต่อ
การอันใดเสียก็มีโดยมาก ฝ่ายข้าราชการ
การถึงว่ามีผู้ที่ได้รับใคร่สนทนสมอยู่
บ้าง ก็เป็นแต่ผู้น้อยโดยมาก ที่เป็น
ผู้ใหญ่ก็ไม่มีการสามารถจะอุดหนุน
อันใด ฝ่ายพี่น้องซึ่งร่วมบิดาหรือที่ร่วม
มารดาที่เป็นเด็กที่มีแต่อายุต่ำกว่าพ่อ
ลงไป ไม่สามารถจะทำอะไรได้ทั้งสิ้น
ส่วนตัวพ่อเองยังเป็นเด็ก อายุเพียงเท่า
นั้น ไม่มีความสามารถรอบรู้ในราชการ
อันใดที่จะทำการตามหน้าที่แม้แต่เพียง
เสมอเท่าที่ทูลกระหม่อม (รัชกาลที่ ๔
- ผู้เขียน) ทรงประพุดติมาแล้วได้ยัง
ซ้ำเจ็บเกือบจะถึงแก่ความตาย อันไม่

มีผู้ใดสักคนเดียวซึ่งจะเชื่อว่าจระอด
ยังซ้ำถูกอันตรายอันใหญ่ คือ ทูล
กระหม่อมเสด็จสวรรคต ในขณะนั้น
เปรียบเหมือนคนที่ศิโรราบแล้ว จับ
เอาแต่ร่างกายขึ้นตั้งไว้ในที่สมมติ
กษัตริย์ เหลือที่จะพรรณมาถึงความทุกข์
อันต้องเป็นกำพร้าในอายุเพียงเท่านั้น
และความหนักของมงกุฎอันเหลือที่
คอยจะทานไว้ได้ทั้งมีศัตรูซึ่งมุ่งหมายอยู่
โดยเปิดเผยรอบข้างทั้งภายในและภาย
นอก หมายเอาทั้งในกรุงเอง และต่าง
ประเทศ....”

(การเมืองเรื่องสถาปนาพระจอม
เกล้าฯ หน้า ๑๐๕ - ๑๐๖)

เหตุการณ์อีกครั้งที่น่าประทับใจ
ยิ่งเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ
ได้เสด็จเยี่ยมสมเด็จพระมหาสมณเจ้า
ทรงประเคนพุ่มและทรงกราบ การ
เสด็จพระตำหนักและทอดพระเนตร
ครั้งนั้นมีผลต่อการตัดสินใจพระทัยอัน
ยิ่งใหญ่

ถึงหน้าเข้าพรรษา ล้นเกล้าฯ
เสด็จถวายพุ่มที่วัดนี้ เคยเสด็จทรง
ประเคนพุ่มพระเจ้าห้องยาเธอ ผู้ทรง
ผนวชใหม่ถึงตำหนักเป็นการทรงเยื้อน
ด้วย เสด็จกุฎิเราทรงประเคนพุ่ม เรา
เห็นท่านทรงกราบด้วยเคารพอย่างเป็น
พระ แปลกจากพระอาการที่ทรงแสดง
แก่พระองค์อื่นเพียงทรงประคอง
อัญชลี เรานึกสลดใจว่า โดยฐานเป็น
พระเจ้าแผ่นดิน ท่านก็เป็นเจ้าของเรา
โดยฐานเนื่องในพระราชวงศ์เดียวกัน
ท่านก็เป็นพระเชษฐาของเรา โดยฐาน
เป็นผู้แนะนำราชการพระราชทานท่าน

พระตำหนักกลาง เป็นตึก ๒ ชั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างถวายเพื่อเป็นที่ประทับของ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ปัจจุบันใช้เป็นสำนักงานคณะธรรมยุต

ก็เป็นครูของเรา เห็นท่านทรงกราบ แม้จะนึกว่าท่านทรงแสดงเคารพแก่ธงชัยพระอรหันต์ต่างหาก ก็ยังวางใจไม่ลง ไม่ปรารถนาจะให้เสียความวางพระราชหฤทัยของท่าน ไม่ปรารถนาจะให้ท่านทอดพระเนตเห็นเราผู้ที่ท่านทรงกราบแล้วถือเพศเป็นคฤหัสถ์อีก ตรงคำที่เขาพูดกันว่ากลัวจับใจกิน เราตกใจว่าจะไม่สึกในเวลานั้นแต่หาทูลไม่... (พระประวัติเล่า ๕๙)

บทความนี้เขียนเพื่อเป็นเครื่องระลึกถึงพระองค์ท่านในวาระพิเศษมาเวียนถึง ไม่ได้ต้องการบรรยายรายละเอียดถึงคุณประการอันมากมายมหาศาล วาระสุดท้ายของพระองค์ แม้ใกล้จะสิ้นพระชนม์ ก็ยังพระดำริถึงความลำบากของผู้อื่น ดังปรากฏใน

ตำนานวัดบวรนิเวศวิหารดังนี้ .. ในเวลาเมื่อมีงานฉลองพระชนมายุนั้น สมเด็จพระมหาสมณเจ้าประจวบอยู่แล้ว แท้จริง ทรงพระประชวรวรรณโรคภายในมีพระอาการเรื้อรังมาช้านาน เปนแต่คอยทรุดลงทีละน้อย ครั้นเสร็จงานแล้วไม่ช้าอาการพระโรคก็ยิ่งกำเริบขึ้น จึงแสดงทรงเรือไปรักษาพระองค์ทางชายทะเลจนถึงจังหวัดสงขลา พระอาการไปทรุดหนัก ประจักษ์พระหฤทัยว่ากาลที่สุดใกล้จะถึง จึงแสดงกลับโดยทางรถไฟมาถึงกรุงเทพฯ ฯ เมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ทรงพระดำริที่ว่า จะแสดงขึ้นไปประทับที่พระตำหนักชั้นบน จะลำบากแก่ผู้ที่รักษาพยาบาลและไปเฝ้าเยี่ยมเยียน จึงประทับอยู่ที่พระตำหนักใหญ่ชั้นล่าง

จนสิ้นพระชนม์เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม เวลา ๔ นาฬิกา ๓๕ นาที ก่อนเที่ยง ครั้นสิ้นพระชนม์แล้ว จึงเชิญพระศพขึ้นตำหนักชั้นบนเพื่อพิธีสรงสักการบูชาพระศพตามราชประเพณี ครั้นเวลา ๕ นาฬิกา หลังเที่ยงในวันนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จไปยังวัดบวรนิเวศ พร้อมด้วยพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชการทั้งปวง ทรงสรงสักการบูชาพระศพแล้วเชิญลงพระลอบ ตั้งบนชั้นแว่นฟ้าประกอบพระโกศทองน้อย ภายใต้เบญจปดลเสวตฉัตรประดิษฐานไว้ที่ในพระฉากพระตำหนักเพ็ชร แลทรงเสด็จไปบำเพ็ญพระราชกุศลสนองพระคุณเปนอนุเคราะห์ พระบรมวงศานุวงศ์ทั้งฝ่ายหน้าฝ่ายใน แลสาธุศิษย์ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ ก็พากันไปบำเพ็ญกุศลอุทิศถวาย มีงานหลวงในอภิถาศิตสมัยเมื่อศกครบ ๗ วัน ๕๐ วัน ๑๐๐ วัน แลมีการบำเพ็ญกุศลส่วนของผู้อื่นในวันจันทร์ วันอังคาร อันตรงกับวันสิ้นพระชนม์ทุกสัปดาห์ ที่ทำเป็นการพิเศษก็มีบ้าง ตั้งแต่วันสิ้นพระชนม์มาจนงานถวายพระเพลิงที่พระเมรุมาศ ณ ท้องสนามหลวง เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๖๕ ฯ (ตำนานวัดบวรนิเวศวิหาร ๙๙ - ๑๐๐)

ขอน้อมบูชาพระคุณของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ และสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ในกาลพิเศษนี้

หนังสือประกอบ

๑. การเมืองเรื่องสถาปนาศรีพระจอมเกล้าฯ, เทอดพงศ์ คงจันทร์, สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๗
๒. ตำนานวัดบวรนิเวศวิหาร, งานฉลองพระชนมายุ ๙๐ พรรษา สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๖, โรงพิมพ์การศาสนา, กรุงเทพมหานคร
๓. พระประวัติไตรสรณ์, โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ ๒/๒๕๔๔
๔. เล่าเรื่องพระจอมเกล้า, ทองต่อ กล้วยไม้ ณ อุทยาน, โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๑

พระพรหมคุณาภรณ์

พระเทพวิสุทธิกวี

พระราชธรรมวาที

พระราชรัตนรังษี

เลื่อน และ ตั้งสมณศักดิ์

รายนามพระสงฆ์ที่ทรงอุปถัมภ์ต่าง ๆ ใต้เบื้องพระยุคลบาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในพระบรมมหาราชวัง
วันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๗

พระราชกฤษฎีกาเลื่อนสมณศักดิ์

๑. พระธรรมปิฎก วัดญาณเวศกวัน อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม เป็น พระพรหมคุณาภรณ์

พระราชกฤษฎีกาตั้งสมณศักดิ์

๒. พระเทพรัตนดิลก วัดเพชรราชมงคล อ.เมือง จ.เพชรบูรณ์ เป็น พระธรรมวราลังการ

๓. พระเทพมุนี วัดปากน้ำ เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ เป็น พระธรรมปัญญาภรณ์

๔. พระเทพสุธี วัดสามพระยา เขตพระนคร กรุงเทพฯ เป็น พระธรรมคุณาภรณ์

๕. พระเทพสิงหนุราชาจารย์ วัดอัมพวัน อ.พรหมบุรี จ.สิงห์บุรี เป็น พระธรรมสิงหนุราชาจารย์

พระราชกฤษฎีกาเลื่อนสมณศักดิ์

๖. พระราชวรเมธาจารย์ วัดเขาบางทราย อ.เมือง จ.ชลบุรี เป็น พระเทพสุทธาจารย์

๗. พระราชภาวนาวิกรม วัดไตรมิตรวิทยาราม กรุงเทพฯ เป็น พระเทพภาวนาวิกรม วิ.

๘. พระราชวิริยาภรณ์ วัดพระธาตุช้างค้ำ อ.เมือง จ.น่าน เป็น พระเทพนันทาจารย์

๙. พระราชวิทยาคม วัดบ้านไร่ อ.ด่านขุนทด จ.นครราชสีมา เป็น พระเทพวิทยาคม วิ.

๑๐. พระราชโสภณ วัดบางขวาง อ.เมือง จ.นนทบุรี เป็น พระเทพวรเมธี

๑๑. พระราชวิสุทธิโสภณ วัดมหาธาตุ อ.เมือง จ.ราชบุรี เป็น พระเทพวิสุทธิธรรมาจารย์

๑๒. พระราชวีราภรณ์ วัดโคกสมานคุณ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา เป็น พระเทพวีราภรณ์

๑๓. พระราชกวี วัดราชาธิวาส กรุงเทพฯ เป็น พระเทพวิสุทธิกวี

๑๔. พระราชสุเมธาภรณ์ วัดโยธานิมิต อ.เมือง จ.ตราด เป็น พระเทพสุเมธมุนี

๑๕. พระราชมงคลนายก วัดนพวงศาราม อ.เมือง จ.ปัตตานี เป็น พระเทพรัตนดิลก

๑๖. พระราชปริยัติเมธี วัดหนองแวง อ.เมือง จ.ขอนแก่น เป็น พระเทพวงศาจารย์

๑๗. พระราชธรรมสาร วัดสระเกศ/กทม. เป็น พระเทพสิริภิมณฑ์

๑๘. พระราชปัญญาโสภณ วัดเมืองยะลา อ.เมือง จ.ยะลา เป็น พระเทพศีลวิสุทธิ

พระราชอาคันตุกะ

๑๙. พระศรีรัตนโมลี วัดพระปฐมเจดีย์ อ.เมือง จ.นครปฐม เป็น พระราชรัตนมุนี

๒๐. พระสุธีวัชรโธม วัดมหาธาตุ อ.เมือง จ.เพชรบุรี เป็น พระราชสุวรรณมุนี

๒๑. พระสิริพัฒนามาภรณ์ วัดบ่อชะเนง อ.หัวตะพาน จ.อำนาจเจริญ เป็น พระราชปริชาญาณมุนี

๒๒. พระปริยัติกิจโกศล วัดอนงคาราม กรุงเทพฯ เป็น พระราชปัญญาภรณ์

๒๓. พระปัญญาพิศาลเถร วัดอนาลโยพิทยาราม อ.เมือง จ.พะเยา เป็น พระราชสังวรญาณ วิ

๒๔. พระพิพิธธรรมสุนทร วัดสุทัศน์เทพวราราม กรุงเทพฯ เป็น พระราชวิจิตรปฏิภาณ

๒๕. พระสุเมธาจารย์ วัดอมราวดี ประเทศสหราชอาณาจักร เป็น พระราชสุเมธาจารย์ วิ.

๒๖. พระศรีธรรมบัณฑิต วัดเบญจมบพิตร กรุงเทพฯ เป็น พระราชกิตติโสภณ

๒๗. พระพิจิตรธรรมพาที วัดประยูรวงศาวาส กรุงเทพฯ เป็น พระราชธรรมวาที

๒๘. พระพิศาลธรรมพาที วัดสวนแก้ว อ.เมือง จ.นนทบุรี เป็น พระราชธรรมนิเทศ

๒๙. พระศีลวาลังการ วัดชัยภูมิพิทักษ์ อ.เมือง จ.ชัยภูมิ เป็น พระราชภาวนาวาจารย์ วิ.

๓๐. พระปริยัติธรรมคุณ วัดมรุกขนคร อ.ธาตุพนม จ.นครพนม เป็น พระราชธีรอาจารย์

๓๑. พระวุฒิสารโสภณ วัดเทพศิรินทราวาส กรุงเทพฯ เป็น พระราชโสภณ

๓๒. พระสิทธิการโกศล วัดแจ้งแสงอรุณ อ.เมือง จ.สกลนคร เป็น พระราชประสิทธิคุณ

๓๓. พระสิทธิธรรมคุณ วัดจอมไทร อ.นาโยง จ.ตรัง เป็น พระราชสารโสภณ

๓๔. พระญาณสมโพธิ วัดพระธาตุดอยสุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ เป็น พระราชสิทธิอาจารย์

๓๕. พระศรีปฏิภาณธรรมคุณ วัดประชุมโยธา อ.เมือง จ.พังงา เป็น พระราชปัญญาสุธี

๓๖. พระมงคลนายก วัดโพธิสมภรณ์ อ.เมือง จ.อุดรธานี เป็น พระราชวาลังการ

๓๗. พระมงคลดิลก วัดเทพรังษี อ.เมือง จ.ยโสธร เป็น พระราชสุทธาจารย์

๓๘. พระมงคลบัณฑิต วัดเทพนิมิต อ.เมือง จ.ฉะเชิงเทรา เป็น พระราชวิสุทธินายก

๓๙. พระพิพัฒนามาภรณ์ วัดพนัญเชิง อ.พระนครศรีอยุธยา จ.พระนครศรีอยุธยา เป็น พระราชรัตนวราภรณ์

๔๐. พระมงคลธรรมวัฒน์ วัดอาวุธวิกสิตาราม กรุงเทพฯ เป็น พระราชปริยัติวิมล

๔๑. พระปริยัติสุนทร วัดจองคำ อ.งาว จ.ลำปาง เป็น พระราชปริยัติโยดม

๔๒. พระวิเทศโพธิคุณ วัดไทยกุสินาราเฉลิมราชย์ ประเทศอินเดีย เป็น พระราชรัตนรังษี

พระราชอาคันตุกะสามัญ

๔๓. พระครูวิบูลสมณวัตร (ถวิล ปช ๔) วัดหลักเมือง อ.เมือง จ.ปัตตานี เป็น พระอุดมธรรมคุณี สป.

๔๔. พระมหาประยุทร ป.ธ.๙ วัดพระบาทมิ่งเมือง อ.เมือง จ.แพร่ เป็น **พระเมธีธรรมาลังการ** สย.

๔๕. พระครูสุเทพสารคุณ (สุนันท์ ป.ธ. ๗) วัดเทพบูรณาราม อ.เมือง จ.ขอนแก่น เป็น **พระพุทธิสารมณี** สย.

๔๖. พระครูอนุศาสน์โสภณ (ประถม ป.ธ.๔) วัดต้นสน อ.เมือง จ.อ่างทอง เป็น **พระวิสิฐคุณาภรณ์** สย.

๔๗. พระครูมุนินทร์ธรรมมาญวัด (ซวรัชต์ ป.ธ.๓) วัดเจ็ดยอด อ.เมือง จ.เชียงใหม่ เป็น **พระสิทธิสารมณี** สย.

๔๘. พระครูอภัยธรรมสุนทร (พรหมา ป.ธ. ๓) ธ. วัดป่าสุทธาวาส อ.เมือง จ.สกลนคร เป็น **พระศาสนดิลก** สย.

๔๙. พระครูโสภาธรรมทัตต์ (สุทิน ป.ธ. ๕) ธ. วัดธรรมมิการาม อ.เมือง จ.ประจวบคีรีขันธ์ เป็น **พระอุดมธีรคุณ** สย.

๕๐. พระครูไพจิตรวิหารการ (ปัญญา) วัดอมรินทราราม กรุงเทพฯ เป็น **พระพิศาลพัฒนกิจ** สย

๕๑. พระครูปัจจันตเขตต์คุณารักษ์ (ยิ้ม) วัดชลธาราสิงเห อ. ตากใบ จ. นราธิวาส เป็น **พระไพศาลประชานารถ** สย.

๕๒. พระครูพิมพ์มัลลธรรมภาณี (ดำเนิน ป.ธ. ๔) วัดราชบุรณาราม อ.หลังสวน จ.ชุมพร เป็น **พระวิจิตรธรรมนิเทศ** สย.

๕๓. พระครูวิเศษภัทกิจ (ทองใบ) วัดสายไหม อ.ลำลูกกา จ.ปทุมธานี เป็น **พระสุนทรศีลาจาร** สย.

๕๔. พระครูวิศาลเขมคุณ (บุญเรือง) วัดพิชโสภาราม อ.เขมราช จ.อุบลราชธานี เป็น **พระบวรปริยัติวิธาน** สย.

๕๕. พระครูบวรพัฒนโกศล (วรพงษ์) วัดราชสิงขร กรุงเทพฯ เป็น **พระพิสนท์ปริยัติวิธาน** สย.

๕๖. พระครูสุทธิศีลคุณ (อุดม) วัดประสิทธิเวช อ.องครักษ์ จ.นครนายก เป็น **พระวิมลศีลจาร** สย.

๕๗. พระครูอาทรสุทธิวัฒน์ (ประสาร) วัดเทพลีลา กรุงเทพฯ เป็น **พระพิพัฒน์ปริยัติสุนทร** สย.

๕๘. พระครูประยุตพัฒนาภรณ์ (ประยงค์) วัดท่าสะอ้าน อ.บางปะกง จ.ฉะเชิงเทรา เป็น **พระพิพิธกิจจาภิวัฒน์** สย.

๕๙. พระครูปัญญาพิศิษฐ์ (วิชิน) ธ. วัดราชบุรณาราม กรุงเทพฯ เป็น **พระเนกขัมมมณี** สย.

๖๐. พระครูพิทักษ์มัชฌิมเขต (ทองใส) ธ. วัดเทพพิทักษ์บูรณาราม อ.ปากช่อง จ.นครราชสีมา เป็น **พระญาณสิทธิอาจารย์** สย.วิ.

๖๑. พระครูปลัดสุวัฒนวรคุณ (ฤทธิณรงค์) ธ. วัดป่าตาราภิรมย์ อ.แมริม จ.เชียงใหม่ เป็น **พระโสภณธรรมสาร** สย.

๖๒. พระมหาเทียบ ป.ธ.๙ วัดพระเชตุพน กรุงเทพฯ เป็น **พระสุธีธรรมานุวัตร** สย

๖๓. พระมหามณฑล ป.ธ.๙ วัดชนะสงคราม กรุงเทพฯ เป็น **พระเมธีวราลงกรณ์** สย.

๖๔. พระครูสุวรรณวัยวุฒิ (ทอง ป.ธ.๖) วัดจักรวรรดิราชาวาส กรุงเทพฯ เป็น **พระมงคลวุฒ** สย.วิ.

๖๕. พระครูวัชรธรรมภรณ์ (สมพงษ์ ป.ธ.๔) วัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพฯ เป็น **พระกิตติสารมณี**

๖๖. พระครูปลัดสุวัฒนโพธิคุณ ป.ธ.๔ วัดกวีศาราม อ.เมือง จ.ลพบุรี เป็น **พระวิสุทธ์พุทธศาสตร์** สย.

๖๗. พระมหาประดิษฐ์ ป.ธ.๙ วัดพระพุทธฉาย อ.เมือง จ.สระบุรี เป็น **พระสุธีวราภรณ์** สย.

๖๘. พระมหาสันติ ป.ธ.๖ วัดสุวรรณคีรี กรุงเทพฯ เป็น **พระโสภณธรรมเมธี** สย.

๖๙. พระครูภาวนาชัยคุณ วัดธารน้ำไหล อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี เป็น **พระภาวนาโพธิคุณ** สย.วิ.

๗๐. พระครูปริมาณุรักษ์ (पुल) วัดไผ่ล้อม อ.เมือง จ.นครปฐม เป็น **พระมงคลสิทธิการ** สย.วิ

๗๑. พระครูวิบูลธรรมรัตน์ (ผล) วัดพรหมวงศาราม กรุงเทพฯ เป็น **พระโกศลปริยัติกิจ** สย.

๗๒. พระครูมงคลธรรมวุฒิ วัดพระพุทธบาทพนมดิน อ. ท่าตูม จ. สุรินทร์ เป็น **พระมงคลรังษี** สย.วิ.

๗๓. พระอธิการทูล ธ. วัดป่าบ้านค้อ อ.บ้านฝ้อ จ.อุดรธานี เป็น **พระปัญญาพิศาลเถร** สย.วิ.

บทความ

สุวัฒน์ เจริญสุข

พ.ม., ศน.บ., M.A

แปลจาก THE CASE FOR THE BUDDHIST
THEORY OF SURVIVAL AND KAMMA
(K.N. JAYATILLEKE)

กรณีศึกษา ทฤษฎีการตายแล้วเกิด และ กรรมของพระพุทธเจ้าสัมมา

THE CASE FOR THE BUDDHIST THEORY OF SURVIVAL AND KAMMA

(ต่อจากฉบับที่ ๓๑-จบ)

Two Views

There are two classical views regarding the relationship between the mind and the body. One is the Identity Hypothesis, which either denies the reality of mental experience or holds that such experiences are inseparable from aspects of neural or brain phenomena. The other is Dualism^๓, which holds that mental and neural phenomena interact

สองแนวคิดทฤษฎี

๓แนวคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิต มีทฤษฎีสำคัญอยู่สองทฤษฎี ทฤษฎีที่หนึ่งเรียกว่าทฤษฎีเอกนิยม คือไม่เชื่อว่าจิตรับรู้อารมณ์เองได้ถ้าปราศจากร่างกายหรือเชื่อว่า จิตรับรู้อารมณ์เองไม่ได้ ถ้าระบบประสาทหรือสมองไม่ทำงาน ทฤษฎีที่สองเรียกว่า ทวินิยม คือเชื่อว่าจิตกับระบบประสาทมีปฏิสัมพันธ์กันและกัน (คือทำงานร่วมกัน)

The extreme form of the Identity Hypothesis, called Central State Materialism, tries to do away with such factors as 'experience' or 'Consciousness' and explains psychological behaviour as being solely the functioning of the central nervous system. This would be a purely mechanistic theory.

A less extreme view, which is still monistic, is the psycho-somatic theory according to which psychological experience and brain phenomena are merely the two aspects of one reality. According to this theory the brain-mind combination does not function in a purely mechanical manner but since brain and mind are two aspects of the same process, they both cease to function with the death of the person.

A modern form of the Dualist theory would be the instrumental or the transmission theory according to which the brain would function as the instrument of the mind, being itself affected by it.

Buddhism which discards the monistic and the dualistic hypotheses, would hold that there is some truth in each without subscribing to either. For Buddhism the human being in normal consciousness is a psycho-physical unit, in which the physical and psychical phenomena are in a state of mutual dependence (annamannapaccaya). Yet at the same time aspects of will can control, govern and produce mental activity. Also, when the body is brought within control and is in a state of perfect composure with its activities stilled (kayasankhara niruddha), it can exercise its extra-sensory powers of perception.

Buddhism, therefore, while rejecting the Identity Hypothesis that "the mind and the body are the same" (tam jivam tam sanram) and the Dualist Hypothesis that "the mind and the body are different" (annam jivam annam sariram) finds partial truth in each and thus puts forward a middle view.

รูปแบบสุดโต่งของทฤษฎีเอกนิยม (หรือทฤษฎีสมมติฐานเอกนิยม) เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า ลัทธิวัตถุนิยมสภาพกลาง พยายามจะไม่กล่าวถึง "การรับรู้อารมณ์" หรือ "จิต" แต่กลับอธิบายว่า การทำงานของจิตคือการทำหน้าที่ของระบบประสาทส่วนกลางเพียงอย่างเดียว แนวคิดอย่างนี้น่าจะเป็นทฤษฎีกลศาสตร์

แนวคิดสุดโต่งรองลงมาซึ่งก็ยังคงเป็นแนวเอกนิยมอยู่นั่นเอง คือทฤษฎีกายกับจิต ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การรับรู้อารมณ์ของจิตและการทำงานของสมองคือความจริงอย่างเดียวกันแต่มีสองลักษณะ ทฤษฎีนี้เชื่อว่าความสัมพันธ์กันระหว่างสมองกับจิตไม่ได้ทำหน้าที่เหมือนเครื่องจักรล้วนๆ แต่เนื่องจากสมองและจิตคือลักษณะสองอย่างของกระบวนการเดียวกัน สมองและจิตจึงหยุดทำหน้าที่ไปพร้อมๆ กับการตายของคน

ทฤษฎีทวินิยมสมัยใหม่น่าจะได้แก่ ทฤษฎีเครื่องมือหรือ ทฤษฎีการส่งผ่าน ทฤษฎีนี้เชื่อว่า สมองทำหน้าที่เป็นเครื่องมือของจิต คือจิตสั่งให้สมองทำหน้าที่

พระพุทธศาสนาปฏิเสธทั้งทฤษฎีเอกนิยมและทวินิยมและถือว่ามีความจริงอยู่บ้างในแต่ละทฤษฎี โดยไม่สนับสนุนทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่ง ตามหลักของพระพุทธศาสนานั้น มนุษย์ปกติธรรมดา คือกลุ่มหรือขั้นที่ประกอบด้วย กาย กับ จิต การทำหน้าที่ของกายและจิตต่างพึ่งพาอาศัยกัน (อัญญมัญญปัจจัย) แต่ในเวลาเดียวกัน ลักษณะอาการต่างๆ ของจิตสามารถดูแลควบคุมและบังคับให้จิตทำงานได้ นอกจากนี้ เมื่อกายถูกควบคุมคือทำสมาธิจนจิตได้ฌานอย่างสมบูรณ์ กิจกรรมทั้งหลายของกายก็สงบนิ่ง (กายสังขาร นิรุทธา) แต่จิตสามารถรับรู้ได้โดยอาศัยประสาทสัมผัสพิเศษ

เพราะฉะนั้น พระพุทธศาสนาแม้จะปฏิเสธแนวคิดเอกนิยมที่เชื่อว่า กาย กับ จิต คือสิ่งเดียวกัน (ตั้ง ชีวัง ตั้ง สรีรัง) และปฏิเสธแนวคิดทวินิยมที่เชื่อว่ากายกับจิตเป็นคนละอย่าง (อัญญัง ชีวัง อัญญัง สรีรัง) ก็ถือว่า มีความจริงอยู่บางส่วนในทฤษฎีทั้งสองนั้นและได้เสนอแนวคิดสายกลาง

Neurology

The ideal scientist in the field of neurology is not expected to subscribe to any particular point of view. As Dr. Wilder Penfield, Director of the Montreal Neuro-logical Institute said in 1957 · “Any scientist who looks up from his work to declare, for example, that the truth is to be found monism or dualism or that there is a middle ground ceases to be a scientist” (Quoted from Professor Homell, *The Enigma of Survival*, Rider & co., London, 1959, pp, 218, 219).

This does not, however, mean that the findings of scientists have no bearing on these theories. The advances made over the last fifty years are due to new electro-physiological techniques which have made it possible to stimulate single nerve fibres and record responses from single nerve cells, the measurement of the electrical activity of the brain (EEG-s), brain surgery and the study of the chemical basis of neural phenomena. They have shown that it is possible to alter somewhat the state of the personality or consciousness by physical or chemical means

Consciousness, incidentally, cannot be argued or analysed away to the satisfaction of the extreme monists for it is a brute fact that certain physiological processes such as aspects of brain phenomena are accompanied by consciousness or self-consciousness, though it could have been otherwise.

Memory

At the same time, this research has also shown that there is no one-to-one correspondence between brain phenomena and mental experience as the psycho-somatic theory would like to maintain. Thus, memory is not uniquely located in particular

ประสาทวิทยา

ไม่มีใครคาดວ່ານักวิทยาศาสตร์ชั้นยอดในสาขาประสาทวิทยาจะให้การสนับสนุนแนวคิดของทฤษฎีทั้งสองดังกล่าวมานั้น ดร.วิลเดอ์ เพนฟิลด์ ผู้อำนวยการสถาบันประสาทวิทยาแห่งเมืองมอนทรีล กล่าวไว้ในปี 1957 ว่า “ยกตัวอย่างเช่น นักวิทยาศาสตร์คนใดคนหนึ่งก็ตามที่ เยกหน้าขึ้นมาจากโต๊ะทำงาน แล้วประกาศว่า ความจริงนั้นไปหาได้จากลัทธิเอกนิยมหรือไม่ก็จากลัทธิทวินิยม หรือประกาศว่ามีจุดยืนอยู่ตรงกลางระหว่างลัทธิทั้งสองนั้น เลิกเป็นนักวิทยาศาสตร์ได้เลย” (อ้างจากศาสตราจารย์ฮอร์เนลล์, *The Enigma of survival*, Rider & Co., ลอนดอน 1959, หน้า 218 - 219)

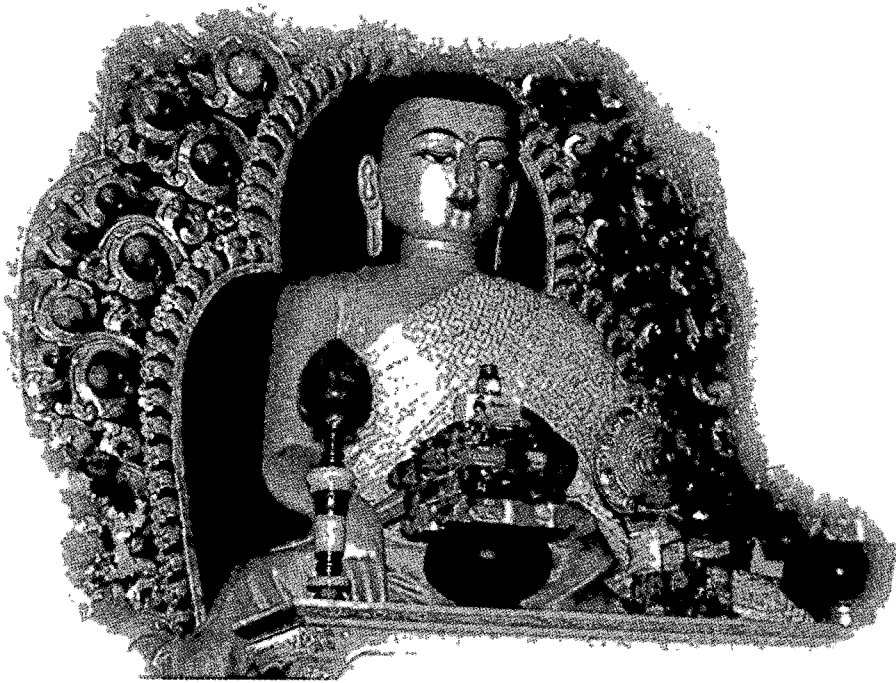
อย่างไรก็ตาม เรื่องนี้ไม่ได้หมายความว่าผลงานวิจัยทั้งหลายของบรรดานักวิทยาศาสตร์ไม่ได้มีอิทธิพลต่อทฤษฎีทั้งสองนี้ ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์กว่า 50 ปีที่ผ่านมาก็เป็นผลมาจากวิธีการศึกษาวิชาไฟฟ้า - สรีรศาสตร์ ซึ่งปรากฏว่าสามารถกระตุ้นใยประสาทเดี่ยวแล้วบันทึกการตอบสนองหลายๆ อย่างจากเซลล์ประสาทเดี่ยวได้ การวัดการทำหน้าที่ของกระแสไฟฟ้าในสมอง (EEG-S) การผ่าตัดสมอง และการศึกษาสารเคมีในระบบประสาท ทั้งหมดนั้นแสดงว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพของ “บุคลิกภาพ” หรือ “จิต” โดยวิธีทางฟิสิกส์หรือทางเคมีนั้นเป็นไปได้ในระดับหนึ่ง

อนึ่ง “จิต” ไม่สามารถอธิบายหรือวิเคราะห์ให้หมดสิ้นจนเป็นที่พอใจของฝ่ายสนับสนุนทฤษฎีเอกนิยมจัดได้ เพราะมีความจริงที่อธิบายด้วยเหตุผลไม่ได้อยู่ว่า กระบวนการทางสรีรวิทยาบางอย่างเช่น การทำงานของสมองมี “จิต” หรือ “จิตสำนึกตัวเอง” เป็นองค์ประกอบด้วย แม้จิตสำนึกนั้นอาจจะเป็นไปได้ในทางตรงกันข้ามได้ก็ตาม

ความจำ

ในเวลาเดียวกันงานวิจัยชิ้นนี้ยังได้ชี้ด้วยว่า ไม่มีความสัมพันธ์แบบหนึ่งต่อหนึ่งหรือหน่วยต่อหน่วยระหว่างการทำงานของสมองกับการรับรู้ของจิตอย่างทฤษฎีกาย - จิตต้องการจะยืนยัน เพราะฉะนั้นความจำจึงไม่ได้ตั้งอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งของสมองโดยเฉพาะ ดร.เอช.โอ.เฮมม์ กล่าวไว้ใน

points of the brain Dr. H O. Hebb states in 1953 that "it is very difficult to conceive of memory as a function of a localized region" (Brain Mechanisms and Consciousness : A Symposium Published 1954)

Dr. Penfield records that when a specific point in the brain of a woman patient was touched, she heard a mother calling her little boy But eleven minutes later when the same point was touched with the electrode, the patient no longer heard the mother calling her little boy but instead heard the voices of people calling from building to building. In another case, the patient heard the same song vividly when each of four different points in the brain were stimulated. Lord Brain, F. R. S, the eminent neurologist states: "Evidently in the brain, memory is not a unitary function nor is there any single part of the nervous system in which all memories are stored" (in "Some Aspects of the Brain-Mind Relationship" in *Brain and Mind*, International Library of Philosophy and Scientific Method, London, 1965, p 69)

ปี 1953 ว่าเป็นการยากมากที่จะบอกว่า "ความจำทำหน้าที่ ณ ส่วนใดส่วนหนึ่งของสมอง

ดร.เพนฟิลด์บันทึกไว้ว่า เมื่อจุดใดจุดหนึ่งในสมองของคนไข้หญิงคนหนึ่งถูกสัมผัส เธอได้ยินเสียงมารดาร้องเรียกหาลูกน้อยของเธอ แต่อีก 11 นาทีต่อมา เมื่อจุดเดียวกันนั้นถูกสัมผัสด้วยกระแสไฟฟ้าคนไข้คนนั้นกลับไม่ได้ยินมารดาเรียกหาลูกน้อยของเธออีก แต่ได้ยินเสียงต่าง ๆ ของคนเรียกจากบ้านหลังหนึ่งไปยังอีกหลังหนึ่งแทน อีกกรณีหนึ่ง คนไข้เดิมคนนั้น ได้ยินเสียงร้องเพลงเดียวกันอย่างชัดเจนเมื่อมีการกระตุ้นสมองไปที่ละจุดจนครบ 4 จุด ลอร์ด เบรน, เอ็ฟ อาร์. เอ็ส. นักประสาทวิทยาผู้มีชื่อเสียงกล่าวว่า "เห็นได้ชัดว่าในสมองนั้นความจำไม่ได้ทำหน้าที่เป็นหน่วยเดียวกัน และความจำทั้งหมดก็ไม่ได้ตั้งอยู่ ณ ส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบประสาท" (อ้างใน *Some Aspects of the Brain-Mind Relationship* ในหนังสือชื่อ *Brain and Mind* ทอสมุตปรัชญา และวิธีทางวิทยาศาสตร์ นานาชาติ, ลอนดอน 1965, หน้า 69)

☆☆☆
ปิณฑุภาสิขุ

มงคล มาลี

นักศึกษาศรีวิภาวดี บัณฑิตวิทยาลัย มมร
คณะศึกษาศาสตร์ มมร

ภาพเขียนฝาผนังในพระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เขียนขึ้น เรียกว่า จฟ้าภิชชาติ

จฟ้าภิชชาติ ภาพที่ ๔ สุกกามีชาติ ยะบุคคลผู้เกิดมาชาวคือสูงและมั่งมีแต่เกิดนิยมธรรมด่า

จฟ้าภิชชาติ

เคยอ่านคำสอนของมัทชลิโคศล (เจ้าลัทธิที่มีชื่อเสียงในสมัยพุทธกาล) ในอรรถกถาสุมังคลวิลาสินี เรื่องจฟ้าภิชชาติ* หรือภิชชาติ ๖ เมื่อพบกับนักศึกษาในห้องได้บอกเพียงว่า เรื่องนี้ปรากฏในอรรถกถา อาจมีประโยชน์บ้าง แล้วก็ไม่ได้สืบต่อในการค้นคว้า ต่อมาได้อ่านเรื่องนี้ในฉกกนิบาตอังคตตรนิกาย เป็นพระพุทธรูปที่ตรัสถึงเรื่องเดียวกัน จึงอยากนำมาขยายในที่นี้

พระคณะของมัทชลิโคศล ผู้ตั้งอยู่ในอภิชชาติ ๖ ย่อมเสวยสุขและทุกข์

ภูมิที่เกิดสุขทุกข์นอกจากนี้ ไม่มีอีก ดูการจำแนกแล้วเหมือนจะมุ่งไปที่อาชีพและประเภทของนักบวช มีส่วนถูกอยู่พอประมาณ

๑. กัณหาภิชชาติ พวกชาติด่า พวกฆ่าแพะ ฆ่านก ฆ่าเนื้อ ฆ่าหมู พวกพราน พวกเพชรฆาตฆ่าโจร หรือผู้คุม นักโทษ

๒. นีลาภิชชาติ พวกชาติเขี้ยว ภิกษุทั้งหลาย ถ้าถือตามนี้ ครูมัทชลิโคศล ท่านว่า ภิกษุ มีฐานะรองจากนายพรานเท่านั้น

๓. โลหิตาภิชชาติ พวกชาติแดง

คือ นิครนธ์ที่มีผ้าผืนเดียว ดีกว่าภิกษุ **๔. หลีทาภิชชาติ** พวกชาติเหลื่อง คือ คฤหัสถ์ที่หนุ่มสาว สาวกของอเจลก อันนี้ ครูมัทชลิโคศล ไม่ได้บอกว่า ท่านมีเหตุผลอะไรที่ยกสาวกของอเจลกให้เหนือกว่านิครนธ์ที่เป็นนักบวช

๕. สุกกามีชาติ พวกชาติขาว คือ อาชีวกทั้งชาย หญิง (อาชีวิกา - อาชีวิกินี)

๖. ปรมสุกกามีชาติ พวกชาวพิเศษ คือ นักบวชที่ชื่อ นันทะ วัจฉะ กิสะ สังกิจจะ มัทชลิโคศล

ตั้งแต่พวกที่ส่งมาเป็นนักบวช หรือเกี่ยวข้องกับนักบวช คงพอเป็นไปได้อยู่ว่า คงดีกว่านายพรานนัก

* สยามมกุฎราชกุมารี เติปิฎกมกุฎราชกุมารี สุมังคลวิลาสินี นาม ที่สมณิกายมกุฎราชกุมารี (สิลกชนธ) (๔) สามมณเฑาะผล สุตตวณณณา, สยามมกุฎราชกุมารี ราชธานีย มหามกุฎราชวิทยาลัยเยน ปกาลิตา ๒๕๓๕, หน้า ๒๔๐

พรานเนื้อ แต่ถ้ามองให้ลึกลงไปจะว่า นายพรานซึ่งทั้งหมดหรือนักบวชดีทั้งหมดคงพูดยาก ผู้ที่เป็นภิกษุอย่าเพิ่งน้อยใจที่ท่านจัดไว้เป็นพวกใกล้เคียงกับพวกพราน ถือว่า ท่านยังให้เกียรติมีชื่อติดชานุกรมด้วย

ในสามัญญผลสูตรบอกว่า พอพระเจ้าอชาตศัตรูปรารถนาจะไปสนทนากับสมณพราหมณ์ ก็มีคนเสนอสำนักมักขลิโคศล แสดงว่ามีสาวกของท่านอยู่ในราชสำนักแน่นอน จึงทูลชวนพระเจ้าแผ่นดินไป (เพื่ออุปถัมภ์ทำบุญ) วัตถุประสงค์ของอาจารย์ แต่พระเจ้าแผ่นดินกลับเชื่อหมอชิวก จึงได้เสด็จไปสวนอัมพวัน ตามเรื่องในตอนต้นสามัญญผลสูตร^๓ หมอชิวกนั่งนิ่งๆ พระเจ้าอชาตศัตรูกลับถามเป็นคนสุดท้ายว่า ทำไมนั่งนิ่ง (ไม่ทูลเสนอใคร) หมอชิวกถึงได้ทูลเรื่องพระผู้มีพระภาคเรื่องไม่จบแค่นั้น ในฉกนิบาตอังคุตตรนิกาย^๔ มีเรื่องพระอานนท์เข้าไปทูลถามพระพุทธเจ้าเรื่องฉัพภชาติแต่ในที่นี้กลับบอกว่า ปุณกัสสปะบัญญัติอภิชาติ ๖ อรรถกถาไม่ตรงกับพระไตรปิฎก ต้องถือพระไตรปิฎกเป็นหลักก่อน

ในอังคุตตรนิกาย พอพระอานนท์กราบทูลเรื่องอภิชาติ ๖ พระผู้มีพระภาค ตรัสถามว่า ดูก่อนอานนท์

การที่ปุณกัสสปะบัญญัติ ๖ นั้น โลกทั้งปวงเห็นด้วยหรือ

อานนท์ : หามิได้ พระเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาค : ดูก่อนอานนท์ เปรียบเหมือนคนทั้งหลายบังคับให้บุรุษผู้ยากจนขัดสน เข็ญใจ ผู้ไม่ปรารถนา ให้รับส่วนเนื้อว่า ดูก่อนบุรุษผู้เจริญ ท่านพึงกินเนื้อนี้และต้องใช้ราคาเนื้อ ฉนั้นใด ปุณกัสสปะก็ฉนั้นนั้นเหมือนกัน บัญญัติชาติ ๖ แห่งสมณพราหมณ์เหล่านั้น โดยที่โลกไม่รับรองเหมือนดังคนพาล ไม่เฉียบแหลม ไม่รู้เขตบัญญัติ ไม่ฉลาด ดูก่อนอานนท์ ก็เราจะบัญญัติชาติ ๖ ประการ เธอจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว

พระอานนท์ ทูลรับพระผู้มีพระภาคแล้ว พระองค์ได้ตรัสว่า ดูก่อนอานนท์ ก็ชาติ ๖ เป็นไฉน คือ บุคคลบางคนในโลกนี้เป็นผู้มีชาติดำ ประพฤติธรรมดำ ๑ บางคนมีชาติดำประพฤติธรรมขาว ๑ บางคนมีชาติดำบรรลุนิพพานที่ไม่ดำไม่ขาว ๑ บางคนมีชาติขาวประพฤติธรรมดำ ๑ บางคนมีชาติขาว ประพฤติธรรมขาว ๑ บางคนมีชาติขาว บรรลุนิพพานที่ไม่ดำไม่ขาว ๑

ต่อไปพระผู้มีพระภาค ได้ทรงขยายความบุคคลทั้ง ๖ ประเภทนั้น ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

๑. คนเกิดมาในสกุลต่ำ เช่น

จันทาล พรานป่า ช่างจักสาน ทำรถ (ในสมัยนั้นถือว่าต่ำ) พวกเทหยากรเยื่อ ยากจน หาข้าวน้ำกินได้น้อย ผิวพรรณไม่หล่อ เป็นคนแคระ ขี้โรค ตาบอด ฯลฯ เขายังประพฤติทุจริตด้วย ภายวจา ใจ เมื่อตายไปย่อมเข้าถึงอบายทุกติ วินิบาต นรก อย่างนี้เรียกว่า คนมีชาติดำ ประพฤติธรรมดำ

๒. คนเกิดมาในสกุลต่ำ เช่น จันทาล พรานป่า ช่างจักสาน ทำรถ พวกเทหยากรเยื่อ ฯลฯ แต่เขาประพฤติสุจริตด้วยกาย วาจา ใจ เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ อย่างนี้เรียกว่า คนมีชาติดำ ประพฤติธรรมขาว

๓. คนเกิดมาในสกุลต่ำ เช่น จันทาล พรานป่า ช่างจักสาน ฯลฯ เขาปลงผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสายะ ออกบวช เป็นบรรพชิต ละนวิวรรณ์ ๕ มีจิตตั้งมั่นในสติปัญญา ๔ เจริญโพชฌงค์ ๗ แล้วบรรลุนิพพาน อันไม่ดำไม่ขาว อย่างนี้ เรียกว่า บุคคลชาติดำ บรรลุนิพพานอันไม่ดำไม่ขาว

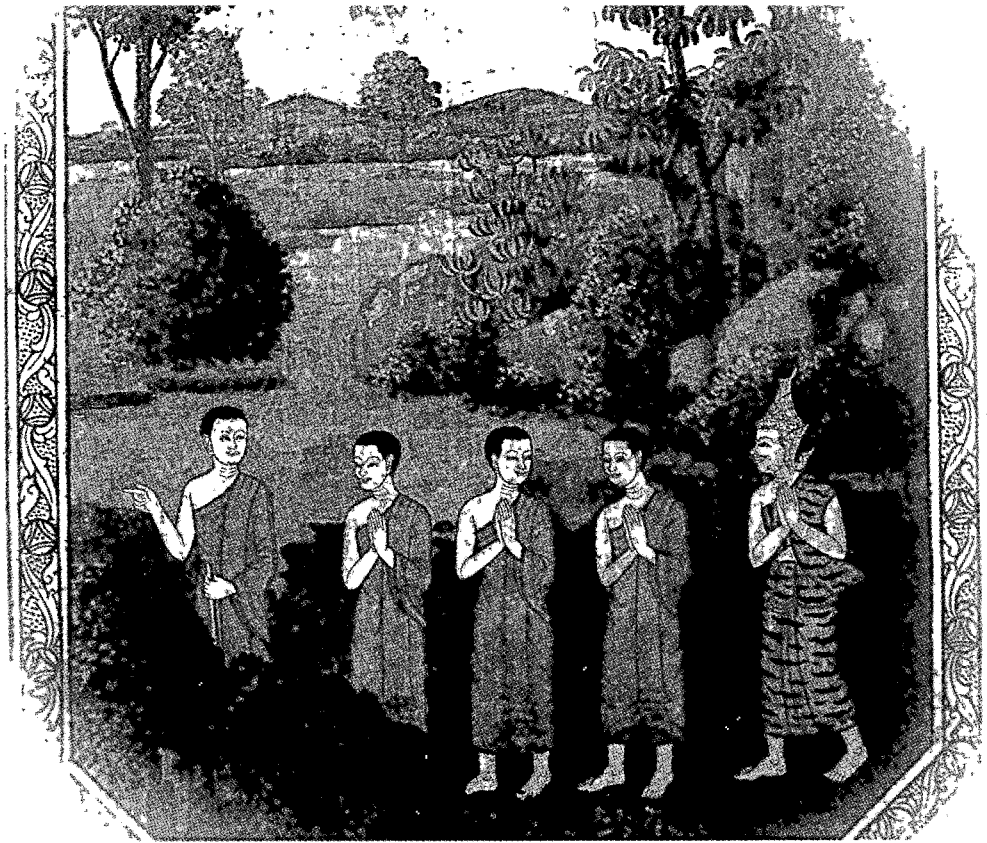
๔. คนเกิดมาในสกุลสูง คือ สกุลชัตติยมหาศาล พราหมณ์มหาศาล กฤตพติมहाศาล ซึ่งมั่งคั่ง มีทรัพย์มาก เขาเป็นผู้มีรูปร่าง หน้าดู ผิวพรรณงาม ยิ่ง เป็นผู้สมบุรณ์ด้วยข้าว น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ฯลฯ แต่เขาประพฤติทุจริตด้วยกาย วาจา ใจ เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงอบายทุกติ วินิบาต นรก อย่างนี้เรียกว่า คนมีชาติขาว ประพฤติธรรมดำ

๕. คนบางคนเกิดมาในสกุลสูง คือ สกุลชัตติยมหาศาล ฯลฯ ทั้งเขา

^๓ พระสูตรและอรรถกถาแปล ที่มณีกาย สิลขันชวรรค เล่มที่ ๑, กรุงเทพฯ โรงพิมพ์มหาภูมิวงศาวิทยาลัย, ๒๕๕๑, หน้า ๒๕๐

^๔ สยามบรรณรุตส เตปิฎก, สุตตนตปิฎก อังคุตตรนิกายสุส ตติโย ภาค (๒๒) สยามบรรณรุตส ราชธานี มหาภูมิวงศาวิทยาลัยเยน ปกาลิตา ๒๕๒๓, หน้า ๔๒๙ ข้อ ๓๒๘

ฉฬภิกขาทิภาพ ๕ สุกกภิกขาทิยะ บุคคลผู้เกิดมาขาว ทั้งเกิดนิยมธรรมขาว

ประพตีสู่จริตด้วย กาย วาจา ใจ ครั้น
ตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์
อย่างนี้ เรียกว่า คนมีชาติขาว ประพตติ
ธรรมขาว

๖. คนบางคนเกิดมาในสกุลสูง
คือ สกุลชัตติยมหาศาล ฯลฯ เขาปลง
ผมและหนวด นุ่งห่มผ้ากาสายะ ออก
บวชเป็นบรรพชิต ละนิวรรณ์ ๕ มีจิต
ตั้งมั่นในสติปัญญา ๔ เจริญโพชฌงค์
๗ แล้วบรรลุนิพพาน อันไม่ดำไม่ขาว

คำอธิบายฉฬภิกขาทิทั้ง ๖ ที่เป็น
พระพุทธรูปนั้น ผู้เขียนได้นำมากล่าว
ย่อๆ และใช้ภาษาธรรมดา

ตกลงว่า ที่เป็นพุทธรูปนั้น คือ

คนเราอาจเกิดเป็นคนดำหรือขาวโดย
กำเนิดอย่างปุรณกัสสปะว่า แต่พระ
พุทธเจ้าตรัสโดยความหมายว่า ไม่
ดำจริงหรือขาวจริง ดำจริงคือ ทำชั่ว
พูดชั่ว คิดชั่ว ขาวจริง คือทำดี พูดดี
คิดดี และถ้าดีจริงมีโอกาสบรรล
นิพพานเหมือนกัน

เพียงแต่เขาเกิดมาเป็นลูกนาย
พราน ก็ไปกดว่าเป็นพวกดำแล้ว ทั้งที่
เขามีดีทำชั่วอะไรเลย ลักษณะความ
คิดของปุรณกัสสปะ คือ ระบบวรรณะ
๔ ประเภทหนึ่งนั่นเอง ซึ่งในพระพุทธ
ศาสนาคัดค้านทุกประการ คนเกิดใน
วรรณะกษัตริย์ทำดีก็มี ทำชั่วก็มี จะพูด

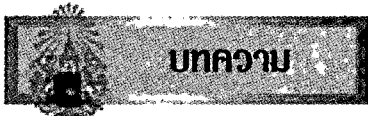
ว่า นิโครผิวดำ เป็นพวกใจดำ หรือ
คนจีนผิวขาว เป็นพวกใจขาว อย่างไร
ได้ พระพุทธเจ้าเป็น กัมมวาที วัดกัน
ที่เจตนาการกระทำ เป็นการให้ออกาส
แก่คนทุกคน ไม่ว่าลูกนายพราน ลูก
พรานหมณ์ ลูกคฤหบดี มีสิทธิ์ที่จะเป็น
คนดำหรือขาวทางการกระทำเสมอกัน

เรื่องฉฬภิกขาทิ ให้มีอิทธิพลมา
ถึงศิลปกรรมฝาผนัง เช่น ที่พระอุโบสถ
วัดบวรนิเวศวิหาร จะมีภาพเรื่องนี้อยู่

น ชจจา วสโล โหติ
น ชจจา โหติ พุราหุมโณ
กมมุนา วสโล โหติ
กมมุนา โหติ พุราหุมโณ*

*สยามรัฐสส เตปิฎก, สุตตปิฎก ขุททกนิกายสส สุตตนิปาตา (๒๕) สยามรัฐสส ราชธานี
มหาสมุทรราชวิทยาลัยเนน ปกาลิโต ๒๕๒๓, หน้า๔๒๙, ๒๕๒๓.

พศ.มานพ นักการเขียน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม

พระพิไศว์คำลีณา กับ สตรีศึกษา

| กรินนำ

ปรากฏการณ์ที่สำคัญที่สุดเรื่องหนึ่งในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ คือการปรากฏตัวของกระแสความคิดแนวเฟมินิสต์และสตรีศึกษา ที่ไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของผู้หญิง ซึ่งเป็นประชากรครึ่งหนึ่งของโลกเท่านั้น หากยังก่อให้เกิดการตั้งคำถามใหม่ๆ ที่ท้าทายและส่งผลกระทบต่ออย่างใหญ่หลวงทั้งต่อวงวิชาการและการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลกสมัยใหม่

สตรีศึกษา (Women's Studies) เป็นสังคมศาสตร์แขนงใหม่ ที่มุ่งทำความเข้าใจความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชาย ในฐานะที่ทั้ง ๒ เพศเป็นทั้งผู้สร้าง ควบคุม เปลี่ยนแปลง และได้รับผลกระทบจากระบบสังคม และวัฒนธรรมที่ตนดำรงอยู่ เนื้อหา

ของสตรีศึกษาจึงมีขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมความสัมพันธ์เชิงอำนาจในหลายๆ มิติ เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง สุขภาพ การศึกษา และปรัชญา ความคิด เป็นต้น สตรีศึกษาเน้นการ

ตั้งคำถาม การถกเถียง ท้าทาย เพื่อทำความเข้าใจและเปลี่ยนแปลงระบบโครงสร้างสังคม เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อหญิงและชาย ที่มีเชื้อชาติชนชั้นและเพศสภาพต่างกัน

พระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็น ภูมิปัญญาของมนุษยชาติมีท่าทีและ หลักคำสอนเกี่ยวกับผู้หญิงในสถาน ภาพต่างๆ เช่น มนุษย์ มารดา ธิดา ภรรยา อุบาสิกา แมชี ภิกษุณี อย่างไร บ้าง” เป็นเรื่องที่เราจะศึกษา แต่ในนี้ นี้ เพื่อจะมองเห็นผู้หญิงได้ชัดเจนมาก ยิ่งขึ้น จึงมุ่งเน้นศึกษาภาพรวมของผู้หญิงในพระคัมภีร์ของพระพุทธศาสนา

กรณีเบื้องต้นของศาสนาต่อผู้หญิง

แท้ที่จริงแล้ว ดูเหมือนว่า เกือบ จะเป็นเช่นเดียวกัน การกำจัดสิทธิของผู้หญิงทั่วโลกเกิดจากอคติทางศาสนา แล้วนำไปเป็นโครงสร้างทางวัฒนธรรม ต่อไป ในเกือบจะทุกศาสนาของโลก ได้พรรณนาว่า ผู้หญิงเป็นผู้ล่อลวงและ มีการเตือนให้ระวังผู้หญิงไว้อีกด้วย

ศาสนาคริสต์ถือว่า ผู้ชายเป็น พระบุตรของพระเจ้า แต่ผู้หญิงไม่เคย พบฐานะเช่นเดียวกับผู้ชายคือเป็นพระ ธิดาของพระเจ้า แม้แต่ร่างกายของผู้หญิงยังนำมาจากอวัยวะส่วนหนึ่งของผู้ชาย “ส่วนกระดูกซี่โครงที่พระเจ้า เป็นเจ้าได้ทรงชักออกจากชายนั้น พระ องค์ทรงสร้างให้เป็นผู้หญิง”

พระเป็นเจ้าตรัสแก่หญิงนั้นว่า “เราจะเพิ่มความทุกข์ลำบากขึ้นมากมายในเมื่อเจ้ามีครรภ์และคลอดบุตร ถึงกระนั้น เจ้ายังปรารถนาสามีและเขา จะปกครองตัวเจ้า”

ศาสนาเซนิกายทิคมพร ถือว่า ผู้หญิงไม่สามารถบรรลุโมกษะได้ เว้น ไว้เสียแต่ว่าจะเกิดมาเป็นผู้ชายอีกครั้ง

หนึ่งเสียก่อนจึงจะบรรลุถึงโมกษะได้ แต่อีกนิกายหนึ่งคือ นิกายเศวตตามพร ไม่ยอมรับพระคัมภีร์ดังกล่าวนี้

พระพุทธศาสนาก็มีอคติต่อ ผู้หญิงเช่นเดียวกัน เมื่อศึกษาวรรณ กรรมบาลีพบว่าบางตอนเมื่อคติต่อผู้หญิง ได้พบบางตอนกล่าวทำนองตำหนิ ผู้หญิงว่า ผู้หญิงเป็นมลทินของพรหม จรรย์ (อิติ มลํ พรหมจรรย์สส) บาง ทีกกล่าวเชิงตำหนิผู้หญิงที่หมกมุ่นอยู่ แต่ทางโลก โดยมีได้คำนึงถึงหลักธรรม ที่เป็นอุปสรรคแห่งการดำเนินชีวิตว่า “ขึ้นชื่อว่า พวกผู้หญิงที่หมกมุ่นแต่ทาง โลกนี้ เสวทรม เพราะไม่มีชีวิตขึ้น มีแต่ ความกำหนดยินดี คึกคะนองไม่เลือก เหมือนกับไฟไหม้ไม่เลือกฉะนั้น”

บางแห่งกล่าวเปรียบเทียบความ ร้ายกาจของผู้หญิงเท่ากับความร้าย กาจของราชสีห์ว่า “ราชสีห์เป็นสัตว์ ร้ายกาจ กินเนื้อและเลือดเป็นอาหาร มี อวัยวะ ๕ อย่าง เป็นสัตว์หยาบช้า ยินดี ในการเบียดเบียนสัตว์อื่น จับสัตว์ทั้ง หลายกินฉันทใด ผู้หญิงทั้งหลายก็ฉันท นั้น นรชนจึงไม่ควรวิสาสะกับผู้หญิง เหล่านั้น”

บางแห่งกล่าวเปรียบเทียบ ผู้หญิงไว้กับบุคคล สัตว์และสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นพิษเป็นภัยว่า

“ผู้หญิงทั้งหลายมุ่นมวดยผม เหมือนโจร ประทุษร้ายเหมือนสุราเจือ ยาพิษ พุดไอ้อวดเหมือนคนขายของ ตลบตะแลงพลิกเพลงเหมือนเขากวาง สองลิ้นเหมือนงู ปากปิดเหมือนกระดาน ปิดหลุมคูด ให้เต็มได้ยากเหมือนไฟ

ให้ยินดีได้ยากเหมือนรากษส นำไป ถ้ายืดเยวเหมือนพระยายม กินทุกอย่างเหมือนไฟ พัดพาไปทุกอย่าง เหมือนแม่น้ำ ประพฤติตามปรารถนา เหมือนลม ไม่ทำอะไรให้วิเศษเหมือน เขาเมรุมาศ ผลิผลเป็นนิตย์เหมือน ต้นไม้มีพิษ กำรตะนะไว้ในมือจนนับไม่ ถ้วน ทำโภคสมบัติในเรือนให้พินาศ”

แต่เมื่อพิจารณาจากหลักฐาน ต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในวรรณคดีบาลีแล้ว ไม่เป็นตามความเข้าใจของคนบางคน หรือตามที่วรรณคดีบาลีบางแห่งกล่าว ไว้ เพราะในวรรณคดีบาลีนั่นเอง ระบุ ไว้อย่างชัดเจนว่า พระธิดาของพระเจ้า ก็กิริราช ๗ พระองค์ คือ นางสมณิ นาง สมณคุตตา นางภิกษุณี นางภิกษุทาลี กา นางธรรมา นางสุธรรมา และนาง ลังฆทาลี ได้ประพฤติโกมาริพรหม จรรย์ (พรหมจรรย์ไม่มีสามี) เป็นเวลา ๒ หมื่นปีติด ๆ กันในอดีตชาติ นี่เป็น หลักฐานว่าผู้หญิงก็ประพฤติพรหม จรรย์เช่นเดียวกับผู้ชาย

ผู้หญิงและผู้ชายมีความเสมอ กัน ถ้าปฏิบัติได้เหมือนๆ กัน เช่น ใน วรรณคดีบางแห่งกล่าวว่า “ยาน (คือ อัญจังกิมรรค) มีแก่ผู้ชายหรือผู้หญิง เพราะยานนั้น บุรุษหรือสตรีนั้นยอม อยู่ใกล้กันพพาน” และในวรรณคดี บางแห่งกล่าวว่า “ทรัพย์อันประเสริฐ (อริยทรัพย์) ๗ ประการ คือ ศรัทธา, ศีล, ทิธี, โอตตปปะสุตะ, จาคะ และ ปัญญา มีแก่ผู้ใดจะเป็นผู้หญิงหรือ ผู้ชายก็ตาม ผู้นั้นไม่ขัดสน ชีวิตของเขาไม่เปล่าประโยชน์”

ในบางแห่งกล่าวตำหนินิสัยผู้ชายและผู้หญิง เหมือนๆกันว่า “ตั้งผู้ชายหรือผู้หญิงหนักเลงสุ่ยสุ่ยไว้ ความเป็นใหญ่ นั่นคือทางแห่งความเสื่อม”^{๑๖}

รัฐต้องคุ้มครองสวัสดิภาพของผู้หญิง เมื่อทำได้เช่นนี้ รัฐนั้นจึงประสพกับความเจริญ ไม่ประสพกับความเสื่อม ได้รับการสรรเสริญจากวิญญูชนในมหาปรินิพพานสูตรสนับสนุนข้อความข้างต้นว่า “บรรดาภคบุตรภคภคมารีทั้งหลายให้อยู่ดี โดยมีคุณงามหรือคุณคร่าชื่นใจ”

สรุปในส่วนพระพุทธศาสนาได้ว่า เพศชายและเพศหญิง หากได้มีความสำคัญแต่อย่างใด แต่พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญความประพฤติหรือการกระทำที่ผู้หนึ่งแสดงออกมต่างหากทั้งทางความคิด การกระทำและการพูดต่างหาก และรัฐหรือบ้านเมืองต้องคำนึงถึงสวัสดิภาพของผู้หญิงด้วย

นิรุกติศาสตร์ของคำว่า “ผู้ชาย” และ “ผู้หญิง”

ในการศึกษาพระพุทธศาสนา ถ้าหากละเว้นไม่ใส่ใจความหมายที่แท้จริงของศัพท์บาลีหรือสันสกฤตเสียแล้ว ก็ดูเหมือนว่า ความเข้าใจของเราในเรื่องนั้นๆ อาจไม่สมบูรณ์เต็มที่ ทั้งนี้เพราะพาหนะของความคิดของพระพุทธศาสนา มีความพิสดารอยู่ในรูปของศัพท์ซึ่งมีลักษณะพิเศษประกอบด้วยธาตุ วิภัติ อุปสรรค และปัจจัย คัมภีร์อภิธานัปทีปิกา^{๑๗} ได้ให้

ความหมายของคำว่า “ผู้ชาย” ไว้ ๑๐ ศัพท์ ดังนี้

๑. มนุสโส	๒. มานุโส
๓. มจโจ	
๔. มานโว บางทีใช้ว่า มาณโว	
๕. มนุโซ	๖. นโร
๗. โปโส	๘. ปุมา
๙. ปุริโส	๑๐. โปริโส

คัมภีร์อภิธานัปทีปิกา^{๑๗} ได้ให้ความหมายของคำว่า “ผู้หญิง” ไว้ ๑๕ ศัพท์ ดังนี้

๑. อิตถิ	๒. สีมุนฺดินิ
๓. นารี	๔. ถิ
๕. วฐุ	๖. วนิตา
๗. องคณา	๘. ปมทา
๙. สุนฺหรี	๑๐. กนฺตา
๑๑. รมณิ	๑๒. ทยิตา
๑๓. อพลา	๑๔. มาตุคาโม
๑๕. มหิลลา	

นักสตรีนิยม คือบุคคลผู้สนับสนุนแนวคิดที่ว่าผู้หญิงควรจะมีสิทธิ์และโอกาสเช่นเดียวกับผู้ชาย (Feminist : someone who supports the idea that women should have the same rights and opportunities as men)^{๑๘} ไม่ชื่นชอบศัพท์ว่ามนุสโส เพราะศัพท์นี้บ่งถึงมนุษย์ได้อีกด้วย แล้วผู้หญิงเป็นมนุษย์ได้หรือไม่

ในบรรดาศัพท์ที่เกี่ยวกับผู้ชาย ๑๐ ศัพท์โดยไม่นับมนุสโสแล้ว ศัพท์ที่เกี่ยวกับผู้ชายที่เขามากที่สุด คือ ปุริโส ศัพท์นี้แปลว่า ผู้ทำหัวใจของมารดาบิดาให้เต็ม (มาตาบิตุนฺ ททยํ ปุเรติ

ติ ปุริโส) หรือ อีกประการหนึ่ง แปลว่า ผู้นอนในที่สูง ผู้เป็นไปในที่สูง (ปุเร อูจเจ จฺฐาเน เสติ ปวตตตติติ ปุริโส) ศัพท์ว่า ปุริโส นี้ มาจากปุรฺ ธาตุ (เป็นไป) + กิสฺ ปัจจัย

ในบรรดาศัพท์ที่เกี่ยวกับผู้หญิง ๑๕ ศัพท์นั้น ศัพท์ที่เกี่ยวกับผู้หญิงที่ใช้มากมี ๓ ศัพท์ คือ อิตถิ นารี และ มาตุคาโม แต่ศัพท์ว่า อิตถิ น่าจะเป็นศัพท์ที่เกี่ยวกับผู้หญิงที่เด่นชัดที่สุด

ศัพท์ว่า อิตถิ แปลว่า ผู้ปรารถนา, ผู้แสวงหา ผู้ไป หรือผู้อันผู้ชายปรารถนาหรือแสวงหา (อิจฺจติ อิจฺฉียติติ อิตถิ) ศัพท์ว่า อิตถิ นี้มาจากอิสฺ ธาตุ (ปรารถนา, แสวงหา, ไป, บรรลุ) + ถิ ปัจจัย

คำว่า “ผู้ชาย” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Man” และคำว่า “มนุษย์” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Man” ส่วนคำว่า “ผู้หญิง” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Woman” ซึ่งส่วนหนึ่งน่าจะมาจากรากศัพท์ว่า “Womb” แปลว่า มดลูก นักสตรีนิยมไม่ว่าใครจะเห็นด้วยที่จะให้ใช้คำว่า “มนุษย์” ในภาษาอังกฤษว่า Man แล้วผู้หญิงจะเป็นอะไร ดังนี้ ในปัจจุบัน จึงพยายามให้ใช้คำว่า “มนุษย์” ในภาษาอังกฤษว่า Human being เป็นศัพท์กลาง ๆ เพราะรวมทั้งผู้ชายและผู้หญิง

นอกจากเสนอศัพท์ที่เกี่ยวกับผู้หญิงดังกล่าวแล้ว คัมภีร์อภิธานัปทีปิกา^{๑๗} ยังได้เสนอศัพท์เกี่ยวกับผู้หญิงในลักษณะเฉพาะอย่างไว้ด้วย ดังนี้ หญิงพิเศษมี ๓ ศัพท์ คือ

๑. ลลนา

๒. ภีร

๓. กามินี

หญิงสาวน้อยมี ๒ ศัพท์ คือ

๑. กุมาริกา ๒. กณญา

หญิงสาวมี ๒ ศัพท์ คือ

๑. ยุวตี ๒. ตรุณี

มเหสีมี ๑ ศัพท์ คือ มเหสี

หญิงอื่นจากมเหสีมี ๑ ศัพท์ คือ

โกคินี

หญิงที่ไปพบคู่รักตามนัดมี ๑

ศัพท์ คือ อภิสาริกา

หญิงแพศยามี ๖ ศัพท์ คือ

๑. คณิกา ๒. เวลียา

๓. วณณฑาสี ๔. นครโสภินี

๕. รูปุปชวีรี ๖. เวลี

หญิงที่ไม่ตีมี ๒ ศัพท์ คือ

๑. กุลญา ๒. พนุทธิ

หญิงที่ตีมี ๔ ศัพท์ คือ

๑. วราโรโห ๒. อตตมา

๓. มตตกาสิณี ๔. วรณณินี

หญิงย่าเกรงสามถือสังฆันในสามมีมี

๒ ศัพท์ คือ

๑. ปติพพตา ๒. สตี

หญิงควรรแก่ตระกูลมี ๒ ศัพท์ คือ

๑. กุลิตถี ๒. กุลปาธิกา

หญิงหม้ายมี ๑ ศัพท์ คือ วิธวา

หญิงเลือกสามี มี ๒ ศัพท์ คือ

๑. ปตีวรา ๒. สยวรา

หญิงมีลูกแล้วมี ๔ ศัพท์ คือ

๑. วิชาดา ๒. ปสูตา

๓. ซาตาปจจา ๔. ปสูติกา

แม่สื่อมี ๒ ศัพท์ คือ

๑. พูตี ๒. สณฺจาริกา

หญิงรับใช้มี ๓ ศัพท์ คือ

๑. ทาสี ๒. เจฏี

๓. กุฎฐาริกา

หญิงแม่มด มี ๒ ศัพท์ คือ

๑. วารุณี ๒. อิกษณิกา

นางกษัตริย์ มี ๒ ศัพท์ คือ

๑. ชตติยานี ๒. ชตติยา

ภรรยา มี ๔ ศัพท์ คือ

๑. ทาโร ๒. ซายา

๓. กพฺตต ๔. ชรณิ

๕. ภริยา ๖. ปิยา

๗. ปชาปตี ๘. พุติยา

๙. ปาทปริจาริกา

หญิงสหายมี ๓ ศัพท์คือ

๑. สซี ๒. อิลี

๓. วยสสา

หญิงมีชู้มี ๒ ศัพท์ คือ

๑. ซารี ๒. อิติจารินี

หญิงมีประจำเดือนมี ๓ ศัพท์ คือ

๑. อุตุณี ๒. รชสฺสลา

๓. ปุปฺผวตี

หญิงมีครรภ์มี ๓ ศัพท์ คือ

๑. ครุคพฺภา ๒. อาปนฺนสตฺตา

๓. ทพฺภินี

ธิดามี ๒ ศัพท์ คือ

๑. พุตีตา ๒. ธิตา

ลูกสะใภ้มี ๓ ศัพท์ คือ

๑. สฺถนฺหา ๒. สฺถนฺสา

๓. พุสา

สารานุกรมฉบับบริแทนนิกา (Britannica Encyclopaedia)^{๑๓} ได้เสนอคำว่า Man ไว้ว่า “ตามประเพณีแล้ว คำว่า “Man” หมายถึง เผ่ามนุษย์หรือ มนุษยชาติ แม้ว่าการใช้ในสมัย

ปัจจุบันของคำนี้ และซึ่งมีขอบเขตจำกัด คำว่า “Man” หมายถึง มนุษย์เพศชาย ซึ่งเป็นผู้ใหญ่ (an adult male human)”

เป็นที่ยอมรับกันว่า คำว่า “มนุษย์” ซึ่งรวมทั้งเพศชายและเพศหญิงใช้คำว่า “Human being” เท่านั้น

ลักษณะสำคัญร่วมกันของ ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย

จากการศึกษาจากคัมภีร์ต่างๆ จึงทำให้เห็นว่า ลักษณะสำคัญร่วมกันของทั้งผู้หญิงและผู้ชาย มีดังนี้

๑. ผู้หญิงและผู้ชายล้วนแต่ประกอบด้วยอวัยวะ ๕ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ หรือ ธาตุ ๖ คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม อากาศ และ วิญญาณ

๒. ผู้หญิงและผู้ชายต่างเป็นไปตามลักษณะสำคัญ ๓ ประการ คือ ไตรลักษณ์ หรือ สามัญญลักษณ์ ได้แก่ อนิจจตา (ความเป็นของไม่เที่ยง) ทุกขตา (ความเป็นทุกข์) และ อนัตตตา (ความเป็นของไม่ใช่ตน)

๓. ผู้หญิงและผู้ชายต่างตกอยู่ภายใต้กฎแห่งกรรม พระพุทธเจ้าทรงแสดงว่า “สัตว์ทั้งหลายมีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทแห่งกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่พึ่งอาศัย กรรมย่อมจำแนกสัตว์ให้ทราบและประณีต”^{๑๔} “กัปปาปรกรรม นินฺนํแล ไม่ใช่มารดาทำให้ท่าน ไม่ใช่บิดาทำให้ท่าน ไม่ใช่พี่น้องชายทำให้ท่าน ไม่ใช่พี่น้องหญิงทำให้ท่าน ไม่ใช่

มิตรอำมาตย์ทำให้ท่าน ไม่ใช่ญาติสา
โลหิตทำให้ท่าน ไม่ใช่สมณะและ
พราหมณ์ทำให้ท่าน ไม่ใช่เทวดาทำให้
ท่าน ตัวท่านเองทำเข้าไว้ ท่านเท่านั้น
จักเสวยวิบากของบาปกรรมนี้^{๑๑}

ตามกฎแห่งกรรมมนุษย์ไม่ว่าจะ
เกิดเป็นเพศใดก็ตาม สามารถประกอบ
กรรมและรับผลตามกรรมที่ตนทำไว้
ใช้ว่าผู้ชายประกอบกรรมชั่วแล้วจะรับ
ผลคือบุญ หรือว่าผู้หญิงประกอบ
กรรมดีแล้วจะรับผลชั่วคือบาป สิ่ง
ที่จำแนกคนว่าดีหรือชั่วคือกรรมของผู้
นั้น ความเป็นผู้หญิงและผู้ชายไม่
สำคัญเท่ากับความเป็นคนดีและคนชั่ว

๔. ผู้หญิงและผู้ชายมีความ เสมอกันทางความมีปัญญา

เมื่อพระเจ้าปเสนทิโกศล พระ

ราชาแห่งแคว้นโกศล ทรงเสวยพระทัย
ที่พระนางมัลลิกาประสูติพระธิดา พระ
พุทธเจ้าทรงเตือนสติว่า

“ดูก่อนมหาพิตร ผู้เป็นใหญ่
ยิ่งกว่าปวงชน แท้จริง แม้ผู้หญิงบาง
คนก็เป็นผู้ประเสริฐ ขอพระองค์ทรง
ชูปเลียงไว้เถิด สตรีที่มีปัญญา มีศีล
จงรักสามี ปฏิบัติแม่ผู้ดังเทวดา ผู้ชาย
ที่เกิดจากผู้หญิงนั้น ย่อมเป็นคน
แก่ลวกช้า เป็นเจ้าแห่งทิศใต้(คนมีชื่อ
เสียง) บุตรของภริยาดีเช่นนั้น แม้ราช
สมบัติก็ยังครอบครองได้^{๑๒}”

พระพุทธเจ้าทรงเห็นว่า บุตรที่ดี
ย่อมต้องมาจากมารดาที่ดี นอกจากบิดา
ฉลาดแล้ว หากมารดาฉลาดด้วยก็ยังมี
โอกาสที่บุตรจะเป็นคนฉลาด เป็น
พลเมืองที่มีคุณภาพ รับใช้แก้ไขปัญหา

บริหารประเทศของตน

นางกุนทลเกสียูกสามีใจจะฆ่า
ซึ่งเครื่องประดับจึงใช้อุบายผลักให้
ตกลงไปในแหว ตอนแรกนางคิดว่า “ชื่อ
ว่าปัญญาได้สร้างมาเพื่อประโยชน์
แก่งกิน ที่แท้สร้างมาเพื่อประโยชน์
พิจารณา” เมื่อผลึกมีใจให้ตกลงไป
ในแหวแล้ว เทวดาเห็นเหตุการณ์โดย
ตลอด กล่าวคาถาสรรเสริญนางว่า “ผู้
ชายนั้นเป็นบัณฑิตในทุกที่ที่หาไม่ แม้
ผู้หญิงมีปัญญาเห็นประจักษ์ ก็เป็น
บัณฑิตได้ในที่นั้นๆ”

(อ่านต่อฉบับหน้า)

เชิงอรรถ

* ศึกษาเพิ่มเติมจากศศมานพ นักการเขียน, พระพุทธศาสนา กับ สตรีศึกษา, (กรุงเทพฯ ฯ โรงพิมพ์มหาจุฬาร ฯ ๒๕๔๕), หน้า ๑-๑๘๗

^๑ ปฐมกาล ๒: ๒๒

^๒ ปฐมกาล ๓: ๑๖

^๓ Satischandra Chatterjee and Dhirendramohan Datta, **An Introduction to Indian Philosophy**, (Calcutta: University of Calcutta, 1984), p 74

^๔ สี่ ส อุปปถสูตร ๑๕/๕๘

^๕ ขุ ขา อสาดม้นตชาดก (๖๑) ๒๗/๖๑

^๖ ขุ ขา. กุณนาลชาดก (๕๓๖) ๒๘/๗๘๗

^๗ ขุ. ขา. กุณนาลชาดก (๕๓๖) ๒๘/๗๘๙-๘๐๐

^๘ เถรี. อ ๒๗/๒๔๔

^๙ สี่ ส อัจฉราสูตร ๑๕/๔๖

^{๑๐} อัง สตตก. สังฆิตตชนสูตร. ๒๓ / ๕

^{๑๑} ขุ สุ ปราภาวสูตร ๒๕/๑๑๒

^{๑๒} พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราลริวิวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า, พระคัมภีร์อภิธานปป์ทีกา, (พระนคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๐๘), หน้า ๖๒

^{๑๓} เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน

^{๑๔} Della Summers, Director, **Longman Dictionary of Contemporary English Third Edition**, (English . Longman Group Ltd., 1995), p. 512

^{๑๕} พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราลริวิวัฒน์ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า, พระคัมภีร์อภิธานปป์ทีกา, อ้างแล้ว, หน้า ๖๓-๖๕

^{๑๖} Jacob E Safra, **The New Encyclopaedia Britannica Volume 6**, (U.S.A. Encyclopaedia Britannica Inc., 1998), p. 134

^{๑๗} ม อุ จูฬกัมมวิภังคสูตร ๑๔/๕๘๑

^{๑๘} ม อุ เทวทูตสูตร ๑๔/๕๐๘

^{๑๙} สี่ ส อธิสูตร ๑๕/๑๒๗

สัมมนาวิชาการ

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย จัดสัมมนาวิชาการเรื่อง เทคนิคการแปลภาษาอังกฤษ โดยวิทยากรจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีผู้เข้าร่วมสัมมนาจากมมร.ส่วนกลางและวิทยาเขต จำนวน ๖๐ รูป/คน ระหว่างวันที่ ๒๖ - ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๔๗ ณ ศาลาเสตรีเวอร์แควรีสอร์ท อ.เมืองกาญจนบุรี

ผู้บริหาร มมส. ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาส

เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๔๗ พระเดชพระคุณพระพรหมเมธี เจ้าคณะภาค ๑ - ๒ - ๓ และพระเดชพระคุณพระพรหมมณีเจ้าคณะจังหวัดกทม. รักษาการณ เจ้าคณะจังหวัดปทุมธานี เป็นประธานมอมตราตั้งเจ้าอาวาสวัดโกเมศรัตนาราม ต.เขียงรากน้อย อ.สามโคก. จ.ปทุมธานี แก่ พระมหา ดร.ไพฑูริย์ รุจิमितโต (ปธ.๗, ศน.บ., ศน.ม., M.Phil, Ph.D.) รองอธิการฝ่ายเผยแผ่และวิเทศสัมพันธ์ มมร. มีพระเถรานุเถระ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และญาติโยมไปร่วมมุทิตาสักการะจำนวนมาก

ผู้บริหาร มมส. ได้รับเลื่อนสมณศักดิ์

ในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาครบ ๖ รอบ ๗๒ พรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗ ของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ โปรดเกล้าฯ พระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์พระเดชพระคุณ พระราชกวี (ปธ.๙, ศน.บ., ศน.ม., Ph.D.) รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการและวางแผน เป็นพระราชาคณะชั้นเทพที่ พระเทพวิสุทธิกวี

มมร.มอบของขวัญบัณฑิตกิตติมศักดิ์

เจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวโรดม อุปนายกมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นประธานในพิธีมอบปริญญาศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยาแก่คุณหญิงสมปอง วรณิสสร ณ ห้องประชุมใหญ่ มีเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ อธิการบดี ผู้บริหาร นักศึกษามมร. ญาติมิตร มาร่วมแสดงความยินดีคับคั่ง และในการนี้คุณหญิง ได้รับจากตั้งมูลนิธิคุณหญิงสมปอง วรณิสสร ให้ม.มหามกุฏราชวิทยาลัย จำนวน ๒ ล้านบาท เพื่อเป็นทุนการศึกษา และนายแพทย์ รัชมี วรณิสสร (สามี) ร่วมบริจาคในการก่อสร้าง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยแห่งใหม่จำนวน ๓ ล้านบาท เมื่อ ๑๗ สิงหาคมที่ผ่านมา อนุโมทนาสาธุ

สักการะผู้บริหารสถกกาลเข้าพรรษา

ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สักการะเจ้าประคุณสมเด็จพระญาณวโรดม อุปนายกและเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธชินวงศ์ อธิการบดี เนื่องในเทศกาลเข้าพรรษา ซึ่งได้ยึดถือเป็นประจำเพื่อบำรุงจิตใจที่ผ่องใส ณ ห้องประชุมใหญ่ มมร

พ.อ. มมร. ร่วมงานวันอาสาฬหบูชา

นักเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้เข้าร่วมกิจกรรมเนื่องในเทศกาลเข้าพรรษา และวันอาสาฬหบูชา ตอบปัญหาธรรมะประกวดภาพและเล่านิทาน ณ มณฑลพิธีท้องสนามหลวง

ในโอกาสเดียวกันได้นำนักเรียนนักศึกษาทำพิธีเวียนเทียนในวันอาสาฬหบูชา ณ พระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร โดยการนำของ พม.บุญล้อม สุบุญญ ผอ.พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เมื่อ ๓๑ ก.ค. ๒๕๔๗

สัมมนาวิชาการ

พระราชเมธาภรณ์ รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร รก.อธิการบดี เป็นประธานเปิดงานสัมมนาวิชาการของคณคณมนุษยศาสตร์ มจร. เรื่อง “เทคนิคการแปลภาษาอังกฤษ” ณ โรงแรมคำแสด ริเวอร์แคว รีสอร์ท กาญจนบุรี (๒๗-๒๘ ก.ค. ๒๕๕๗)

แต่งตั้งเจ้าอาวาส

พระพรหมเมธี เจ้าคณะภาค เป็นประธานมอบใบแต่งตั้งเจ้าอาวาส วัด
โกเมศรัตนาราม อ.สามโคก จ.ปทุมธานี แต่ พระมหา ดร.โพธิธรรมา รุจิ
มิตโต รองอธิการบดีฝ่ายเผยแผ่และวิเทศสัมพันธ์ มมร. (๓๐ ก.ค. ๕๗)

เลื่อนสมณศักดิ์

ศิษยานุศิษย์ร่วมมูทิตาสักการะ
แต่พระราชกรวี รອງอธิการบดี
ฝ่ายวิชาการและวางแผน มจร.
เลื่อนสมณศักดิ์เป็นที่ พระเทพ
วิสุทธิกวี เนื่องในวันเฉลิมพระ
ชนมพรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๔๗

สักการะอุปนายก/อธิการบดี มจร.

เนื่องในเทศกาลเข้าพรรษา อาจารย์ เจ้าหน้าที่ พระนักศึกษามจร. เข้าสักการะ สมเด็จพระญาณวโรดม อุปนายก และสมเด็จพระพุทธิชินวงศ์ อธิการบดี (๑๗ ส.ค. ๕๗)

พระมหาพศ. ดร. ประคุณ คุณธมฺโม

ป.ธ.๔, ศ.น.บ., M.A., Ph.D

รองคณบดี บัณฑิตวิทยาลัย มมร

แดน สุขาวดี

ก ายที่สำคัญในกลุ่มชาวพุทธในประเทศจีนใช้ชื่อว่า “ชิงตุ” (Ching-tu โลกที่บริสุทธิ์หรือดินแดนที่บริสุทธิ์ = Pure Land) มีอายุเก่าแก่มากน่าจะเป็นนิยายที่เก่าที่สุดในบรรดานิยายทั้งหมดกำเนิดหลักการของนิยายนี้ บางทีอาจอยู่สมัยเดียวกับ พระพุทธเจ้าในเรื่องเล่าภาษาจีน “สุชาวดีวายุหสูตรเล็ก” (โอมิโตชิง (O-mi-to Ching) ท่านกุมารชีพเป็นผู้แปล เรามีเรื่องราวดังนี้

ฉัน(พระอานนท์)ได้สดับมาดังนี้ -สมัยหนึ่งพระพุทธเจ้าประทับอยู่ที่สวนเจ้าเซต (เซตวัน)เมืองศราวตีติ (ศาวตีติ) ในอุทยานของท่านอนาถปิณฑิกะเศรษฐี พร้อมด้วยภิกษุหมู่ใหญ่

๑,๒๕๐ รูป พวกภิกษุเหล่านั้นทั้งหมดเป็นพระอรหันต์ เช่น พระสารีบุตรเถระ พระมหาเมธาทัคัลยาณนะ(พระโมคคัลลานะ) พระมหากัปปะ พระมหากัตยาณนะ(พระมหากัจจายนะ) พระมหากาสติละ พระเรวัต พระสุทธิปันถก พระนันทะ พระอานนท์ พระราหุล พระควัมปติ พระปินโทล-ภารทศ พระกาโลทายี พระมหากัปปินะ พระวักกุละ อนิโรทะ และท่านอื่นๆ พระองค์อยู่กับสาวกผู้ใหญ่เหล่านี้ และอยู่กับพระโพธิสัตว์และพระมหาสัตว์จำนวนมาก เช่น พระมัณฑุศุcri เจ้าชายแห่งธรรม อภิตโพธิสัตว์ คันธเสถียรโพธิสัตว์ คัทวิริยะโพธิสัตว์ และท่านอื่นๆ นอกจากพระโพธิสัตว์หมู่ใหญ่เหล่านี้แล้ว ยังมีท้าว

สักกะคือพระอินทร์ และหมู่เทวดามีจำนวนนับไม่ถ้วน อยู่ ณ ที่นั้นด้วย พระพุทธเจ้าได้ตรัสแก่พระสารีบุตร ดังต่อไปนี้ว่า “หลังจากท่านได้ผ่านจากที่นี่หนึ่งแสนโกฏิแห่งถิ่นที่อยู่ของพระพุทธเจ้า(พุทธเกษตร) ทางด้านตะวันตกมีโลกๆ หนึ่งเรียกว่าสุชาวดี (ถิ่นที่อยู่ที่มีความสุขมากที่สุด) ณ ที่นั้นมีพระพุทธเจ้าองค์หนึ่งชื่อว่าอมิตายุส (Amitayus) เตียนนี้กำลังแสดงธรรมอยู่ ดูกรสารีบุตร ทำไมจึงเรียกโลกนั้นว่าสุชาวดี เพราะว่าในโลกนั้นไม่มีความลำบาก(ความทุกข์)และสัตว์ที่มีชีวิตทั้งหมดที่นั่นได้รับความสุขทุกอย่าง ดังนั้นที่นั่นจึงเรียกชื่ออย่างนั้น (สุชาวดี)

อนึ่ง เขตที่มีความสุขนี้ประดับด้วยแนวรั้วซึ่งประดับตกแต่งเจิดจ้า น่านลายดอกและน่านเจ็ดแถว แนวต้นไม้ปกติเจ็ดแนว ทั้งหมดนี้ประดับทุกด้านด้วยของมีค่าสี่อย่างคือ ทองคำ เงิน แก้วไพฑูรย์ แก้วผลึก เพราะฉะนั้นจึงเรียกอย่างนั้น

อนึ่งในโลกสุชาวดีนั้น มีทะเลสาบ ผังด้วยของมีค่าเจ็ดอย่างคือ ทองคำ เงิน แก้วไพฑูรย์ แก้วผลึก นิล ไข่มุกสีแดง และหินโมรา และเต็มด้วยน้ำซึ่งมีคุณสมบัติแปดอย่างคือ บริสุทธิ์และใส เยือกเย็นสดชื่น รสหวาน อ่อนไม่กระด้าง มีคุณสมบัติเสริมกำลังและทำให้ร่าเริง มีความสงบ (ไม่มีคลื่น) ระงับความทิว และมีความอุดมสมบูรณ์ ทะเลสาบเหล่านี้โปรยด้วยทรายทองคำที่พื้นน้ำ ขณะที่ด้านข้างสี่มีบันไดและทางเดินเล่นทำด้วยทองคำ เงิน แก้วไพฑูรย์ และแก้วผลึก เบื้องบนนั้นมีตึกประดับด้วยทองคำ เงิน แก้วไพฑูรย์ แก้วผลึก นิล ไข่มุกสีแดง และหินโมรา ดอกบัวมีสีน้ำเงินมีความแวววาวด้วยสีน้ำเงิน มีสีเหลืองมีความแวววาวด้วยสีเหลือง มีสีแดงมีความแวววาวด้วยสีแดง มีสีขาวมีความแวววาวด้วยสีขาว พุดขึ้นในทะเลสาบนั้น และในระยะโดยรอบ กว้างเท่ากับล้อมห้า ดอกบัวเหล่านั้น งามวิจิตร มีกลิ่นหอม และบริสุทธิ์ ดุกรสารีบุตร ดังนั้น แดนสุชาวดีประดับด้วยทิวแถวแห่งความยอดเยี่ยมเช่นนั้นสำเร็จด้วยบุญของพระอมิตายุสพุทธเจ้า ดุกรสารีบุตร อนึ่ง เพราะว่าเป็นถิ่นที่อยู่ของ

พระพุทธเจ้า(พุทธเกษตร)นั้นมีดนตรีสวรรค์บรรเลง พื้นดินที่นั่นทำด้วยทองคำ ฝนดอกไม้แห่งดอกมณฑารพจากสวรรค์ เพลงมาระหว่างยามทั้งหก ทั้งกลางวันและกลางคืน ตอนเช้าตรู่ ผู้อาศัย ณ ที่นั่น นำดอกไม้ทั้งดงามเหล่านั้นโดยซ้อนทับกับจีวรและทำการถวายแก่พระพุทธเจ้าหนึ่งแสนโกฏิเป็นกิจวัตรของพวกเขาในถิ่นที่อยู่ของพระพุทธเจ้าองค์อื่นๆ พวกเขาสามารถกลับมาทันทีสู่แดนของตนเอง (สุชาวดี) ทันเวลาอาหารของพวกเขา ดุกรสารีบุตร แดนสุชาวดีประดับด้วยทิวแถวแห่งความยอดเยี่ยมและสำเร็จด้วยบุญของพระอมิตายุสพุทธเจ้า

ดุกรสารีบุตร อนึ่งในถิ่นที่อยู่ของพระพุทธเจ้านั้น มีนกนานาชนิด มีหลายสี เช่น นกกระสาสีขาว นกยูง นกแก้ว นกปากยาว นกการเวก นกเหล่านี้ส่งเสียงร้องเสนาหุ สละสลวยมาก ระหว่างยามทั้งหกทั้งกลางวันและกลางคืน เพื่อสวดและสรรเสริญคุณธรรมห้าประการ กำลังห้า วิธีการเจ็ดขั้น ซึ่งนำไปสู่โพธิ (ปัญญา) และอริยมรรคมีองค์แปด และคำสอนอื่นๆ เช่นนั้น เพื่อว่าสรรพสัตว์ ณ ที่นั้น เมื่อได้ยินสิ่งที่บ่งบอกเหล่านี้ จะรำลึกถึงพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ดุกรสารีบุตร ท่านคิดอย่างไร ทำไม พระอมิตายุสพุทธเจ้าจึงถูกเรียกอย่างนั้น ดุกรสารีบุตร เพราะความรุ่งโรจน์ (อภยา abha) ของพระพุทธเจ้าพระองค์นั้นไม่มีที่สิ้นสุด (อมิตะ amita) ความรุ่งโรจน์นั้นแปลงรัศมีออกมาไม่สกัดกั้น

ถิ่นที่อยู่ของพระพุทธเจ้าทั้งหมดทั้งสิบทิศทาง ดังนั้นเขาจึงถูกเรียกว่า **'อมิตายุส'** สารีบุตร อนึ่ง ระยะเวลาแห่งชีวิต (อายุส ayus) ของพระพุทธเจ้าพระองค์นั้น และระยะเวลาของผู้อาศัย(พลเมือง) ณ ที่นั้น ไม่มีขอบเขต (นับไม่ถ้วน) (amita) และพวกเขาดำเนินชีวิตเป็นอสงไขยกลับนับไม่ถ้วน เพราะเหตุนี้ เขาจึงถูกเรียกว่าอมิตายุสพุทธเจ้า ดุกรสารีบุตร เดียวนี้ผ่านไป แล้วสิบกลับ นับตั้งแต่พระอมิตายุสพุทธเจ้าบรรลุปความเป็นพระพุทธเจ้า

ดุกรสารีบุตร ในเขตที่มีความสุขนั้น สรรพสัตว์ทั้งหมดผู้เกิดในที่นั้นเป็น **อวระระตยัส (Avarvartyas)** (ผู้ไม่กลับมาหรือไม่ถอยหลัง) และบรรดาพวกเขา มีเอกชาติประติพุทธจำนวนมาก (พระพุทธเจ้าผู้คาดหวัง ผู้จะได้รับบรรลุปความเป็นพุทธในชาติหน้า) พวกเขาอาจจนกระทั่งว่าไม่อาจนับด้วยวิธีเลข คำพูดที่เหมาะสมเท่านั้นไม่สิ้นสุดและอสงไขยนับไม่ถ้วน

ดุกรสารีบุตร สรรพสัตว์ผู้ได้ฟังเกี่ยวกับถิ่นที่อยู่ของพระพุทธเจ้าพระองค์นั้นควรทำการปฏิญาณว่า พวกเขาจะเกิดที่นั่น ทำไม เพราะด้วยเหตุนี้ พวกเขาจะสามารถเข้าร่วมกับสภาประชาชนผู้ดีที่ยิ่งใหญ่ที่สุด ณ ที่นั้น

ดุกรสารีบุตร ด้วยกุศลมูล (ผลแห่งการทำความคิดครั้งก่อน) ด้อยกว่า ความสุขและบุญที่ได้สั่งสมไว้ไม่เพียงพอ และไม่ใช้มูลเหตุและเงื่อนไขที่เป็นประโยชน์มาก ที่ทำให้บุคคลไม่อาจเกิด ณ ที่นั้นได้ ดุกรสารีบุตรถ้าผู้ชายและ

ผู้หญิงมีศรัทธาแก่กล้า เมื่อได้ยินชื่อของพระอมิตายุสพุทธเจ้าแล้ว ท่องชื่อพระองค์สม่ำเสมอด้วยใจที่สงบเป็นเวลาหนึ่งวัน สองวัน สามวัน สี่วัน ห้าวัน หกวัน ในวันที่เจ็ด ในตอนนั้นเมื่อเขาหรือเธอตายไป พระอมิตายุสพุทธเจ้าพร้อมด้วยพวกพระอรหันต์จะปรากฏต่อหน้าเขาหรือเธอ เขาหรือเธอจะตายด้วยความสงบใจและจะบังเกิดในแดนสุขาวดีของพระอมิตายุสพุทธที่ดุรสารีนุตร ดังนั้นเมื่อมองเห็นผลประโยชน์เหล่านี้แล้ว ฉันจึงเปล่งวาจาเหล่านี้ว่า “ใครก็ตามเมื่อได้ฟังเรื่องแดนสุขาวดีนี้แล้ว ควรปฏิญาณว่าเขาหรือเธอจะเกิดในถิ่นที่อยู่ของพระพุทธเจ้า (พุทธเกษตร)”

การยอมรับความศรัทธาในสุขาวดี (Pure Land) ในฐานะหลัก ความประพฤติของนิกายนี้อาจมองย้อนหลังไปถึงถึงสมราชและอาจารย์อัครโฆษผู้มีชื่อเสียง และท่านนาครซุนผู้เป็นผู้นำคนสำคัญ เมื่อพระพุทธศาสนาผ่านการฟื้นฟูครั้งสำคัญเป็นนิกายมหายานที่มีชื่อเสียงโด่งดัง

ในหนังสือที่มีชื่อเสียง ‘การกระตุนศรัทธา’ ซึ่งมีคำมากต่อพวกที่ชื่นชอบนิกาย “สุขาวดี” ข้อความที่น่าสนใจต่อไปนี้จึงเกิดขึ้น - ครั้งแรกพิจารณาบุคคลผู้เริ่มศึกษาวิธีการทำอย่างของคณะสงฆ์นี้ และปรารถนาได้รับศรัทธาที่แท้จริง แต่ซี้ซลาดและอ่อนแอ เพราะว่าพวกเขาอยู่ในโลกที่มีความทุกข์ที่สุด พวกเขากลัวว่าพวกเขาไม่อาจเข้าถึงพระพุทธเจ้าอย่างต่อเนื่อง

และช่วยเหลือนานรับใช้ของพระองค์ด้วยตนเอง พวกเขากลัวว่าพวกเขาไม่สามารถรับศรัทธาที่สมบูรณ์ และพวกเขาตั้งใจจะทำการแสวงหาศรัทธาที่บริบูรณ์นั้น

“บุคคลเหล่านี้ควรรู้ว่าจูโล (Julai=ตถาคต) มีวิธีที่ดีเลิศที่สุดเพื่อการสร้างศรัทธาของพวกเขาให้แข็งแรง เมื่อใจตั้งอยู่ในเรื่องของพระพุทธเจ้าและอยู่กับพระองค์ผู้ไกลจากความชั่วทั้งปวงบ่อยๆ บุคคลย่อมบรรลุจุดประสงค์นี้ เพราะพระสูตรกล่าวว่า “ถ้าคนตั้งใจคิดถึงพระอมิตายุสพุทธเจ้าผู้อยู่ในอาณาจักรทางด้านทิศตะวันตกที่มีความสุขที่สุดเพียงองค์เดียวเท่านั้น และถ้าการกระทำที่ดีของเขาอยู่ในทางที่ถูกต้อง และถ้าเขาปรารถนาที่จะเกิดในสวรรค์ที่มีความสุข ตอนนั้นเขาจะได้ออกเกิดในที่นั้น เพราะว่าเขาอยู่ต่อหน้าพระพุทธเจ้าบ่อยๆ เขาจะไม่เคลื่อนกลับอีก,”

“ถ้าพวกเราไตร่ตรองธรรมชาติที่ไม่สิ้นสุดของพระอมิตายุสพุทธเจ้า และปฏิบัติวิธีนี้อย่างต่อเนื่อง ในที่สุดพวกเราจะบรรลุปัญญาในอนาคต”

ท่านนาครซุนเป็นนักคิดที่เข้าใจผู้ชอบโต้แย้งพระพุทธศาสนาที่เก่าแก่ที่เคร่งครัด พร้อมกับการวิจารณ์ในเชิงลบอย่างเผด็จร้อนที่สุด เขาสำเร็จด้วยวิธีการเป็นที่น่าสนใจอย่างแท้จริงในการรวบรวมความคิดของประชาชนเข้าด้วยกันในคุณค่าด้านจิตใจที่สูงส่งมาก หนังสือทางปรัชญาของเขาน่าสนใจส่วนใหญ่เป็นงานแน่นอนในด้าน

ทำลาย เหตุผลมีความกระจ่างสำหรับความเข้าใจทางจิตและทางจิตวิทยาอย่างเลิศในเรื่องปัญหาที่สำคัญของชีวิต ต่อไปนี้คือตัวอย่างในด้านปฏิเสชของเขา

ไม่มีการเกิด ไม่มีการตาย
ไม่มีความคงทนติดต่อ ไม่มีการดับ

ไม่มีเอกภาพ ไม่มีความหลากหลาย

ไม่มีอนาคต ไม่มีอดีต

ศิษย์ของท่านนาครซุนคือวสุพันธุได้ให้ความหมายที่มีค่าและลึกซึ้งต่อความคิดของครูของเขาและได้สร้างรูปพระอมิตายุสเป็นบุคคลที่มีชีวิตจริงๆ

ความไม่เอนเอียง (นิสัย) ที่ลวงรากของเรื่องและไม่พอใจกับหลักและนามธรรมที่เปิดเผยที่มีลักษณะเฉพาะของนิกายสุขาวดีจนถึงปัจจุบันนี้ อีกอย่างหนึ่ง นิกายนี้ได้ให้ความสำคัญต่อศรัทธาและความจริงใจ และอีกอย่างหนึ่ง มีความรู้สึกรุนแรงและแทบจะชอบดูถูกเรื่องที่เป็นจริง นิกายนี้ได้พิสูจน์คำสอนและรูปแบบที่ยอมรับทั้งหมด

ชาวจีนท่านหนึ่งผู้สถาปนานิกายนี้อย่างแท้จริงคือ ฮุยหยวน (Huiyuan) (ค.ศ. 333-416) เป็นชาวภาคเหนือจากมณฑลฉานซี (Shansi) ชื่อเดิมของเขาชื่อเซีย (Chia) ประการแรก เขาเป็นผู้นับถือลัทธิเต๋าที่มีใจจดจ่อ ดังนั้นจึงไม่คำนึงถึงอุปสรรคที่อาจขวางอยู่ อย่างไรก็ตามเมื่อเขาได้พบตัวแทนของกระบวนทางการทางศาสนาใหม่ ซึ่งปลุกเร้าใจมาก ที่ประเทศจีน

ด้านเหนือ(พระพุทธศาสนา) เรียบร้อยแล้ว เขาได้รับความเลื่อมใสอย่างรวดเร็ว เพราะดูเหมือนว่าพระพุทธศาสนานั้นนำไปสู่การดำเนินชีวิตได้ลุ่มลึกกว่าลัทธิเต๋า ฮุยหยวนดูเหมือนมีฐานะไม่ธรรมดาทีเดียว คือเป็นมรดกการทางศาสนาที่ลึกซึ้ง เขาอุทิศตัวเองพร้อมการใส่ใจมากที่สุดต่อกิจการพระพุทธศาสนา มหายาน

ระหว่างชีวิตที่ยาวนาน ครั้งแรกเป็นนักแสวงบุญผู้เดินทางคนหนึ่ง ต่อมาเกี่ยวข้องกับภูเขาชาน (Lu Shan) ในมณฑลเกียงสี เขาเป็นบุคคลากรที่สำคัญคนหนึ่งในพระพุทธศาสนา

ไม่ประลาดที่ว่าเขาหยุดพักการแสวงบุญซึ่งมีฝูงชนจำนวนมากห้อมล้อมเขา เขาได้สร้างที่ซึ่งสวยงามแห่งหนึ่งเพื่อตัวเขาเอง ครั้งแรกในวัดตงลินที่เชิงเขาชาน และต่อมาที่ซูเป่ท่ในปี ค.ศ. 373 ต่อมาในวัดลูเหมิงที่มีชื่อเสียงสรรนำอันสวยงามปกคลุมด้วยดอกบัวสีขาวยื่นออกมาหน้าวัด จากที่นั่นกายได้ชื่อครั้งแรก จนกระทั่งหลายศตวรรษมานี้จึงถูกเรียกว่าไปเลียนเจี้ยว (Pailien Chiao) (ศาสนาแห่งดอกบัวขาว) อย่างไม่ดี สมาคมทางการเมืองแห่งหนึ่งใช้ชื่อเหมือนกันเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 14 และนิยายถูกบังคับให้เปลี่ยนชื่อเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกตั้งเข้า

ร่วมการก่อกวนและความยุ่งเหยิงจำนวนมากของสมาคมนี้ ดังนั้นพวกเขาจึงใช้ชื่อซึ่งใช้กันมาจนถึงปัจจุบันนี้ว่า 'สุขาวดี' (Pure Land)

ตามทัศนะของฮุยหยวนว่า แนวความคิดที่โบราณและอิทธิพลของจีนในเรื่องวิถีทางหรือหลักแห่งชีวิตมีอยู่ในพระพุทธศาสนา เราได้รับความคิดในถ้อยคำเช่น ยูเต๋า (yu-tao) แปลว่า บวชพระ เตอเต๋า (te-tao) เป็นนักบวช (อรหันต์) เชงเต๋า (cheng-tao) เป็นผู้รู้ เป็นพระพุทธเจ้า คำที่เหมือนกันปรากฏอีกในชื่อซึ่งพรรณนาพิธีสวดคนตาย 'ใจ เต๋า ชัง' (tso-tao-chang) เพื่อทำการสวดเพื่อว่าหลักแห่งชีวิตใช้ได้ผลเพื่อประโยชน์ต่อผู้ตาย สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่อการสวดเหล่านี้ ที่ซึ่ง

อำนาจแห่งวิญญาณที่ดีใช้งานเพื่อประโยชน์ของมนุษยชาติซึ่งเรียกว่า เต๋าชัง (tao-chang) คือสถานที่เคารพ

การนับถือพระอมิตาภะ มีผู้นิยมกันมากในประเทศจีนและประเทศญี่ปุ่นตลอดมาจนทุกวันนี้ แต่ในประเทศที่ค่อนข้างเดียวไม่นิยมกัน ในประเทศเนปาลและประเทศทิเบต นับถือพระอมิตาภะเท่ากับพระพุทธเจ้าองค์อื่นๆ เท่านั้น บางทีวิถีปฏิบัติอย่างนี้อาจไม่เหมาะสมกับนิสัยของชาวอินเดีย การที่สอนว่าถ้าทำบาปไว้หนัก ในเวลาใกล้จะตายให้ระลึกถึงพระอมิตาภะพุทธเจ้า ก็จะหลุดพ้นจากบาป เข้าสู่แดนสุขาวดี ดังนั้นดูง่ายตาย อีกอย่างหนึ่งชาวอินเดียเชื่อถือลัทธิพราหมณ์ต้องการประกอบกรรมบำเพ็ญตะบะเพื่อให้หลุดพ้นจากทุกข์

เรื่องของพระอมิตาภะเป็นดังต่อไปนี้ - เดียวนี้มีวงศ์ของพระพุทธเจ้าเริ่มต้นด้วยพระทีปังกร (Dipankara) และสิ้นสุดด้วยพระโลเกศวร (Loke-

หนังสืออ่านประกอบ
 เสฐียรโกเศศ-นาคะประทีป. ลัทธิของเพื่อน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิพาว, 2540.
 Karl Ludvig Reichelt. *Truth and Tradition in Chinese Buddhism*. China : The commercial press, 1934.

svara) ระหว่างสมัยของพระโลเกศวร มีภิกษุหรือพระรูปหนึ่งชื่อว่าธรรมการ (Dharmakara) เกิดความคิดตั้งใจ ครีธาที่จะเป็นพระพุทธเจ้า เข้าไปหา พระโลเกศวรได้สวดสรรเสริญพระพุทธเจ้าเป็นประจำ และในเวลานั้นได้เข้าไปร้องขอให้พระองค์เป็นครูของตน และถามถึงพระพุทธเจ้าและถิ่นที่อยู่ของพระพุทธเจ้าควรเป็นอย่างไร พระโลเกศวรได้ให้ความรู้ที่ปรารถนา ซึ่งพระธรรมการร้องขอ ว่าเมื่อพระองค์บรรลุความเป็นพระพุทธเจ้า ความดีเลิศแห่งถิ่นที่อยู่ของพระพุทธเจ้า (พุทธเกษตร) ก็บังเกิดแก่เขาเอง ในขณะนั้นเขาก็จากไป หลังจากทำสมาธิเป็นเวลานานจึงได้กลับมาพร้อมด้วยคำปฏิญาณ ๔๘ ข้อ ด้วยสิ่งนี้ เขาสัญญาที่จะเป็นพระพุทธเจ้าถ้าหากว่าเขาสามารถช่วยเหลือสรรพสัตว์และตั้งอาณาจักรแห่งความสุขที่สมบูรณ์ ซึ่งสัตว์มีชีวิตทั้งหมดอาจได้รับความสุขและปัญญาอันยาวนาน

คำปฏิญาณข้อที่ ๑๘ สำคัญที่สุดคือ - เมื่อฉันเป็นพระพุทธเจ้า ขอให้สรรพสัตว์ที่มีชีวิตทั้งหมดในทิศทั้งสิบแห่งจักรวาล ยึดถือครีธาอันกล้าและเบิกบานในตัวฉัน ขอให้พวกเขาฟังความปรารถนาของพวกเขาในการเกิดใหม่ในสวรรค์ของฉัน และขอให้พวกเขาออกชื่อฉันแม้เพียงสิบครั้งหรือน้อยกว่านั้น ในเวลานั้นหากพวกเขาไม่มีความผิดในเรื่องบาปที่น่าเกลียดทำอย่าง และไม่กล่าวร้ายหรือใส่ร้ายศาสนาที่ถูกต้อง ความปรารถนาของ

สรรพสัตว์เช่นนั้น ที่จะเกิดในสวรรค์ของฉันจะถูกทำให้สมบูรณ์อย่างแท้จริง ถ้าสิ่งนี้ไม่เป็นดังนั้น ขอให้ฉันไม่ได้รับการตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าที่สมบูรณ์

บทกวีดอกบัวขาวใน 'แดนสุชาวดี' ทางทิศตะวันตก

“คำอะไรที่อาจพรรณนาความงามและความกว้างแห่งดินแดนที่บริสุทธิ์และส่องแสงแวววับ ดินแดนแห่งนั้นซึ่งดอกไม้ไม่เคยร่วงโรยมานานแล้ว ที่ประตูของคำส่องแสงแวบเหมือนน้ำใสบริสุทธิ์ ดินแดนที่เกิดขึ้นลดหลั่นกัน มีบันไดหุ้มด้วยเพชรและหยกทอแสง ดินแดนแห่งนั้นไม่มีอะไรมีแต่ดอกไม้กลิ่นหอม สถานที่มีดอกอุบลออกดอก/อย่างอิสระ การสดุดีพระผู้เป็นเจ้าจากเสียงที่เปล่งออกจากลำคอพวกนก”
“อายุผ่านไปเหมือนเทือเขาอันไม่มีขอบเขต ไม่แตกด้วยการเปลี่ยนฤดูร้อนและฤดูหนาว พระอาทิตย์เร้าร้อนไม่อาจทำให้สะดุ้งกลัว กำลังพายุที่เยือกเย็นทำให้สงบนานแล้ว เมฆเติมไปด้วยแสงสว่างและปากปลุกลมด้วยสีเขียว เตียวนี้แหล่งกำเนิดของสรรพสิ่งมีความสงบไม่รู้จบ เตียวนี้วิญญานอิสระจากการลอกหลอนในความมืด และที่เหลือปลอดภัยในที่อยู่อันเป็นจริง สรรพสิ่งบนโลกนี้เสื่อมลงและยุ่งเหยิง ทุกสิ่งถูกเปิดเผยมีคุณค่าไร้กังวล”

นิยายสุชาวดีแนะนำวิธีการครั้งแรกคือความครีธาในพระอมิตาภะ จากคริสต์ศตวรรษที่ ๑๒ เป็นต้นมา ลัทธิสุชาวดีเริ่มรับหน้าที่สำคัญพิเศษในชุมชนพุทธจีน คำสวดมนต์ที่รู้จักกันดีคือ นันโม โอมิโตฟู (Nan-mo O-mi-toFu) (ภาษาญี่ปุ่นคือ นะโม อมิทา บุชิ (Na-mo Amida Butsu) (ภาษาเกาหลีคือ นะโม อมิทา บุล (Na-mo Amida Pul) = “ข้าพเจ้าหันไปพึ่งพระอมิตาภะ ด้วยความเคารพนับถือและครีธา” เหมือนสายน้ำใหญ่ คำสวดมนต์ขยายออกจากประเทศจีนตอนใต้ ไปถึงแมนจูเรีย จากประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีไปยังดินแดนไซบีเรีย

☆☆☆
นิยายสุชาวดี

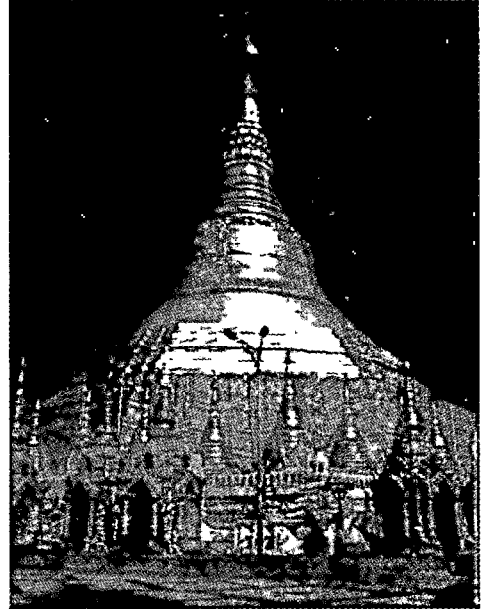

บทความ

พระศรีมงคลเมธี

ป.ธ.๙, ศน.บ., M.A., Ph.D

คณบดีคณะศาสนาและปรัชญา มมร

พระเจดีย์ชเวดากอง กรุงเทพมหานคร

พุทธสถานสำคัญ ในสหภาพเมียนมาร์

The Important Buddhist Places in Union Myanmar

(ต่อจากฉบับที่ ๓๑)

พุทธสถานสำคัญในมณฑลย่างกุ้ง

เมื่อเราได้รู้จักภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และประวัติพระพุทธศาสนาของสหภาพเมียนมาร์กันพอสมควรแล้ว ต่อจากนี้ไปก็จะได้นำไปรู้จักกับพุทธสถานสำคัญต่างๆ เริ่มจากมณฑลย่างกุ้งเป็นต้น ซึ่งในมณฑลครย่างกุ้งมีพุทธสถานที่น่าสนใจ เช่น พระมหาเจดีย์ชเวดากอง (Shwe Dagon Pagoda) พระเจดีย์โบตาทอง (Bota taung Pagoda) พระเจดีย์กาบาเอ [KabarAye (เจดีย์สันติภาพโลก)] พระมหาวิชัยเจดีย์ (Mahavijaya Pagoda) พระเจดีย์ที่บรรจุพระทันตธาตุ (Kyaik-hmaw-wan Yele Pagoda)

พระนอนตาสวยคยาทตจี (Kyaik-tatgyi) พระพุทธรูปนั่งใหญ่โคทตคยิ พระมหามัยมุนี [Mahamuni (จำลอง)] แม่ละมู (Mae Lamu) เป็นต้น

มณฑลครย่างกุ้ง (Yangon)

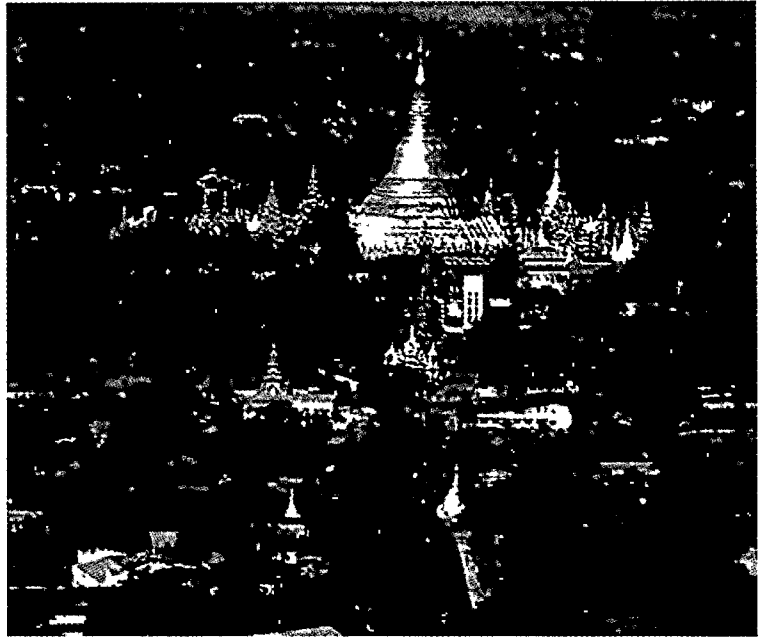
มณฑลครย่างกุ้งตั้งอยู่บนทางน้ำเก่าของแม่น้ำอิระวดีที่แตกสายลงสู่อ่าวมะตะบัน ต้นน้ำส่วนหนึ่งเกิดจากแควหลายสายอันไหลมาจากเทือกเขาพะโคโยมา (Bagoyoma) หากดูในแผนที่จะเห็นแม่น้ำนี้ไหลขนานมากับแม่น้ำอิระวดี แม่น้ำนี้ไหลผ่านหน้ามณฑลครย่างกุ้งจึงเรียกชื่อว่าแม่น้ำย่างกุ้งตามชื่อเมือง ตรงตำแหน่งที่มณฑลครย่างกุ้งตั้ง

อยู่ยังเป็นแหล่งสบของทางน้ำอีกสองสาย คือปะซองตอง (Pazungdaung) และพะโค (Bago) โดยเฉพาะแม่น้ำพะโคเป็นทางน้ำสำคัญไหลตัดผ่านขึ้นสู่เมืองพระโคหรือหงสาวดี (เมืองหลวงของราชอาณาจักรรามัญสมัยก่อน) ซึ่งตั้งอยู่ห่างจากมณฑลครย่างกุ้งขึ้นไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ ๙๐ กิโลเมตร มณฑลครย่างกุ้งมีพื้นที่ ๓,๙๒๗ ตารางกิโลเมตร มีประชากรมากกว่า ๕ ล้านคน มณฑลครย่างกุ้งเป็นทางผ่านเข้าสู่ประเทศสหภาพเมียนมาร์ โดยมีสนามบินมิงกาลาดอนหรือเมงกะลาโดง (Mingaladon Airport) เป็นสนามบินนานาชาติที่ใหญ่และสำคัญ

ที่สุดของสหภาพเมียนมาร์ในยุค ๔๐
ปีก่อน

มหานครย่างกุ้งตามตำนานวัง
ธาตุหรือตำนานพระเจดีย์ตะเกิงกล่าว
ว่า สร้างในปีที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้
ประมาณ ๒๕๕๐ มาแล้ว มหานคร
ย่างกุ้งเดิมมีชื่อว่าโอกกละหรือเอิก
กะลาปะ ต่อมาอีก ๑,๐๐๐ ปี จึงเปลี่ยน
เป็นตะเกิงหรือตากอง ดั้งเดิมเป็นเมือง
ของมอญเรียกว่าตะเกิง (Takong) เมื่อ
พระเจ้าอะลองพญา (King Along
Pya) ได้ปราบปรามมอญมาจนสุดลุ่ม
แม่น้ำอิรวดี (Irawadi) ได้ได้ดขาด
(พ.ศ. ๒๒๙๘) และได้สถาปนาราช
วงศ์คองบอง (Gong Bong dynasty)
ขึ้นแล้วได้เปลี่ยนชื่อเมืองตะเกิงเป็น
ย่างกุ้ง เพื่อเป็นอนุสรณ์แห่งชัยชนะ
ของพระองค์ **มหานครย่างกุ้ง** จึงแปล
ว่า **ศัตรูสลาย** หรือ **สิ้นสุดสงคราม**

มหานครย่างกุ้งนับตั้งแต่อดีต
กาลมีความสำคัญ ๒ สถาน คือ เป็น
เมืองท่าคมนาคมติดต่อค้าขายทั้งภายใน
ประเทศกับการค้านานาชาติในน่าน
น้ำทะเลอันดามัน (Andaman Sea)
และอ่าวเบงกอล (Gulf of Bengal)
เป็นศูนย์กลางแห่งการจาริกแสวงบุญ
ในพระพุทธศาสนาซึ่งมีมหาเจดีย์ชเว
ดากองเป็นหลัก มหานครย่างกุ้งใน
อดีตเป็นเมืองท่าชั้นนอกอย่างเมือง
พะโคหรือหงสาวดี และเมืองอังกะ
เมืองอมรปุระซึ่งตั้งอยู่ลึกขึ้นไปในเขต
ลุ่มน้ำอิรวดีตอนบน เป็นที่ชุมนุมของ
พ่อค้าแม่ขายทั้งที่เป็นคนท้องถิ่นและ
ต่างชาติ ลินค้าเข้าจากฝั่งทะเลจีน

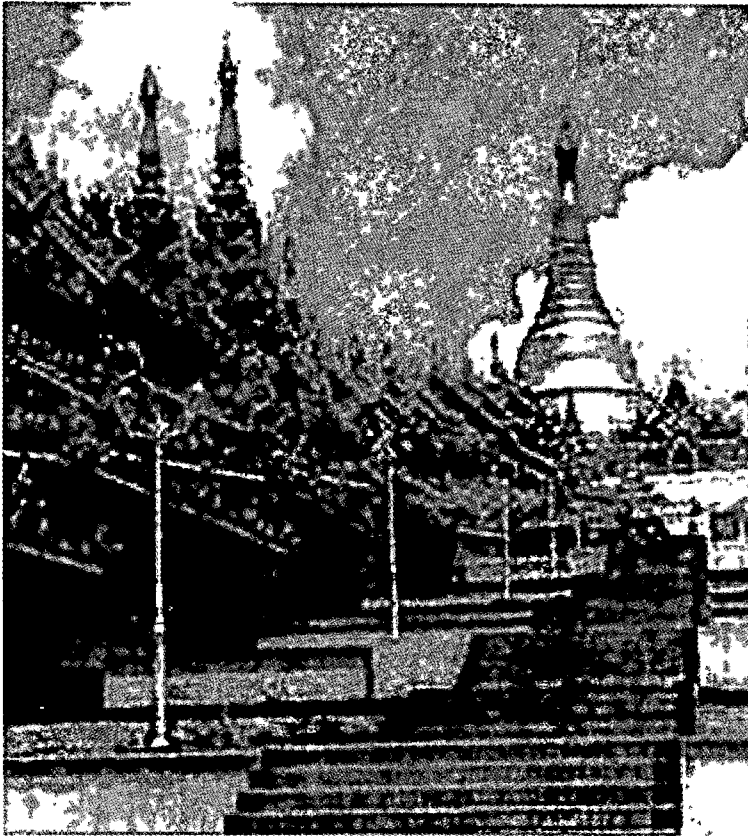
ทัศนียภาพพระมหาเจดีย์ชเวดากอง

(China Sea) และมาเลย์ (Malay
Sea) มารวมกันอยู่ที่มหานครย่างกุ้ง
เป็นเมืองที่มีแม่น้ำหล่อเลี้ยง แต่หน้า
สนใจที่สุดก็คือเป็นเมืองในบวรพระ
พุทธศาสนา ดังนั้น จึงครคร่ำไปด้วย
วัดวาอารามและพุทธเจดีย์ อารามหรือ
จอง (Kyaung) เป็นที่จำพรรษาของ
สงฆ์แยกออกจากศาสนสถาน ซึ่งเมืองค์
พระเจดีย์เป็นประธาน พุทธเจดีย์หรือ
พะยา (Pya) นับเป็นเขตแดนศักดิ์สิทธิ์
สำหรับการประกอบพิธีกรรมทาง
ศาสนา พิธีกรรม ประกอบงานบุญ ถือ
ศีลภาวนา

พระมหาเจดีย์ชเวดากอง

ตามตำนานวังธาตุของมอญ
กล่าวว่า ในสมัยพระเจ้าโอกกกลาปะ
(เอิกกะลาปะ) กษัตริย์อาณาจักร

สุวรรณภูมิ ผู้ปกครองรัฐตะเลง (Ta
laings) ตั้งอยู่ใกล้เนินเขาสิงขตตระ
(Singuttara) ในเขตพม่าตอนล่าง เนิน
เขาสิงขตตระเคยเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์
และยังคงศักดิ์สิทธิ์จนถึงทุกวันนี้ เนื่อง
จากเป็นที่ประดิษฐานเครื่องบริวารของ
อดีตพระพุทธเจ้า ๓ พระองค์ ได้แก่
ไม้เท้าของพระกกุสันธะ กระบอกรอง
น้ำของพระโกนาคมน์ และผ้าอาบน้ำของ
พระกัสสป กล่าวกันว่าทุกๆ ๕,๐๐๐ ปี
จะมีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลก ๑ องค์
ในสมัยพระเจ้าโอกกกลาปะ พระกัสสป
ปะได้เสด็จดับขันธปรินิพพานเกือบ
๕,๐๐๐ ปีแล้ว เนินเขาสิงขตตระแห่ง
นี้ใกล้จะหมดความศักดิ์สิทธิ์แล้ว หาก
ไม่มีพระพุทธเจ้าอุบัติขึ้นในโลก และ
พระราชทานสิ่งแทนพระองค์ไว้เป็นที่
สักการบูชาสืบต่ออีก ๕,๐๐๐ ปี พระ

บันไดทางขึ้นพระมหาเจดีย์ชเวดากอง

เจ้าโองกกลาปะจึงเสด็จไปบำเพ็ญเพียร
บทยอดเขา ทรงสวดมนต์และเจริญ
สมาธิภาวนาเป็นเวลานาน ด้วยพระ
ประสงค์จะให้ ได้พระบรมธาตุมา
ประดิษฐานเพื่อบูชาโดยเร็ว จึงได้
บังเกิดนิมิตกับพระองค์ว่า พระพุทธ เจ้า
ทรงแสดงปาฏิหาริย์มาปรากฏต่อหน้า
พระพักตร์พระองค์ขณะเจริญสมาธิ
ภาวนาและตรัสว่า พระประสงค์ของ
พระองค์จะสัมฤทธิ์ผลอย่างแน่นอน

ในปีที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ มีพ่อ
ค้าสองพี่น้อง คนพี่ชื่อตะเปา (ตะบุ
สสะ) คนน้องชื่อตะป้อ (ภัลลิกะ) กำลัง
เดินทางกลับได้พบพระพุทธเจ้าใน

ระหว่างทางที่ต้นเกดบังเกิดความเลื่อม
ใสจึงนำสัตตวงส์ตตุ๊กก่อนไปถวาย เมื่อ
พระพุทธเจ้าฉันเสร็จแล้ว จึงเอาพระ
หัตถ์ลูบพระเศียร พระเกศาติดพระ
หัตถ์ออกมา ๘ องค์ จึงมอบให้ตะเปา
และตะป้อๆ จึงได้อัญเชิญพระเกศา
ธาตุทั้ง ๘ องค์ กลับมายังเมืองมอญ
ระหว่างการเดินทางกลับบ้านได้โดย
สารเรือมาถึงเมืองอเจตตะ (Ajetta) ได้
รับการต้อนรับจากพระเจ้าแผ่นดินเป็น
อย่างดี แต่นั่นเป็นกลอุบายให้ตายใจ
เพราะมารู้ว่าพระเกศาถูกยกออกไป ๒
องค์ ตะเปาตะป้อออกเดินทางต่อ
ความลับเรื่องพระเกศาล่วงรู้ไปถึงเมือง

พญานาคใต้บาดาล พญานาคจึงแปลง
ร่างเป็นมาณพหนุ่มมาทำที่สนธิสนม
เป็นเพื่อนร่วมเดินทางไปด้วย เมื่อสบ
โอกาสก็ขโมยเอาพระเกศาไป ๒ องค์
ตะเปาตะป้อจึงเพิ่มความระมัดระวังยิ่ง
ขึ้น เพราะรู้ว่ามีคนจ้องจะเอาพระเกศา
อันศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ตลอดเวลา จนกระทั่ง
ถึงเมืองมอญโดยปลอดภัยแล้วจึงได้
นำพระเกศาธาตุไปถวายพระเจ้าโอง
กกลาปะแห่งเมืองโองกกะละ (อุกกะละ)
พระเจ้าโองกกลาปะทรงจัดพิธีต้อนรับ
และจัดงานเฉลิมฉลองพระเกศาธาตุ
อย่างมโหฬารโดยมีนายพล ๑,๐๐๐
นายไปคอยตั้งขบวนรับเสด็จพระเกศา
ธาตุ (ต่อมาบริเวณดังกล่าวได้เป็น
สถานที่ก่อสร้างพระเจดีย์โบตาทอง)
เมื่อพระเจ้าโองกกลาปะได้ทรงรับพระ
เกศาธาตุแล้วจึงเตรียมหาสถานที่ที่จะ
สร้างพระเจดีย์เพื่อบรรจุพระเกศาธาตุ
จึงได้เสด็จออกไปค้นหาสถานที่เขาสิง
ขุดตระกลางป่าดงพงไพรนานเป็นปีก็
ยังหาไม่พบ พระองค์จึงได้ตรัสกับ
ตะเปากับตะป้อว่า "เมื่อค้นหาเขาสิงขุด
ตระไม่พบ สมควรเลือกหาสถานที่แห่ง
อื่นที่เหมาะสมตั้งงามสมพระเกียรติเป็น
ที่ประดิษฐานพระเกศาธาตุแทนจะดี
กว่า" แต่ตะเปากับตะป้อได้กราบทูลว่า
"พระพุทธองค์ได้ตรัสสั่งไว้ว่าให้
ประดิษฐานพระเกศาธาตุของพระองค์
ร่วมกับพระบรมธาตุของอดีตพระ
พุทธเจ้าทั้ง ๓ พระองค์" ครั้งนั้น เดือด
ร้อนไปถึงพระอินทร์จึงเสด็จลงมา
ช่วยเลือกหาสถานที่ให้ โดยทรงบัญชา
ให้เทวดา ๔ องค์ คือ สุเล อมะยิสะ

ยอฮานี และทักซิธิน ลงมาช่วยเหลือ ด้วย เทวดาทั้ง ๔ องค์ จึงได้นำเอาพระบรมสารีริกธาตุของอดีตพระพุทธเจ้า พร้อมทั้งบริขารมาสมทบบรรจุเข้าใน พระเจดีย์ที่จะสร้างใหม่ด้วยอำนาจ แห่งเทวฤทธิ์ของตน ตามตำนานกล่าว ถึงความศักดิ์สิทธิ์ไว้ว่า เมื่อพระเจ้า โอลกกลาปะทรงเปิดผอบบรรจุพระ เกศาคาตุ แทนที่จะพบพระเกศาคาตุ เหลือเพียง ๔ องค์ ปรากฏว่าพระเกศาคาตุ ได้แสดงปาฏิหาริย์กลับคืนมาอยู่ใน ผอบครบทั้ง ๘ องค์ ทั้งๆ ที่ถูกขโมย ไปในระหว่างการเดินทางเป็นที่น่า อัศจรรย์ยิ่งนัก

ขณะที่พระเจ้าโอลกกลาปะทรง ทอดพระเนตรด้วยความปลื้มปิติอยู่ นั้น พระเกศาคาตุก็พลันลอยขึ้นไป บนท้องฟ้าสูงหลายชั่วลำตาลพร้อมทั้ง เปล่งพระฉัพพรรณรังสี ดงงามเป็นที่ สุด ทำบริเวณนั้นให้สว่างไสว จากนั้น ก็กลับสู่ผอบตามเดิม ฉะนั้น พระเจดีย์ จึงถูกสร้างขึ้นตรงบริเวณนั้นเขาสิงฆุต ตระ ตามตำนานกล่าวว่า แต่เดิมเป็น รั้งที่อาศัยของตะขาบตัวใหญ่ซึ่งได้ ทำรังอาศัยโดยพูนกองดินขึ้นสูงถึง ๗ ชั่วลำตาล จึงเรียกชื่อว่า “**เขาสิงฆุต ตระ**” พระเจดีย์จึงถูกสร้างไว้ตั้งแต่ สมัยพุทธกาล เรียกว่าพระเกศาคาตุ

พระเจดีย์ที่สร้างขึ้นครั้งแรกไม่ ได้ใหญ่โตและสูงใหญ่ดังปัจจุบันไม่ ก่อสร้างไว้ครั้งแรกสูงเพียง ๒๘ คอก เศษเท่านั้น (๒๐ คอก) เมื่อก่อสร้าง องค์พระเจดีย์สำเร็จเรียบร้อยแล้ว พระ เจ้าโอลกกลาปะทรงนำเอาแก้วแหวนเงิน

ทองเพชร พลอยใส่ไว้ในองค์พระเจดีย์ มากมายกลายเป็นเครื่องสักการบูชา พระบรมธาตุ ซึ่งต่อมา พระเจ้าแผ่นดิน ผู้ครองเมืองอย่างกึ่งทั้ง ๓๒ พระองค์ ได้ ทรงบูรณะปฏิสังขรณ์ต่อเติมเสริม ขนาดให้ใหญ่และสูงขึ้นเรื่อยๆ มา จนกระทั่งปัจจุบัน องค์พระมหาเจดีย์ มีความสูง ๕๖ วา ๑ คอก ๑ คืบ (ประมาณ ๑๑๑ เมตร หรือ ๓๗๐ ฟุต)

สมัยเมื่อพม่าตกเป็นเมืองขึ้น ของอังกฤษ นักโบราณคดีผู้เชี่ยวชาญ ได้มาขุดเจาะพระมหาเจดีย์ชะเวดากอง เข้าไปดูข้างใน ก็ได้พบร่องรอยการก่อสร้างองค์พระเจดีย์ครอบทับกันมาแล้ว ถึง ๗ ครั้งด้วยกัน

เดิมพระมหาเจดีย์ชะเวดากอง สูงเพียง ๔ วา ๑ คืบ (ประมาณ ๗.๑๐ เมตร หรือ ๒๗ ฟุต) พระเจ้าหงสาวดี พระนามว่า พระยาอู่ หรือพญาอู่ (Byinnya U) ซึ่งเป็นพระชนกของพระเจ้าราชาธิราช (พ.ศ. ๑๙๐๕-๑๙๒๘) ได้ก่อสร้างขึ้นอีก ๕ วา ๓ คอก ๑ คืบ รวมความสูงได้ ๑๐ วา (ประมาณ ๑๙ .๘๐ เมตร หรือ ๖๖ ฟุต) สร้างแล้ว เสร็จในปี พ.ศ. ๑๙๒๕

ต่อมาอีก ๕๐ ปี พระเจ้าหงสาวดี พระนามว่าพระยาเกียรติ ซึ่งเป็นพระ ราชภาคิไนยของพระเจ้าราชาธิราช (พ.ศ. ๑๙๓๓-๑๙๔๖) ได้ก่อสร้างขึ้นอีก ๓๖ วา รวมความสูงได้ ๔๖ วา (ประมาณ ๙๐.๖๐ เมตร หรือ ๓๐๒ ฟุต)

ต่อมา นางพญาตะละเจ้าท้าว หรือพระนางชินสอญ (Shinsawbu) ซึ่งเป็นพระราชธิดาของพระเจ้าราชา

ธิราช (พ. ศ. ๑๙๔๖-๒๐๑๕) ได้ครอง เมืองหงสาวดีเพราะไม่มีเจ้าชายใน ราชวงศ์ฟ้ารั้ว ทรงสร้างลานพระเจดีย์ ยาว ๑๓๗ วา ๑ คืบ (๙๐๐ ฟุต) กว้าง ๒ คอก ๒ คืบ และสร้างกำแพงล้อม รอบองค์พระเจดีย์ ก่อเชื่อมทำหนักปัก เส้าโคมรายรอบ และพระราชทานทองคำทำหน้าหนักพระองค์เอง (๔๐ กิโล กรัม) ให้นำช่างนำไปตีเป็นแผ่นหุ้ม องค์พระมหาเจดีย์ เป็นแบบอย่างให้ กษัตริย์องค์ต่อมาทรงประพฤติปฏิบัติ ตามกันเป็นประเพณี

พระนางชินสอญเป็นพระเจ้า แผ่นดินที่ชาวมอญรักมาก ทรงอภิเษก สมรสกับพระเจ้ากรุงอังวะ พระนาง เป็นผู้ให้ความสนใจในพระพุทธศาสนา และได้ทรงศึกษาพระไตรปิฎกจากสาม เณร ๒ รูป คือ สามเณรธรรมเจดีย์และ สามเณรธรรมपाल (สามเณรทั้งสอง ต่างรู้มนต์และไสยศาสตร์อย่างดี) พระ นางตัดสินพระทัยหนีจากกรุงอังวะ กลับสู่เมืองหงสาวดีตามลำนำอิระวดี โดยความช่วยเหลือของสามเณรทั้งสองรูป เมื่อพระนางได้เป็นกษัตริ ย์แห่งกรุงหงสาวดี จึงทรงเสด็จหายหา รัชทายาทและได้ตั้งธรรมเจดีย์ (ลา ลิกขามาเป็นราชบุตรเขย) เป็นรัชทายาท ในวาระสุดท้ายแห่งพระชนม์ชีพ พระ นางเสด็จไปประทับ ณ หมู่บ้านตะเกิง ทอดพระเนตรยอดทองคำพระมหา เจดีย์ชะเวดากองจนสุดสายพระเนตร

(อ่านต่อฉบับหน้า)

จาริกธรรม ย่านอินเดีย

(ตอนที่ ๔๘)

หลังจากที่ได้นำคณะจาริกธรรม -
ย้ายอยู่ใน ณ ป่าอิสิปตนมฤค
ทายวันมาหลายเพลลา วันนี้จะขอ
นำท่านออกมาเดินชมวิเวทวิเวทศรัณ
บริเวณรอบนอกบ้าง

อันที่จริงป่าอิสิปตนมฤคทายวัน
ในสมัยพุทธกาลเป็นพื้นที่กว้างใหญ่
ติดต่อกัน แต่ทางรัฐบาลได้จัดบริเวณ
นั้นให้เป็นสัดส่วน เพื่อความสะดวกใน
การดูแล จึงมีการกั้นรั้วรอบขอบชิด
โดยเฉพาะในบริเวณปฐมเทศนา
แต่สำหรับด้านนอกกำแพงก็ยังมีสิ่ง
ที่น่าสนใจควรแก่การรับรู้อีกมาก เช่น

๑. เบิร์ลล่า ธรรมศาลา (สมาคม
มหาโพธิ์)

๒. หอพัก 25 พุทธศตวรรษ

๓. พิพิธภัณฑ์สถาน

๔. วัดพม่า

๕. วัดจีน

๖. วัดสถาบันทิเบต

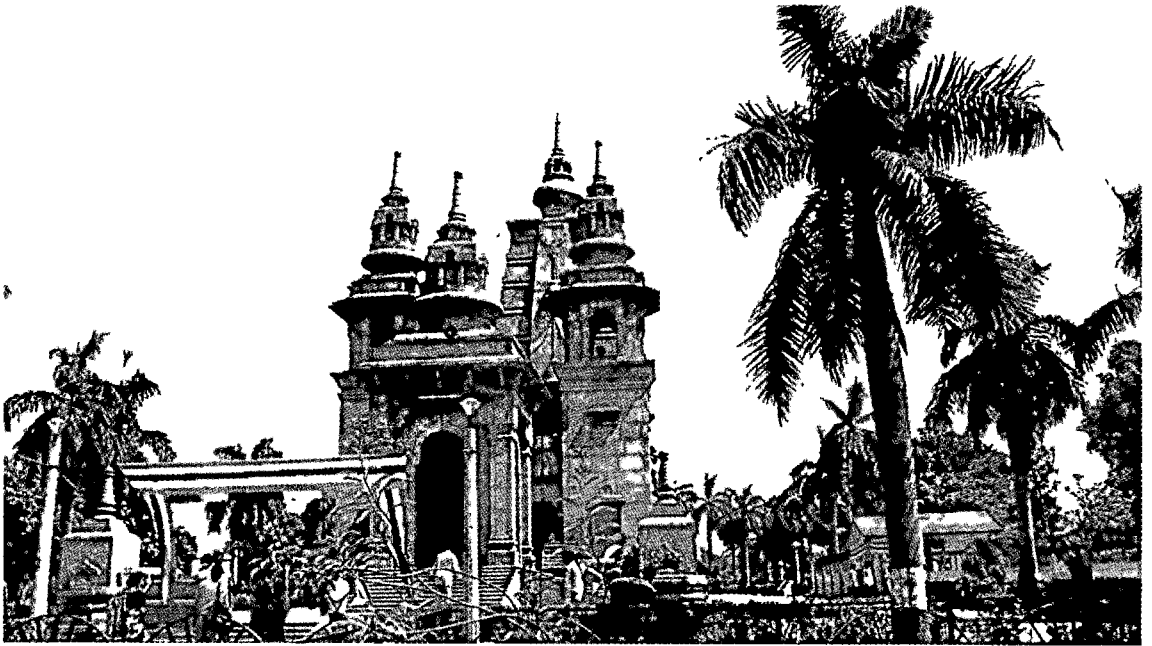
๑. เบิร์ลล่าธรรมศาลา

เบิร์ลล่าธรรมศาลา ธรรมศาลา
แห่งนี้ท่านเศรษฐีเบิร์ลล่าแห่งอินเดียได้
สละทุนทรัพย์สร้างไว้ที่สาธารณสถาน ตั้งอยู่
ตรงหน้าประตูตรงกันข้ามกับวิหารมุล
คันธกุฎีพอดี สร้างเป็นตึกสองชั้นมี
ห้องพักจำนวนมาก บรรจุนคนได้เป็น
จำนวนหลายร้อยคนทีเดียว ท่านเศรษฐี
เบิร์ลล่านี้ได้มอบธรรมศาลาแห่งนี้ให้

แก่สมาคมมหาโพธิ์เป็นผู้รับผิดชอบใน
การบริหารจัดการ เพื่ออำนวยความสะดวก
สะดวกแก่ผู้จาริกบุญซึ่งมาจากที่ต่างๆ
ได้พักอาศัย ท่านเศรษฐีผู้นี้เห็นว่าคน
ฉลาดในการใช้ทรัพย์ ทรัพย์ของเขาได้
กลายเป็นสาธารณประโยชน์ และเป็น
การเชิดชูเกียรติของวงศ์ตระกูลให้โลก
รู้ และยังเป็นที่ไปเพื่อความผาสุกของผู้
แสวงบุญโดยเฉพาะชาวพุทธที่เดินทาง
มาจากทั่วโลกและประชาชนอินเดีย
โดยทั่วไปอีกด้วย

สังเกตได้จากตอนเย็นของวัน
เสาร์มีชาวพุทธและชาวอินเดียที่นับถือ
พระพุทธเจ้าต่างก็เดินทางไปสู่สาธารณ
สถานเพื่อไปนมัสการ พระสถูปเจดีย์ และ

วิหารมูลคันธกุฎี สารนาถ ผังตรงข้ามคือเบิร์ลล่าธรรมศาลา

พระศรีมหาโพธิ์ด้วยความเลื่อมใสศรัทธา บางคณะไปกันทั้งครอบครัว และพักที่ธรรมศาลา ปรุงอาหารรับประทานกันที่นั่นคล้ายๆ กับปิกนิก (PICNIC) อะไรทำนองนั้น ดูบรรยากาศสนุกสนาน นอกจากใช้เป็นวันพักผ่อนแล้วยังเป็นการสร้างกุศลและที่สำคัญอยู่ติดใกล้กับพุทธสถาน ทำให้จิตใจแจ่มใสเบิกบานเนื่องจากได้อยู่อย่างใกล้ชิดกับพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ครั้นตกตอนเย็นของวันอาทิตย์ก็หอบลูกจูงเมียกลับบ้าน

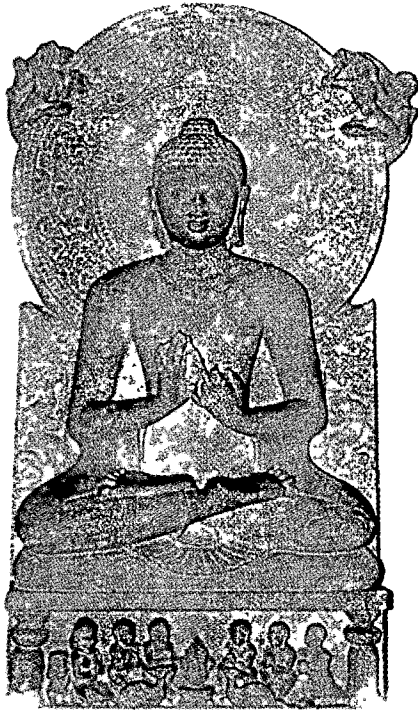
๒. ทอพัก ๒๕ พุทธศตวรรษ (2500th Buddha Jayanti Saranath)

เนื่องในคราวฉลอง ๒๕ พุทธศตวรรษที่ รัฐบาลอินเดียได้สละทุน

ทรัพย์ ๑๐๐,๐๐๐ รูปี (หนึ่งแสนรูปี) สร้างหอพักอุทิศเป็นพุทธบูชา หอพักนี้ใหญ่โตมาก สามารถบรรจุนักท่องเที่ยวได้ถึงสามพันคน และรัฐบาลได้มอบหอพักแห่งนี้แก่สมาคมมหาโพธิ์เช่นกัน เพื่อตั้งเป็นมหาวิทยาลัยเพื่อให้การศึกษแก่กุลบุตร - ธิดาต่อไป และใกล้บริเวณนั้นทางรัฐบาลก็ได้สร้างตลาดขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการจับจ่ายใช้สอยเครื่องบริโภคและบริโภค การไปที่นั่นนอกจากให้ความสะดวกแก่ผู้ต้องการไปนมัสการสังเวชนียสถานที่สารนาถแล้ว ยังถือว่าเป็นการสร้างบุญกุศลอุทิศเป็นพุทธบูชาในฐานะพระพุทธเจ้าผู้ทรงให้ดวงประทีปอันสุกใสแก่โลก และประกาศพระสัทธรรมอันประเสริฐต่อมวลประชากร นำมาหาชนนอกจากความมืดไปสู่ความ

สว่าง นำหมู่ชนออกจากความโง่มงายไปสู่แดนแห่งความจริง พระองค์ทรงสร้างประเทศอินเดียให้กลายเป็นชุมชนอมตะสมบัติของโลก และทรงให้ชุมชนทรัพย์ซึ่งใช้สอยไม่รู้จักหมดสิ้นแก่อินเดีย พระองค์สร้างอินเดียให้เป็นประเทศที่ยิ่งใหญ่ มีเกียรติประวัติหอมฟุ้งไปทั่วทุกมุมโลก ทรงสร้างปาให้กลายเป็นบุชชนียสถาน

ทุกแห่งหนที่พระองค์ทรงวางฝ่าพระบาทลงไปในครั้งนี้ สำหรับวันนี้สถานที่เหล่านั้นกลายเป็นแท่นบูชาทั้งสิ้น เพียงเท่านั้นก็ยอมแสดงให้เห็นอย่างกระจ่างแล้วว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีความหมายต่อชนอินเดียเพียงใด ดังนั้นการที่รัฐบาลอินเดียหันมาให้ความอุปถัมภ์บำรุง จึงถือว่าการสมควรโดยแท้

พระพุทธรูปसारนาถ

๓. พิพิธภัณฑสถาน

พิพิธภัณฑสถานที่สาธารณรัฐสร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๓ โดย เซอร์ จอห์น มาร์แชลล์ อธิบดีกรมโบราณคดีวัตถุประสงค์ ก็เพื่อรวบรวมศิลปกรรมและโบราณวัตถุทั้งหมด ที่ขุดพบหลายยุคหลายสมัย อาทิ ยุคเมารยัน กุษาณ คุปตะ เป็นต้น

๑. ศิลปะสิงโตหมอบสี่หัวที่นำมาจากยอดเสาหินอโศก

เมื่อเดินผ่านธรณีประตูพิพิธภัณฑสถานศิลปกรรมชิ้นแรกที่เราเห็นก็จะตั้งและชื่นชมในความสามารถของศิลปินผู้ทำการแกะสลักด้วยความวิริยะอุตสาหะ คือ รูปสิงโต ๔ หัววางไว้เด่นตระหง่านตรงทางเข้า สิ่งที่น่าสนใจคือตัวสูงประมาณ ๗ ฟุต หันหลังเข้าหากัน ยืนเหยียบอยู่บนรูปล้อธรรม

จักร และรูปนี้เอง รัฐสภาอินเดียได้อนุมัติให้ประดับไว้ตรงกลางธงชาติอินเดีย เมื่อ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๙๐ เพื่อเป็นการเทิดทูนพระเจ้าอโศกมหาราชและพระพุทธศาสนา ขอให้ชาวพุทธจงมีความภูมิใจและควรแก่การสรรณเสริญรัฐบาลอินเดียสมัยนั้นที่ใจกว้าง

๒. พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา

พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา คือ ศิลปะที่งดงามประณีตที่สุดชิ้นหนึ่งของยุคคุปตะ ศิลปินได้บรรจงสร้างได้สัดส่วน มีพระพักตร์อัมเอบ พระหัตถ์อยู่ในลักษณะแสดงพระธรรมจักรแก่ปัญจวัคคีย์ พระพุทธรูปปางนี้ในวงการพุทธศิลป์ลงความเห็นกันว่ามีลักษณะเด่น และพุทธรูปปางนี้ท่านอหาคาริกธรรมปาละ เป็นผู้นำไปเป็น

แบบสร้างจำลองเป็นพระธานประดิษฐาน ณ วิหารมูลคันธกุฎี

๓. รูปแกะสลักพระโพธิสัตว์จากหินทรายแดง

ภายในพิพิธภัณฑสถานที่มีรูปแกะสลักต่างยุคต่างสมัยเป็นจำนวนมาก แต่ที่กำลังพูดถึง คือ พระโพธิสัตว์ซึ่งเป็นศิลปะยุคกุษาณเมื่อเข้าไปดูใกล้ ๆ จะเห็นว่าเป็นรูปใหญ่มาก มีฉัตรกั้นคล้าย ๆ กับร่มกั้นฝนตามแบบมหายานเป็นศิลปะแกะสลักแห่งเมืองมถุลา ผู้เขียนไม่ค่อยจะสันหัดเกี่ยวกับสถาปัตยกรรม จึงมีอาจบอกได้ถึงรายละเอียดในแง่ของปรัชญาศิลปะที่แฝงไว้ในคติธรรม อันที่จริงรูปพุทธศิลป์ยังมีอีกมาก ศิลปินได้จินตนาการงานศิลป์โดยอิงพุทธประวัติเป็นหลักเริ่มตั้งแต่พระสูติ ตรัสรู้ แสดงธรรมและดับขันธปรินิพพาน และจริยาบถที่พระองค์ได้บำเพ็ญพุทธกิจ ๔๕ พรรษา นั้นเอง

นอกจากศิลปะในพระพุทธรูปศาสนาแล้วยังมีงานศิลปะของศาสนาพราหมณ์อีกจำนวนมาก คงต้องหาเวลานำท่านไปทัศนศึกษาศิลปะในศาสนาพราหมณ์โอกาสต่อไป

วันนี้ชาวคณะจาริกธรรม ได้ชมภาพศิลปะต่างๆ จนอัมเอบและอ่อนเพลียไปตามๆ กัน จึงขออนุญาตไปพักผ่อนเพิ่มพลัง เพื่อย้ำสาธนาถในวันพรุ่งนี้ ขอลาก่อนจงหลับนอนให้เป็นสุขปราศจากทุกข์โดยทั่วกัน ๑

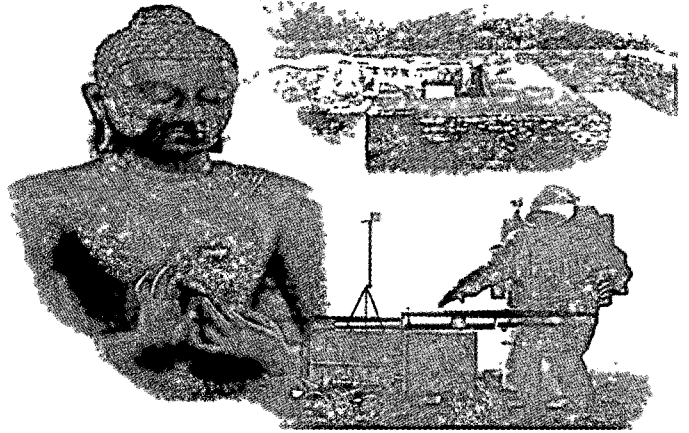
ศาสนวิทยา

ศิริ พุทธศุภร์

แปลจากเรื่อง Buddhism, Science and Atheism

เขียนโดย ดร. ดักลาส เอ็ม เมินส์

พสล.จัดพิมพ์เผยแพร่ พ.ศ. ๒๕๒๕

ความเกี่ยวข้องระหว่าง

พระพุทธรศาสนา กับ วิทยาศาสตร์ และ อภินิหาร

(ต่อจากฉบับที่ ๓๑)

๔. เราอาจถือว่าแม้พระพุทธรองค์จะทรงมีสติปัญญาอันลึกซึ้งอยู่ก็ตาม แต่พระปัญญาของพระองค์ก็ยังมีขอบเขตจำกัด และดังนั้นบางครั้งพระองค์ก็อาจจะผิดได้เหมือนกัน ความเห็นดังกล่าวนี้ชาวพุทธอาจถือว่าเป็นการดูหมิ่นพระพุทธรองค์มาก แต่อันที่จริงเราก็ไม่ได้หลักฐานอย่างใดว่า

พระพุทธรองค์จะไม่ทรงเคยทำอะไรผิดเลย การที่เราจะถือว่าพระองค์ทรงทำอะไรไม่ผิดเลยนั้น น่าจะเป็นลักษณะของความเชื่อที่มีอคติหรือไม่ก็งมงายอยู่บ้าง ซึ่งทั้ง ๒ ลักษณะดังกล่าวมานั้น ไม่ใช่ลักษณะของพุทธศาสนาเลย อนึ่ง การที่เรายืนยันเช่นนั้น (คือว่าพระพุทธรองค์ทำอะไรผิดไม่ได้เลยนั้น) อาจเป็นเครื่องแสดงว่าเรายังมีความกลัว

(ว่าศาสดาของเราจะน้อยหน้าหรือเสียเกียรติภูมิไป) แล้วอาจแสดงถึงภาวะจิตใจที่ยังไม่เจริญพอด้วยก็ได้ หลักพระธรรมมีอยู่ว่าผลของการอบรมจิตใจนั้นย่อมพิสูจน์ได้ด้วยประสบการณ์ของตนเองเสมอ บุคคลผู้ปฏิบัติตามมรรค ๘ ด้วยเหตุผลย่อมรู้ว่าตนสามารถทำเช่นนั้นได้เสมอ ดังนั้น การโต้เถียงและการรับเชื่อไว้ก่อนไม่ใช่สิ่ง

ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓๒

สิงหาคม - กันยายน ๒๕๔๗

๓๗

จำเป็นในกรณีเช่นนี้

๕. ประการสุดท้าย และดูเหมือนจะเป็นวิธีที่มีลักษณะเป็นพุทธศาสนา มากที่สุด คือ เรายังไม่ควรวิพากษ์วิจารณ์ (สิ่งที่ยังอยู่นอกเหนือวิสัยของเราในขณะนี้) ก่อน ทั้งนี้มีเหตุผล ๒ ประการ คือ **ประการแรก** ในการศึกษาหาความรู้ มีข้อเท็จจริงอยู่ประการหนึ่งว่า ไม่ว่าเราจะเป็นแนวความคิดของศาสนาพุทธ วิทยาศาสตร์ คริสต์ หรืออื่นๆ ก็ดี เราไม่สามารถจะพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างแน่นอนจริงๆ ร้อยเปอร์เซ็นต์ได้เลย ด้วยเหตุผลดังกล่าวมา ไม่ว่าจะมติของทัศนะใดๆ ก็ตาม ย่อมมีตอนใดตอนหนึ่งจะทำให้เราสงสัยได้เสมอ ประการที่ ๒ พระพุทธองค์เคยตรัสไว้ว่าปัญหาเรื่องธรรมชาติและต้นกำเนิดของโลกไม่ได้เกี่ยวข้องกับปัญหาที่สำคัญมากกว่า คือ ปัญหาเรื่องความสุขในชีวิตประจำวัน และการปฏิบัติทางจิตใจเลย ดังนั้นจึงไม่ใช่จุดประสงค์อันแท้จริงของธรรมของพระพุทธองค์ และพระพุทธองค์เองก็เคยทรงแนะนำไม่ให้สาวกหมกมุ่นครุ่นคิดในเรื่องเช่นนี้อีกด้วย

ธรรมชาติของจิตใจ

เมื่อถือตามหลักการที่ว่า ไม่มีประสบการณ์ใดๆ ที่เกิดขึ้นโดยไม่มีจิตหรือวิญญาณชั้น (Consciousness) เจือแล้ว ก็ทำให้เราได้ข้อสรุปว่า ประสบการณ์ของมนุษย์ทั้งภายในและภายนอกส่วนใหญ่ก็เป็นเรื่องที่เกิดจากจิตทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้ ในทัศนะของพุทธ

ศาสนา การที่จะมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดอยู่ (any notion of existence) นอกเหนือไปจากประสบการณ์ของมนุษย์แล้ว ไม่มีความหมายอย่างใด และโดยนัยกลับกันแนวความคิดเรื่องตัวตน (self, ego หรือ personality) ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของมนุษย์ ไม่มีความหมายอย่างใดอีกเหมือนกัน ตามหลักนี้พุทธศาสนาถือว่าเป็นระบบความรู้ทางจิตวิทยาตั้งแต่ต้น และการทำใจให้พัฒนาหรือประณีตขึ้นเป็นจุดประสงค์ข้อใหญ่ใจความที่เดียว

หลักการของพุทธศาสนาเกี่ยวกับเรื่องจิตใจเป็นส่วนใหญ่ โดยต้องอาศัยการสอบสวนค้นหาและทดลอง ยิ่งกว่าที่จะเป็นไปในด้านคิดคำนึง หรือเป็นแต่ทางทฤษฎีอย่างเดียว ตัวอย่างเช่น ส่วนมากพระพุทธองค์ก็ตรัสถึงเรื่องเวทนา สัญญา ความรัก ความเกลียด ความกลัว ฯลฯ ในทางตรงกันข้าม ชิกมันต์ฟรอยด์มักจะพูดถึงแต่เรื่อง id, ego, superego และ libido ซึ่งเป็นเรื่องของการคิดคำนึงและปัจจุบันนักประสาทวิทยาก็พูดถึงเรื่อง macromolecules, inhibitory, impulses และ neuronal discharge (ซึ่งเป็นเรื่องของการคิดคำนึงเป็นส่วนใหญ่) จากการเปรียบเทียบนี้เราจะเห็นว่าในการศึกษาค้นคว้าถึงปรากฏการณ์อย่างเดียวกันนั้น ต่างฝ่ายต่างก็มีวิธีดำเนินการของตนเองไม่เหมือนกัน ซึ่งแต่ละฝ่ายก็ย่อมจะถูกต้องและได้ผลในเรื่องของตนเองโดยไม่จำเป็นจะต้องขัดกันหรือคัดค้านกันแบบอื่นๆ

ก็ได้ คำสอนของพระพุทธองค์พุ่งตรงไปที่เวทนา สัญญา สังขาร และอารมณ์ต่างๆ โดยชี้ให้เห็นว่า เมื่อเราได้ส่วยอารมณ์เหล่านั้นๆ แล้ว เราควรจะต้องใจไว้หรือปล่อยมันไปอย่างไร ดังนั้น พุทธศาสนาจึงมีความมุ่งหมายให้ทุกคนบรรเทาธรรมารมณ์อันเป็นอนิฏฐารมณ์ (คือไม่พึงปรารถนา) เช่น ความกลัว ความโกรธ ความวิตกกังวล ความหุดหู่ ฯลฯ ให้เหลือน้อยที่สุด และแล้วให้ปลุกฝังประสบการณ์ที่เป็นกุศลอันเป็นไปเพื่อความประณีตของจิตใจให้มากที่สุด

นอกจากการเน้นหนักไปในเรื่องการสอบสวนทดลองด้วยตนเองแล้ว พระพุทธองค์ก็ได้ทรงสอนหลักการที่เกี่ยวกับความคิดคำนึงไว้ด้วยเหมือนกันในเรื่องธรรมชาติของจิตใจ ในขั้นนี้เราสามารถจะนำจิตวิทยาตะวันตกมาเปรียบเทียบกันกับพุทธศาสนาได้เป็นอย่างดี แต่หลังจากพุทธปรินิพพานแล้ว จิตวิทยาของพุทธศาสนาในแง่ความคิดคำนึงได้รับความนิยมน้อยลง กว้างขวาง ทำให้มีการรณรงค์คุ้มครอง และอื่นๆ กันอย่างมากมาย

ความจริงประการหนึ่งของฝ่ายเถรวาท ซึ่งรจนาขึ้นในปูนหลังเหล่านี้ก็มีหลักใหญ่ใจความสอดคล้องกันกับข้อความในพระบาลีไตรปิฎก แต่ท่านผู้รจนาได้ขยายความของเดิมออกไปเป็นอันมากพร้อมทั้งแทรกมติดของท่านเอง เพื่อตีความในพระบาลี ตอนที่มีความหมายกำกวมและยังได้เสริมแนวคิดคำนึงใหม่ๆ เข้ามาอีกด้วย ด้วยเหตุนี้บ่อยครั้งที่เดียว นักศึกษาจะต้อง

ระวังให้หนักคือต้องแยกแยะให้ได้ว่า
ข้อความท่อนใดหรือหลักการอย่างไร
เป็นสิ่งที่ถือว่าเป็นพุทธภาษิต หรือสาวก
ภาษิต และข้อความท่อนใดหรือหลัก
การอย่างไรเป็นคัมภีร์ปริกถวิเสสรุ่น
หลัง เช่น คัมภีร์อภิธรรม วิสุทธิมรรค
และอรรถกถาต่างๆ เป็นต้น ตัวอย่างเช่น
พระพุทธองค์มิได้เคยตรัสระบุไว้ใน
พระบาลีที่ใดเลยว่า อวัยวะส่วนใดของ
ร่างกายเป็นที่ตั้งของวิญญาณ แต่ทั้ง
คัมภีร์ของพวกพราหมณ์ และประชาชน
โดยทั่วไปในสมัยนั้นก็ถือกันว่าวิญญาณ
ตั้งอยู่ในหัวใจ พระพุทธ องค์เองไม่เคย
ตรัสปฏิเสธหรือรับรองความเชื่อถือดัง
กล่าวนั้น แต่พระอาจารย์ผู้รจนาคัมภีร์
อรรถกถาที่รับทฤษฎีนี้และบรรจุไว้ใน
คัมภีร์ของพระพุทธศาสนา

ลักษณะที่สำคัญและที่ถูกกล่าว
ขวัญถึงบ่อยที่สุดอีกประการหนึ่งใน
ทางจิตวิทยาของพุทธศาสนา คือ คำ
สอนเรื่อง อนัตตา หรือคำสอนที่ว่าไม่
มีวิญญาณ (no soul) คำสอนนี้ลงรอย
กันได้กับจิตวิทยาสมัยปัจจุบัน โดย
กล่าวว่า จิตใจของเราเป็นกลุ่มแห่ง
เวทนา สัญญา สังขาร (ความคิด) และ
อารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่มีตัว
ตนที่ไม่รู้จักตาย ไม่มีตัวตนที่แท้จริง
ไม่มีสาระสำคัญที่ยืนโรงและที่อยู่เบื้อง
หลัง วิญญาณชั้น (Consciousness)
มีพระพุทธวจนะเป็นเครื่องสนับสนุน
ความข้อนี้ว่า

“ไม่มีรูป เวทนา สัญญา สังขาร
และวิญญาณ ที่เที่ยง ยั่งยืน และคงทน
และโดยที่ไม่ต้องเปลี่ยนแปลง สามารถ

ดำรงอยู่เช่นนั้นตลอดกาล”

“สิ่งที่เรียกว่า จิตใจ วิญญาณ
การคิดนั้นเกิดขึ้น (และดับไป) โดยไม่
ขาดสายตลอดวันตลอดคืน ขณะที่เกิด
ก็เป็นอย่างหนึ่ง และขณะที่ดับก็เป็นอีก
อย่างหนึ่ง”

หลักมูลฐานทางจิตวิทยาของ
พุทธศาสนาก็อย่างหนึ่งก็คือว่า จิตไม่
สามารถเกิดขึ้นได้โดยลำพังได้ โดยไม่
มีวัตถุอยู่ด้วย ดังนั้น ร่างกายและจิต
ใจของมนุษย์เกี่ยวข้องกันและกันอยู่
เสมอ ไม่มีฝ่ายใดที่จะเกิดขึ้นและดำรง
อยู่ได้โดยไม่มียอกฝ่ายหนึ่ง พระพุทธ
องค์ได้ตรัสความข้อนี้ไว้ว่า

“วิญญาณคืออะไร” วิญญาณมี
๖ อย่าง คือ จักขุวิญญาณ โสต
วิญญาณ คันธวิญญาณ รสวิญญาณ
กายวิญญาณ และมโนวิญญาณ
(ความรู้สึกทาง ตา หู จมูก ลิ้น กาย
และใจ) ตูกรภิกษุนี้คือวิญญาณ เมื่อ
กายและใจ (นามรูป) เกิดขึ้น วิญญาณ
ก็เกิดขึ้น เมื่อกายและใจ (นามรูป) ดับ
วิญญาณก็ดับ”

“ตากรภิกษุ เรากล่าวว่าวิญญาณ
ย่อมเกิดเพราะเหตุ (การปรุงแต่ง) เมื่อ
ไม่มีเหตุวิญญาณก็ไม่เกิดขึ้น และ
วิญญาณเกิดจากเหตุใด ก็ได้รับชื่อตาม
เหตุนั้น (คือ) วิญญาณซึ่งเกิดขึ้นเพราะ
จักขุและรูปก็เรียกว่าจักขุวิญญาณ
วิญญาณซึ่งเกิดขึ้นทางโสต (หู) และ
เสียง ก็เรียกว่าโสตวิญญาณ (ส่วนกลิ่น
รส สัมผัส อารมณ์ ซึ่งเกิดกับใจ
ก็ทำนองเดียวกัน)”

“และการที่จะมีการจุติ ปฏิสนธิ

การเกิดขึ้น การเติบโตสืบกันต่อไป
โดยไม่มีรูป เวทนา สัญญา และสังขาร
นั้นย่อมเป็นไปได้” คัมภีร์วิสุทธิมรรค
อธิบายความข้อนี้ไว้ต่อไปอีกดังนี้

“เปรียบเทียบเหมือนฟองน้ำ ๒
ฟอง ที่เขาดึงฟิงกันและกันไว้ ต่างฝ่าย
ก็ตั้งอยู่ได้เพราะอีกฝ่ายหนึ่ง เมื่อฝ่าย
หนึ่งลึ้ม อีกฝ่ายหนึ่งก็ต้องลึ้มไปด้วย
ฉันใด ในขั้น ๕ คือ นามและรูปนี้ก็ฉัน
นั้นเหมือนกัน คือ ฝ่ายหนึ่งอิงอาศัยอีก
ฝ่ายหนึ่ง เมื่อฝ่ายหนึ่งลึ้มหรือดับไป
อีกฝ่ายหนึ่งก็ลึ้มและดับไปด้วยกัน
อนึ่งนามชั้น ๕ ไม่มีอำนาจในตัวเอง ไม่
สามารถเกิดขึ้นได้ด้วยตัวเอง นามชั้น ๕
ไม่ได้กิน ไม่ได้ดื่ม ไม่ได้พูด ไม่ได้ผลัด
เปลี่ยนอิริยาบถ และรูปชั้นนี้ก็ไม่มี
อำนาจในตัวเอง ไม่สามารถเกิดขึ้นได้
ด้วยตัวเอง รูปชั้นนี้ไม่มีความต้องการ
ที่จะกิน ไม่มีความต้องการที่จะดื่ม ไม่
มีความต้องการที่จะพูด..”

วิญญาณนั้นนอกจากว่า จะต้อง
อาศัยรูปชั้นแล้วยังต้องอาศัยเวทนา
สัญญา และสังขารอีกด้วย โดยนัยกลับ
กัน เวทนา สัญญา และสังขารก็ต้อง
อาศัยวิญญาณชั้นอีก กล่าวอีกนัย
หนึ่งก็คือการที่วิญญาณชั้น (คือการ
รับรู้อะไร) จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องมี “สิ่ง”
อะไรสักอย่างหนึ่งมาให้อู้ ดังนั้น คำที่
กล่าวกันอยู่บ่อยๆ ว่า วิญญาณชั้น
บริสุทธิ์ (pure consciousness) จึง
ไม่มีความหมายอย่างไร

(อ่านต่อฉบับหน้า)

พศ. ชมพู่ โกติรัมย์

อาจารย์ประจำศูนย์วิชาการศึกษาทั่วไป
มหาวิทยาลัยศรีปทุม

“การดำรงอยู่ของสมบวงศ์จะมีความสำคัญ
ต่อสังคมได้ ไม่เฉพาะแต่ว่ามีคนมาบวชเรียน
อยู่ไม่ขาดสายเท่านั้น แต่ย่อมต้องรวมถึงการ
ปฏิบัติพระธรรมวินัยให้เป็นชีวิตอุดมคติด้วย”

สังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไป
อย่างรวดเร็วตามกระแสการ
พัฒนาสมัยใหม่ของโลก แนวคิดว่า
ด้วยการพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัย
หรือความเป็นอุตสาหกรรมนั้น มัก
หนักไปทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี
ประเทศต่างๆ ได้ถูกผนวกเข้าใน
กระบวนการครอบงำของโลก หรือ
กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ โลกาภิวัตน์ ซึ่งแผ่
อิทธิพลในลักษณะครอบงำ ประกอบ
ด้วยทุนในรูปแบบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทุนเงิน
ตรา ทุนสินค้า เทคโนโลยี การค้าเสรี
ที่กลุ่มประเทศ G7 ที่มีความก้าวหน้า
ทางอุตสาหกรรมเข้าไปครอบงำ

ประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ ผลกล่าวได้
ว่าเทคโนโลยีขั้นสูง โดยเฉพาะเทคโนโลยี
สารสนเทศ ได้เปิดโลกทางข้อมูล
ข่าวสารและได้ย่อโลกให้เล็กลงประดุจ
เป็นหมู่บ้านเดียวกัน จึงเป็นโอกาสให้
ประชากรของโลกบริโภคข้อมูลข่าว
สารวิทยาการต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว
และทำให้โลกทัศน์กว้างขึ้น

ประเด็นข้อนี้ได้ส่งผลกระทบต่อ
ความคิด ความเชื่อ คุณค่าความดี การ
มองเป้าหมายของชีวิต (ชีวิตทัศน์) แบบ
เดิมตามท้องถิ่นต่างๆ กำลังได้รับผล
กระทบตามความถี่ของกระแสโลกา
ภิวัตน์เข้าไปถึง หากจะย้อนดูแนวคิด

ทางพุทธศาสนาที่มีอิทธิพลต่อสังคม
เศรษฐกิจ การเมือง ซึ่งเรียกรวมๆ ว่า
วัฒนธรรมของพุทธศาสนา ได้ซึมซับ
เข้าสู่จิตใจศาสนิกทั้งหลาย ที่จงรักและ
ศรัทธาด้วยการรับมาใช้ในรูปของวิถี
ชีวิตอันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชาว
พุทธ โดยเฉพาะซีกโลกตะวันออกที่
พุทธศาสนายังทรงอิทธิพลอยู่ แต่อิทธิ
พลของพุทธศาสนานับว่าเปราะบาง
พอสมควร เมื่อโลกทัศน์และชีวิตทัศน์
แบบใหม่ ซึ่งมาพร้อมกับเทคโนโลยีอัน
ทันสมัยเข้ามาตีแผ่คุณค่าแนวใหม่อย่าง
ต่อเนื่อง ซึ่งเรียกว่าการปะทะระหว่าง
พุทธทัศน์กับอุตสาหกรรมทัศน์

พุทธทัศน์	อุตสาหกรรมทัศน์
การพึ่งพาอาศัยระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม (อาราม)	การครอบครองวัตถุดิบเพื่อแปรรูปเป็นสินค้า
การมีชีวิตอยู่เรียบง่าย (โภชนาการมังสวิรัติ)	ความหลากหลายของแฟชั่น
การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มคน ตรวจสอบโดยกลุ่มคน (สังฆ)	การเน้นความสามารถเฉพาะทาง (Specialization)
การที่สถานที่ตามฤดูกาลมีเวลาว่างมาก	แรงงานเพื่อเพิ่มผล
ร่วมกิจกรรมของชุมชน ทำให้มูลค่าเพิ่มไม่เสีย คุณค่าทางวัฒนธรรมคงอยู่	ผลิตมูลค่าเพิ่มได้ คุณค่าทางวัฒนธรรมสูญสลาย

การปะทะระหว่างสองโลกทัศน์และชีวิตทัศน์ตามที่นำเสนอบางส่วนนั้น เมื่อก้าวโดยสรุปแล้วคือ ความแตกแยกระหว่าง วัตถุนิยม จิตนิยม การที่ประชากรโลกมีโลกทัศน์กว้างข้ามพรมแดนนั้น ได้ก่อให้เกิดการเลียนแบบกันในรูปพฤติกรรมตามกัน หากย้อนดูทางพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าทรงเปิดโลกในวันที่ พระองค์เสด็จกลับจากดาวดึงส์ ตรงกับวันออกพรรษา เป็นโอกาสดี มนุษย์ เทวดาและอภายภูมิต่างสามารถมองเห็นกันได้ ประเด็นข้อนี้สะท้อนให้เห็นโอกาสที่มนุษย์สามารถเลือกเป็นแบบอย่างจากเทวดาได้ หรืออาจจะกล่าวว่าเป็นการเปิดโลกแห่งความดี ส่งเสริมให้เกิดสัมมาปฏิวัติสัมมาปฏิบัติ เรียกว่าสื่อแห่งความดีใน

รูปของประเพณีของชาวพุทธ ยังสืบมาต่อเนื่องในปัจจุบันท่ามกลางการเปิดโลกด้วยเทคโนโลยีการสื่อสาร เราตามโลกอยู่ เราจะปล่อยให้สังคม วัฒนธรรมไทยไหลตามโลกเขาอย่างเชื่องโดยเฉพาะความอันตรายของลัทธิบริโภคนิยม ซึ่งกำลังคุกคามสร้างความเร่าร้อนแก่มนุษย์

การที่เราจะอยู่รอดหรือประสพหายนะ ก็ขึ้นอยู่กับความรู้ของเรา การตัดสินใจเลือกทางเดินของเรา เพราะการเปลี่ยนแปลงในสมัยใหม่ เราจะต้องทบทวนบทบาทใหม่ๆ ของวัดที่จะพึงทำ เพื่อตอบสนองความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันจะพบว่ามีอีกมากมายทีเดียว วัดในเขตเมืองอาจเป็นศูนย์กลางที่จะรื้อฟื้นความเป็นชุมชน

ให้กลับมาสู่ละแวกนั้นได้ใหม่ พระคงไม่สามารถเป็นผู้นำชุมชนในเขตเมืองได้อย่างที่เคยเป็นมาในชนบทอีกแล้ว พื้นฐานความสำคัญของสงฆ์ต่อสังคมนั้นอยู่ที่ว่า พระภิกษุเป็นการจำลองอุดมคติพระพุทธศาสนาอยู่มาในรูปของวิถีชีวิต พระภิกษุและวิถีชีวิตของพระภิกษุเป็นประจักษ์พยานว่าความเป็นอยู่ที่ไม่เห็นแก่ตัว ไม่สะสมวัตถุและเกียรติยศ ฯลฯ เป็นชีวิตที่ไม่เศร้าหมองและเป็นไปได้จริงในโลก

ด้วยเหตุดังนั้นการดำรงอยู่ของสมณวงศ์จึงมีความสำคัญ แต่การดำรงอยู่ของสมณวงศ์จะมีความสำคัญต่อสังคมได้ ไม่เฉพาะแต่ว่ามีคนมาบวชเรียนอยู่ไม่ขาดสายเท่านั้น แต่ย่อมต้องรวมถึงการปฏิบัติพระธรรม

เขื่อนขนาดใหญ่ เป็นการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติเพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนวิถีทางดำเนินชีวิตไปสู่สังคมแห่งการพัฒนา

วินัยให้เป็นชีวิตอุดม คติด้วย เพราะคุณค่าของพระภิกษุต่อสังคมอยู่ที่วิถีชีวิตอันเป็นอุดมคติร่วมกันของชาวพุทธ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นภูมิปัญญา และรากฐานของสังคมไทยนั้น อยู่ที่องค์กรของสงฆ์ผลักดันให้เกิดกิจกรรมทางพุทธศาสนา เช่น ในวันเข้าพรรษาปีนี้มีกิจกรรมหลากหลายที่เกี่ยวกับศาสนาที่ห้องสนามหลวง เพื่อผลักดันให้วันดังกล่าวมีความสำคัญยิ่งขึ้น ให้พระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งวิถีสังคมเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต มิฉะนั้นแล้วพุทธศาสนาเหมือนถูกแยกออกจากสังคม วัดกับบ้าน พระกับฆราวาส

แยกภาคส่วนออกจากกัน

หากเรายอมรับว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ดังนั้นเราก็คงต้องยอมรับในกรรมพันธุ์ของคนไทย ซึ่งซึมซับอยู่ศิลปวัฒนธรรม นามธรรม สหธรรม ซึ่งกล่าวโดยรวมแล้วคือองค์ความรู้ ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปวิถีชีวิตของชาวพุทธ

หากแต่ว่ามาบัดนี้ วิถีชีวิตอันเรียบง่ายของชาวพุทธกำลังถูกทำลายด้วยคลื่นของลัทธิบริโภคนิยมที่กำลังอภิวัฒน์ตามโลก นับวันจะสร้างความแตกแยกเชิงความคิดในกลุ่มผู้ใหญ่ วัยชรา กับกลุ่มวัยรุ่น เพราะคนในสังคมเริ่มสับสนในคุณค่าแบบเดิม กับ

คุณค่าแบบใหม่

เมื่อความจริงของสังคมเป็นเช่นนี้เราหมายถึงองค์กรของสงฆ์ สถานศึกษา แม้แต่ทางรัฐบาลจะปรับรับกระแสแห่งยุคสมัยปัจจุบันอย่างไร เพราะเนื้อแท้อุดมคติของพุทธศาสนาเป็นลัทธิธรรมเป็นอภิปรัชญาอยู่แล้ว

หากแต่ว่าอยู่ที่องค์กรดังกล่าวจะขับเคลื่อนธรรมจักรให้เป็นไปอย่างไร ต่อเนื่องอย่างไร เมื่อนั้นพุทธศาสนายังเป็นหลักไต่ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์อย่างต่อเนื่อง

สังคมไทยต้องการผู้นำ อย่างไร

รัชฎา ปฐมทศพร

นักศึกษาระดับปริญญาเอก
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

“ผู้นำมีคุณลักษณะเช่นไรคนในประเทศ
นั้นๆ ก็จะทำให้ความสนใจ ลอกเลียนแบบ
ถือเป็นแบบอย่าง นำวิถีชีวิตของผู้หน้านั้น
มาเป็นวิถีชีวิตของตนไม่มากก็น้อย”

ผู้ นำคือใคร ผู้นำคือ ผู้ที่มีคุณ
สมบัติพร้อมไปด้วยสติปัญญา
ความรู้ ความสามารถ ความดีงาม อัน
จะชักนำ บุคคลทั้งหลายมาประสานกัน
และพากันไปสู่จุดหมายที่ตั้งมา

ผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติภายใน
ของตนเอง และเป็นจุดเริ่มต้นและแกน
กลางไว้เพื่อโยง และสัมผัสสัมพันธ์กับ
ผู้ตาม หรือผู้ร่วมไปด้วย ผู้นำจะต้อง
มีจุดมุ่งหมายชัดเจน และแน่วแน่ในจุด
หมายเสมอ พร้อมกับหลักการและวิธี
การที่โยงไปยังคุณสมบัติระหว่างหลัก
การ วิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมาย และ

ยังประกอบไปด้วย สถานการณ์
ที่ผู้นำจะมีความสัมพันธ์โดยตรง

คุณสมบัติของผู้นำที่ปรากฏ

คือ

๑. มีจิตสาธารณะ หรือทำเพื่อ
ประโยชน์แก่เขา ผู้นำเป็นผู้ตั้งใจทำเพื่อ
ประโยชน์แก่หมู่ชนแก่ญาติมิตร เพื่อ
ร่วมชุมชน ร่วมชาติ ร่วมสังคม หรือ
แก่องค์กรต่างๆ ทั้งอย่างที่เราเคารพ
กราบไหว้ก็คือ องค์สมเด็จพระสัมมา
สัมพุทธเจ้า ผู้นำจะต้องเรียนรู้ ศึกษา
และฝึกฝนตนเอง สามารถพึ่งตนเอง

และเป็นที่ยิ่งของผู้อื่นได้

๒. ผู้นำที่มีบุคลิกลักษณะเรียก
ศรัทธา อันหมายถึงความมั่นใจในตัว
ผู้นำที่จะสามารถแก้ปัญหาได้ และ
นำพาไปสู่จุดหมาย ซึ่งก่อให้เกิดความ
พึงใจ พอใจ เต็มใจ และอยากมีส่วนร่วม
ร่วมด้วยมั่นใจในศักยภาพของผู้นำ
และก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ

๓. ผู้นำสามารถเชื่อมโยงระหว่าง
ใจกับใจ คนกับคน คนกับงาน และงาน
กับคนได้ มีความกระตือรือร้น มีความ
ไม่ประมาท มีใจเข้มแข็งที่จะสู้กับงาน
ไม่ย่อท้อ ไม่ท้อถอย ไม่ท้อแท้

เมื่อพ่อโคว่าช้าบน้ำ กาโคว่าพ่อคด
โคหมดก้อพ่อบับ ก็ไปคดตามคบ
เพราะมีผู้นำที่ไปคด อับใจ ใบหมู่
มบุษยก็อับบับ

๔. ผู้นำมุ่งเน้นที่จะพัฒนาผู้ร่วมงาน สละกำลังร่วมทำงาน แต่ต้องให้โอกาสแก่ผู้อื่นในการพัฒนาตัวเองให้เจริญงอกงาม ในเรื่องของความรู้ ความสามารถ ความสุขในการทำงาน และชีวิตที่ดีงาม และบรรลุประโยชน์สูงสุดร่วมกัน เพื่อประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการทำงานในองค์กร

๕. ผู้นำจะต้องมีพรหมวิหาร ๔ คือ มีเมตตา มีกรุณา มีปัญญา มีความปรารถนาดี ปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข คือ คิดในการสร้างสรรค์ความสุขความเจริญแก่ผู้อื่นเรื่อยไป กรุณาปรารถนาให้เขาพ้นทุกข์คือใฝ่ใจบำบัดให้เขาพ้น

ทุกข์ มุทิตา เห็นเขามีความสุขก็พลอยมีความสุขไปด้วย เมื่อเห็นเขาทุกข์ก็ไม่ซ้ำเติม ประการสุดท้าย คือ อุเบกขา คือการปฏิบัติต่อคน หรือช่วยเหลือคน จะต้องไม่ให้เสียความเป็นธรรม ไม่ทำลายหลักการ กฎเกณฑ์ และกติกา เจ้านายจึงเป็นปิโยของลูกน้องในที่สุด และจะต้องยึดมั่นในธรรมเข้าใจในหลักการ

๖. ผู้นำต้องมีอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ พอใจรักใคร่ วิริยะ คือความเพียรพยายาม จิตตะ จิตใจจดจ่อ วิมังสาคือการตรวจสอบ และพิจารณา พอใจรักใคร่อยากให้ได้พบเห็นสิ่งที่ดี

คือ ใฝ่ดี ใฝ่ศึกษาและใฝ่สร้างสรรค์

๗. ผู้นำจะต้องประกอบไปด้วย สัมปรัศีลธรรม ๗ คือ รู้หลักการ รู้งาน รู้หน้าที่ รู้กฎเกณฑ์ ผู้นำต้องรู้ชัดเจน รู้จุดหมาย คือใจมุ่งสู่เป้าหมายอย่างไร จะต้องชัดเจนแน่วแน่มั่นคง รู้ตน รู้คุณสมบัติที่ตนมีความพร้อม ความถนัด สติปัญญา สามารถแค่ไหนอย่างไร รู้ประมาณ รู้จักความพอดี ขอบเขต และเหมาะสม รู้กาล รู้ระดับระยะจังหวะ ปริมาณ รู้ชุมชน รู้สังคม ชุมชน แก่ไข ปัญหาให้ตรงจุด รู้บุคคลที่มีความสามารถ หรือ อัครยาต์อย่างไร เพื่อพัฒนาบุคคลากร

๘. ผู้นำจะต้องเป็นแบบอย่างได้ ทั้งการทำงาน การใช้ชีวิต การประพฤติ ปฏิบัติตน ความเชื่อ ศรัทธา การนับถือ ศาสนา ความเสียสละ อุทิศตน

๙. ผู้นำจะต้องมีกัลยาณมิตร ต้องหาที่ปรึกษาและผู้ร่วมการร่วมงาน ที่ดีมีความรู้ความสามารถ และแสวงหาปัญญาเพิ่มเติมอยู่เสมอ

๑๐. ต้องเป็นคนไม่ประมาท ศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลข่าวสารอยู่ ตลอดเพื่อปรับตัวและการวางแผนที่ดี ด้วยสายตาที่มองกว้าง คิดไกลและใฝ่ สูง อันเป็นลักษณะของคนที่มีปัญญา ที่เรียกว่าวิสัยทัศน์ อันจะต้องมีผลต่อ วัฒนธรรมองค์กรด้วย

ความสำคัญของผู้หน้านั้น กล่าว โดยทั่วไปมีความสำคัญต่อการพัฒนา คน หมายความว่าผู้นำเช่นไรคนใน ประเทศนั้นๆ ก็จะทำให้ความสนใจ ลอก เลียนแบบ ถือเป็นแบบอย่างนำวิถีชีวิต ของผู้นำนั้นๆ มาเป็นวิถีชีวิตของตน ไม่มากก็น้อย เช่น การมีจิตสาธารณะ ผู้นำที่ยิ่งใหญ่และทำเพื่อส่วนรวมเท่านั้นถึงจะอยู่ในใจของคนทั่วไปได้นาน เท่านั้น ผู้นำที่มีคุณธรรมเท่านั้น เช่น อิทธิบาท ๔ หรือ พรหมวิหาร ๔ หรือ สัมปปริสธรรม ๗ จึงอยู่ในกลางใจของคนตลอดไปชั่วกาลนาน ผู้นำที่มีความ

ไม่ประมาทเท่านั้น ที่จะนำสังคม ประเทศชาติ ให้รอดพ้นจากภัยพิบัติ ต่างๆ และผู้นำที่มีบุคลิกลักษณะที่มี แรงบันดาลใจในคุณค่าของความเป็น คนเท่านั้น ที่จะนำพาคนทั้งหลายให้ ตระหนักและเห็นความสำคัญของ ความเป็นปึกแผ่น ร่วมแรงร่วมใจ มี ความรัก และสามัคคี มีใจร้อยประสาน ใจ แม้จะแตกต่างกันในเรื่องของศาสนา ลัทธิอยู่บ้างก็ตาม ดังเช่นองค์พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันของเรา พระองค์ทรงเน้นความรักความ สามัคคีของคนในชาติ ให้เสียสละ มีความเป็นอยู่ที่พอเพียง ให้ใช้ความเพียร พยายามในการประกอบกิจการงาน ต่างๆ ให้ลุล่วงไปด้วยดี ทรงกระทำ พระองค์ประดุจนายอินทร์ผู้ปิดทอง หลังพระตลอดพระชนม์ชีพของพระ องค์สถิตสถาวรณอยู่ในใจของคนไทย ตลอดไป

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้าผู้ทรงเห็นศรัทธาธรรมของ พระองค์อย่างเปี่ยมล้น

ความสำคัญของผู้หน้าอีกประการ หนึ่ง คือ พัฒนาประเทศ เมื่อคนใน ประเทศพัฒนาตามรอยพระยุคลบาท ในเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียง ความ เพียร ความเสียสละ ความอดทน คน

ทั้งหลายเหล่านั้นก็จะมีส่วนผลักดัน ประเทศชาติบ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้า ทัดเทียมนานาประเทศ ประเทศใดก็ตามมีคนในประเทศกระตือรือร้น ตั้งตัว และไม่ประมาท มีใจรักงานไม่ท้อแท้ ง่ายๆ จะเป็นแรงผลักดันกลไกของ ความเจริญได้ก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุด ยั้ง และธรรมชาติที่มีอยู่เต็มหัวใจของผู้นำ ก็จะถูกกลั่นกรองออกมาเป็นพฤติกรรมที่ควรต่อการเอาเยี่ยงอย่างด้วยความเคารพและศรัทธา ดังพุทธภาษิต ที่ว่า

“เมื่อฝูงโคว่ายข้ามน้ำ ถ้าโคจำฝูง คด โคหมดทั้งฝูงนั้น ก็ไปคดตามกัน เพราะมีผู้นำที่ไปคด ฉันทโค ในหมู่ มนุษย์ก็ฉันทันนั้น บุคคลผู้ใดได้รับสมมติ ให้เป็นใหญ่ หากบุคคลผู้นั้นประพฤติ ไม่เป็นธรรม หมู่ประชาชนนอกนั้นก็ จะประพฤติชั่วเสียหาย แวันแคว้นทั้ง หมดก็จะยากเข็ญ หากผู้ปกครองเป็น ผู้ไร้ธรรม

“เมื่อฝูงโคว่ายข้ามน้ำ ถ้าโคจำฝูง ไปตรง โคทั้งหมดฝูงนั้นไปตรงตามกัน เพราะมีผู้นำที่ไปตรงฉันทโค ในหมู่ มนุษย์ก็ฉันทันนั้น บุคคลผู้ใดได้รับสมมติ ให้เป็นใหญ่ หากบุคคลผู้นั้นประพฤติ ขอบธรรม หมู่ประชาชนนอกนั้นก็ จะพลอยดำเนินตาม ทั้งวันแคว้นก็จะ อยู่เป็นสุข หากผู้ปกครองตั้งอยู่ใน ธรรม”

(อง.จตุกก ๒๑/๗๐/๔๘)

บรรณานุกรม

พระธรรมปิฎก (ป.อ ปยุตฺโต) (2545) ภาวะผู้นำ. กรุงเทพฯ ธรรมสภา และสถาบัน บันลือธรรม.

Richard H. Robinson. **The Buddhist Religion.** Belmont, Ca. . Dickenson Publishing Co., 1970, P.116)

ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๓๒
สิงหาคม - กันยายน ๒๕๕๗

(ต่อจากฉบับที่ ๓๑)

ฝ่ายเจ้าโกศลก็มีได้ทรงตั้งอยู่ใน ทศพิชราชธรรม ใช้พระราชอำนาจ อย่างผู้หลงระเหิงในมัน โรงทานที่ศีล วราชเคยใช้เป็นทีบริจาครักษ์และ อาหารแก่ผู้ยากไร้และคนเดินทางก็ถูก ยกเลิก สำนักฝึกอาชีพก็ถูกรื้อทิ้งแล้ว สร้างอุทยานแทน สมณะชีพราหมณ์ ก็ถูกขับไล่ออกจากเมืองด้วยทรงกล่าว หาว่าเกียจคร้านการงาน แล้วยังหลอกลวงชาวบ้านให้หลงเชื่อมงาย

อีกทั้งรับสั่งให้เก็บภาษีเพิ่มขึ้น อีกสองเท่า ครอบครัวยุคใหม่บุตรชายอยู่ในวัยฉกรรจ์ ร่างกายสมบูรณ์ก็ทรง เกณฑ์มาเป็นทหาร ชายหญิงที่ยังทำ งานได้ก็ทรงเกณฑ์มาเป็นคนงานแล้ว ร่างกายแข็งแรง ขยายอาณาเขตเพื่อสร้าง ตำนักราชมณเฑียรที่โอ้อ่ากว่าเดิมขึ้น ใหม่ตามที่ทรงนิรมิตรไว้ในหทัย มิได้ ทรงคำนึงถึงสุขทุกข์ของประชาชนแม้แต่น้อย

พฤติกรรมดังนั้น สร้างความ เดือดร้อนแก่พสกนิกรทุกหย่อมหญ้า ครั้นมีผู้ได้ร้องทุกข์ขอให้ทรงประทาน ความยุติธรรม ก็มีได้ทรงสนพระทัย

รำคาญหนักก็รับสั่งให้โอบยเสียเนื้อแตก เหวอะหวะจนสิ้นสติไป ดีที่ยังพอมิ พระกรุณา ไม่สั่งประหารทิ้ง

และรายงานเพิ่มเติมว่า คหบดี เศรษฐีทั้งหลาย ได้พากันอพยพหนี ออกนอกเมืองกันหมดแล้ว เพราะไม่ สามารถจะทนรับกับการเคี่ยวกรำของ ทางราชการได้

ทางด้านราชบุรุษที่สืบข่าวนอก เมือง กราบทูลเสริมว่า คหบดีเศรษฐี เหล่านั้น หยอยกันเดินทางออกจาก เมือง โดยยึดเส้นทางเรียบป่าช้าแห่ง นี้ ผ่านเข้าสู่เขตวังสระบัว เข้าใจว่าจะเข้า ขอบอาศัยได้ร่มเงาตจตรของเจ้าแคว้น วังสระ ฝ่ายราชบุรุษของศีลวราชจึงแสดง ตัว บอกความจริงเกี่ยวกับพระเจ้าอยู่หัวให้ทราบ ทั้งหมดจึงแยกย้ายกันยึด หมูบ้านแถบใกล้เคียง อาศัยการกลี กรรมอำพรางศักดิ์ฐานะ รอรับใช้เบื้อง พระยุคลบาทด้วยความภักดี

ลำดับดังนั้นแล้วรับสั่งให้บอกแก่ พวกเขาว่า ขอบใจในความภักดีของ ทุกท่านที่สุด แต่พระองค์คงไม่ต้อง รมกวนให้ช่วยเหลือแต่อย่างใด หรือถ้า จะมีก็ไม่ใช่ขณะนี้ ขอให้ทุกท่านดำรง

ชีพไปตามปกติที่สุด

“ทุกอย่างประจักษ์กันรวดเร็ว ปานนี้.. นี้จะทำประการใดต่อไป พระ เจ้าค่ะ”

อดีตบุโรหิตย์เฒ่าปุรุเสนทูลถาม “ท่านคิดว่าเราเอาพสกนิกรเป็น ผู้รับทุกข์โทษทัณฑ์แทนตนเองไหม”

อยู่ๆ ก็ทรงตรัสถามขึ้นโดยมิได้ ตอบคำถามของปุรุเสน

“ขอเดชะ ข้าพระองค์มิได้คิด เช่นนั้นเลยแม้แต่นิดเดียวพระเจ้าค่ะ กระหม่อมคิดว่า พระองค์ทำถูกต้อง แล้ว เป็นวิธีการผ่อนหนักให้เป็นเบา ผ่อนยาวให้เหลือสิ้น หลีกเลี้ยงกันบรรว มาพัน มาใช้วิธีการอันสันติ เดือดร้อน กันบ้างก็ยิ่งดีกว่าแผ่นดินต้องนอง เลือด ผู้คนล้มตายกันเกลื่อนกลาด”

“ประชาชนของเรายังมีมั่นคงใน ศีลกันชนเดิมอยู่หรือไม่” ทนไปตรัสถามราชบุรุษผู้รายงานข่าว

“ยังคงรักษามั่นไม่เสื่อมถอย พระเจ้าค่ะ”

ทรงหันไปสบเนตรกับชายชรา คนหนึ่งที่นั่งแทรกในกลุ่มคน

“ทราบข่าวจากสายในวังว่าขัดตีย

องค์ใหม่ทรงประจวบประหลาดมิใช่หรือ”

“เป็นความจริงที่สุดพระเจ้าค่ะ”
ชายชราผู้นั้นทูลขึ้น

ทรงพยักพักตรัสรับ จากนั้นตรัสกับปรุเสนาว่า

“เอาหละ ถ้าเช่นนั้นเราขอตอบคำถามของท่านว่า ตอนนี้อย่างไม่ใช่เวลาที่เราจะทำอะไรทั้งสิ้น ขอให้สืบข่าวและเคลื่อนไหวกันเฉพาะภายนอกก่อน แต่อีกสักระยะ เมื่อได้โอกาสเหมาะเราจะได้ร่วมมือกันแน่นอน”

๗. บรรณกษ

มันปรากฏขึ้นอีกแล้ว...

บุรุษผู้นั้นวังลมลुकคुकคานมาไม่รู้ทิศทาง เขาหันมองหลังบ่อยครั้งอย่างลुकนและหอบจนตัวโยน แต่ยังไม่ยอมผ่อนฝีเท้า เหมือนกำลังหนีอะไรสักอย่าง ไบหน้านั้นมุดเขี้ยว ดวงตาเบิกโพลงแสดงอาการหวาดกลัวถึงที่สุด

พลันนั้น เขาถลาไปไม่กี่ก้าวก็ร้องลั่น ผละทงายลงไปอังก้องซิงกับพื้นเหมือนไล่เดือนโดนน้ำร้อน แต่ชั่วขณะเขาก็กระเสือกกระสนลุกขึ้นวิ่งชมซานไปอีก แทกปากโหยหวนแทบไม่เป็นเสียงมนุษย์ มันเป็นเสียงโอดครวญทวนโหยของสัตว์นรกชัดๆ

นรก !

ไฟประลัยกัลป์...

สิ่งที่รุกไล่บุรุษผู้นั้นไม่เล็กรา คือไฟ สูงยาว และกว้างไม่สิ้นสุด มันพุ่งมาจากทุกทิศทาง ไม่ว่าเขาบ้ายหน้าวิ่งหนีไปทางใด ก็ไม่อาจพ้น และทั้งที่รู้ว่าหนีไม่พ้น แต่เขาต้องหนี หนีให้ถึงที่สุด นั่นเพราะว่าเพียงเปลวของมันต้อง

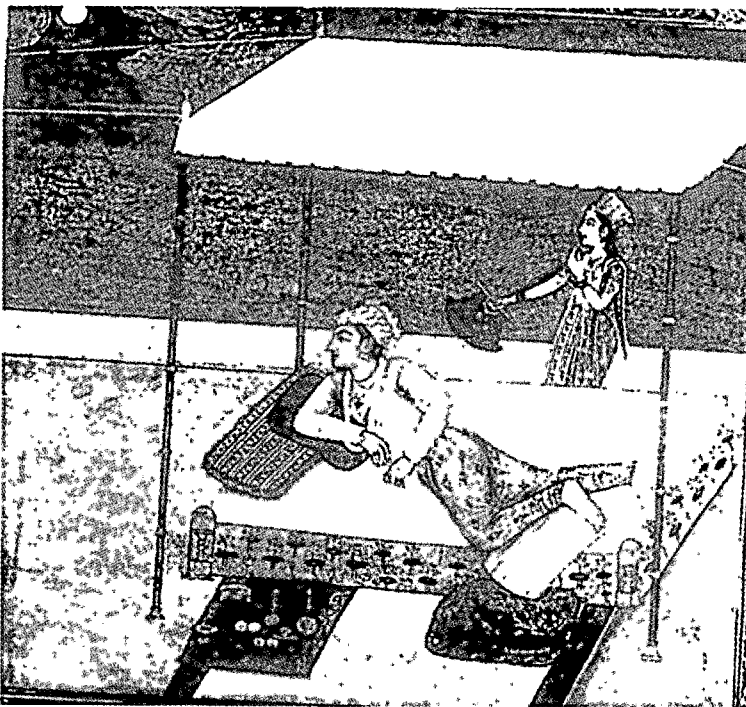
ผิวกายเล็กน้อยเท่านั้น ทว่าพิษสงของมันมิได้เล็กน้อยแล้ว มันแสบร้อนไปทั่วสรรพางค์ ร้อนเร่าเข้าไปถึงเยื่อในกระดูก ร้อนยิ่งกว่ากระโดดลงหลุมเพลิงสักสิบเท่า เขาเดินพลาญด้วยความแสบร้อนขีดสุด ทว่าประหลาดนัก... บนเรือนร่างของเขาจะปรากฏรอยเกรียมสักหย่อมก็ทำไม่...

“ชะ...ช่วยข้า...ช่วยข้าที่เกิด”
เสียงแหบพร่าเหมือนโคถูกเชือดนั้นแทบไม่เป็นภาษา

“ช่วย...อ้อ!”

ร้องได้เท่านี้ก็ต้องผงะทงายลงไปเกลือกกลิ้งบนพื้นอีก แต่คราวนี้เรี่ยวแรงเหมือนถูกเผาผลาญไปกับไฟ นรกนั้นหมดสิ้น เขาไม่สามารถพยุงตัวเองขึ้นอีก กายสิ้นเทาเพราะถูกเคี้ยวกรำสุดทรมาน มือเท้าตะกุกตะกวยคลานไปบนพื้น บนพื้นเป็นกรวดหินแหลมคมหรือเกลื่อนขาวกหนามหรือไม้เขาไม้สนทังสิ้นในสมองคิดเรื่องเดียว... ทำอย่างไรเขาจะหนีให้พ้นจากไอไฟนรกนี้

ฉับพลัน... หูเขาแว่วเสียงหัวร่อเยาะหยันมาจากที่โชนสักแห่ง ครั้งแรกแผ่วเบาเหมือนห่างไกล จากนั้นค่อยๆ ไกลเข้ามาเป็นระยะ แล้วห่างออกไปอีก บางครั้งเป็นเสียงร้องโหยหวนคล้ายเจ็บปวดทรมานสุดทนทาน ฟังแล้วอดสยิวกายเพราะชนพองไม่ได้ ได้ยินสลับกันเช่นนี้อยู่หลายเที่ยว จนในที่สุดมันเหมือนมีคนสัก ร้อยๆ พันๆ คนหัวร่อและรำร้องกรอกข้างหูของเขาอยู่ก็ไม่ปาน

หันมองชายชวาลึกลึก กลับไม่พบที่มาของเสียง...มิด... มีแต่ความมืดและไฟ...

เขาพลิกหงายขึ้น วงหน้าที่ต้องแสงจันทร์เลื่อนราง ซีดและปิดเปี้ยว ชะมุกชะมอมเหมือนชากศพชากหนึ่ง เป็นชากศพดินได้และมีลมหายใจ...

ที่หน้าตระหนกกว่า คือเจ้าของใบหน้านั้น เป็น.....

ทรงทะลึ่งพรวดขึ้นประทับนั่งด้วยพระอาการตกพระทัยสุดขีด พระพักตร์ซีด พระวรกายเปียกชุ่มพระเสโท ในพระอาการหอบอัสสาสะถ์และสิ้นแทนั้น เหมือนทรงวิ่งหนีอะไรมาด้วยความหวาดกลัวถึงที่สุด

ลิมพระเนตรโพลงอยู่ในความมืดโดยมิได้ขยับพระวรกายเช่นนั้นเป็น

นาน ดูไปเหมือนทรงถูกสาปให้เป็นทูนไปแล้ว แต่จากพระองค์ที่สะท้อนขึ้นลงอย่างกระชั้นสม่ำเสมอ แสดงว่ายังทรงมีพระชนม์เป็นปกติอยู่

จากรัศมีแห่งจันทร์ที่ส่องสาดลอดช่องพระบัญชรเข้ามา... ที่แท้เป็นโกศลราชของ

“โอ้ ข้าแต่ทเว...” ทรงรำพันด้วยสุรเสียงขาดท่วง “ข้าฝั้นร้ายอีกแล้ว มันน่ากลัวที่สุด น่ากลัวขึ้นเรื่อยๆ”

ในพระอาการนั้น ไม่ทรงเหลือลักษณะกษัตริย์ผู้ห้ายมหาญุดันแม้สักนิด เหมือนทารกตื่นขึ้นมาร้องทามารดาตามดึกจะนั้น

ไต่ยिनพระสุรเสียงของท้าวเธอ ดั่งขึ้นอีกว่า

“ข้าแต่พระทเวได้โปรดประทาน

ความสวัสดิ์แก่ข้าด้วยเถิด”

นับแต่วันแรกที่ทรงเคลื่อนทัพเข้าสู่แคว้นกาลี ทุกราตรี จะต้องทรงผวาจากบรรทม เพราะสุบินประหลาดน่ากลัวประดานี้ และนับวันจะเพิ่มความน่าพรั่นพรึงสยดสยองขึ้นเรื่อยๆ

มันน่ากลัวถึงขีดสุด บุรุษผู้นั้นที่แท้เป็นโกศลราชของ!

ณ เพลานี้ ท้าวพระวรกายของท้าวเธอคล้ายกลับเจ็บปวดรวดร้าวและสิ้นเรี่ยวแรงเหมือนเพิ่งฟื้นเหตุการณ์ในพระสุบินมาจริงๆ

ทรงกระสับกระส่ายเพราะภาพหลอนนั้นตลอดเวลา ครั้นจะตรัสเล่าให้ใครฟัง ก็เกรงว่าจะเป็นการแสดงความอ่อนแอขลาดเขลาให้เสียศักดิ์ศรีชัดตียาผู้หาญกล้า

วีครั้งนี้ จำต้องสอบถามโหราจารย์...

ไม่เด็ดขาด พระองค์ไม่เคยทรงเชื่อเรื่องการทำนายทายทักไร้สาระตลอดมา จะมาหมดทำเอาเพราะพระสุบินบ้าๆ นี้อีกะไรอยู่

แต่จะหาที่พึ่งใต้อะไรได้เล่า

ราตรียังอีกยาวนาน จันทราทอมองค่อยๆ เริ่นเข้ากลีบเมฆทะมึนเหมือนรังเกียจที่จะปลอมประโลมท้าวเธอ ชัดตียโกศลบรรทมคู่พระขานูได้ ภูษาคลุ่มบรรทม พระเนตรทั้งคู่ลุ่มโพลงอย่างประหวั่นหลนลาน

(อ่านต่อฉบับหน้า)

ปฏิบัติธรรม

พระนักศึกษา มจร. ปฏิบัติธรรม ณ วัดมกุฏกษัตริยาราม
อ.ปากช่อง นครราชสีมา (๒๐ พ.ค. - ๕ มิ.ย.)

กระเบื้องหลังคาเซรามิกแท้
 ❖ เอ็กเซลล่า ❖

ความงามแท้ ๑๕ ปี หลังคา
 ครอบคุ้มคุณค่าเอกสิทธิ์ไทย

กระเบื้องหลังคาเซรามิกแท้ เอ็กเซลล่า ความงามที่ไม่มีวันแปรเปลี่ยน
 แข็งแกร่งทุกสภาพอากาศ ด้วยกระบวนการผลิตที่ทันสมัยได้มาตรฐาน
 ผ่านการเคลือบและเผา ที่อุณหภูมิสูงถึง 1100 องศาเซลเซียส
 จึงได้ผิวกระเบื้องที่เนียนเรียบ สีสนสลดไสสม่าเสมอทุกแผ่น
 จึงดูสวยเหมือนใหม่...ตลอดกาล

ผลิตภัณฑ์คุณภาพเยี่ยม จากเครือซิเมนต์ไทย

บริษัท กระเบื้องหลังคาเซรามิกไทย จำกัด
 เลขที่ 1 ถนนปุนนิจิเมนต์ไทย บางซื่อ กรุงเทพฯ 10800
 โทร. 0-2586-5999, 0-2586-5146-7 โทรสาร: 0-2586-5017

